

Publikace „Příběhy našich sousedů“ vznikla v rámci stejnojmenného projektu, který pořádala organizace Post Bellum. Názory v ní uvedené jsou subjektivními výpověďmi jednotlivých pamětníků zpracované pohledem žáků základní školy.

Vedoucí žakovských týmů: Dagmar Burdová, Stanislav Švejcar, Ondřej Vomočil

Jazyková korektura: Dagmar Burdová, Veronika Jelínková

Autorka úvodního obrázku: Barbora Zahradníčková, žákyně 8. ročníku ZŠ Litomyšl, Zámecká 496

Vydala: ZŠ Litomyšl, Zámecká 496 v roce 2019

Tisk: H.R.G. spol. s r.o. Litomyšl

Přítiskněte se k nám!

Motto: „Naděje není přesvědčení, že něco dobře dopadne, ale jistota, že má něco smysl – bez ohledu na to, jak to dopadne.“

Václav Havel

Poděkování

Poděkování patří všem pamětníkům, kteří našim žákům ochotně vyprávěli své příběhy, a stali se pro ně živým svědectvím doby, kterou oni neprožili.

Poděkování patří také všem žákům ZŠ Zámecká, kteří se do projektu Příběhy našich sousedů zapojili, a nezalekli se práce, která se před nimi otevřela.

Zvláštní poděkování pak náleží tiskárně H.R.G. za vytištění publikace, kterou držíte v rukou.

Žákovský tým

Justýna Brýdlová
vedoucí žákovského týmu

Anna Prokešová

Andrea Matoušková

Denisa Macháčková

Jana Jelínková

Veronika Brokešová

Iva Klímová

Barbora Hanzlová

Karel Backa

Adéla Chadimová

Michaela Karlíková

Marika Rožková

Pavla Kopecká

Eliška Škochová

Klára Hegrová

Úvod

Dvacáté století – století hrůzy i století naděje. Přineslo dvě světové války a diktátorské režimy, které se nevyhnuly ani českým zemím. Spolu s nimi přišla bída, strádání a bezpráví, které se dotklo milionů lidí. Kdybychom v oněch dobách žili, mnozí z postižených by byli našimi sousedy. Mohli by to být Němci v okolních obcích, kteří se s nově vzniklým státem uprostřed Evropy ne vždy ztotožnili. Mohli to být Židé, k nimž bychom chodili nakupovat, potkávali je na náměstí a míjeli jejich synagogu. O něco později zase lidé zapojení do protinacistického odboje, stejně jako ti, kteří se po válce stali obětmi komunistického bezpráví: Studenti místního gymnázia postavení před soud ve vykonstruovaném procesu, živnostníci či rolníci, které chtěli komunisté zlikvidovat, lidé, jejichž blízcí se rozhodli před komunistickou zvlášť raději uprchnout. Ti všichni mohli být v průběhu 20. století našimi sousedy. Mnohé z nich potkal tragický osud – skončili v ghettech či koncentračních táborech, prožili 50. léta v komunistických věznicích a lágrech, byli hlídáni Státní bezpečností či jiným způsobem perzekuováni. Jak bychom se zachovali, kdybychom o jejich utrpení věděli? Dokázali bychom jim pomoci i za cenu ohrožení sebe samotných a vlastních rodin, jak mnozí činili? Nebo bychom raději přešli na opačnou stranu náměstí, abychom se s nimi nemuseli vůbec potkat? Dvacáté století je zkrátka stoletím bezpráví a morálních dilemat, z nichž mnohá jsou aktuální dodnes.

Aby se na tyto a jiné osudy našich sousedů nezapomnělo, vzniklo ve školním roce 2018/2019 na ZŠ Zámecká pět žákovských týmů, které se je v rámci projektu Příběhy našich sousedů společnosti Post Bellum rozhodly zaznamenat. A protože se jejich učitelé nechtěli spokojit s tím, že výstupem celého projektu bude stručný životopis, několik fotografií a audio či video nahrávka, vznikla knížka, kterou začínáte číst. Je sborníkem příběhů, které se našim žákům podařilo sepsat. Každý z nich je jiný, trochu jiný byl i styl, kterým příběhy vznikaly. Všechny však mají společný cíl – chtějí být svědectvím doby, která ovlivňuje naši současnost více, než si mnohdy připouštíme.

Stanislav Švejcar

Příběh Václava Jozefyho

Roku 1934 se v Litomyšli narodil Václav Jozefy. Spolu se svými rodiči a sestrou žil v domě č. 103 na Smetanově náměstí. Jeho otec byl velkoobchodníkem. Když mu však bylo pět měsíců, otec zemřel na náhlou srdeční příhodu. Celá jeho firma se zhroutila. Ovdovělá matka se i s dětmi odstěhovala.

Foto 1: Václav Jozefy ve věku (přibližně) 12 let

Po čase se znovu provdala, jejím druhým manželem byl litomyšlský mecenáš Josef Portman, který Václava adoptoval. On sám k tomu poznamenává: „*Když si moje maminka vzala po roce a půl od smrti mého otce pana Portmana, tak jsme u Portmanů bydleli - a mě dokonce adoptoval. Takže jsem se od svého věku dvou let do svých sedmnácti jmenoval Portman. Pod tím jménem mě zná většina starých Litomyšláků.*“

Václav byl od malička zvědavým chlapcem. Zajímal se o chemii, geologii a hlavně hudbu – hrál na klavír a rád zpíval. Čtyři roky chodil na obecnou školu, která se nacházela v místě dnešní Základní školy Zámecká. Na obecnou školu prý chodil rád, protože měl skvělé učitele a zažil tam spoustu příjemných momentů. Krátce před skončením druhé světové války začal studovat na místním gymnáziu.

Na konec války má pan Jozefy tuto vzpomínku: „*Můj nevlastní otec Josef Portman byl důchodní, což byla druhá nejvyšší úřednická funkce ve městě. Ale problém byl v tom, že odmítl dělat německého úředníka, takže ho prostě suspendovali a šel dělat do knihovny. Tam pracoval až do konce svého pracovního života jako knihovník a neměl žádné velké příjmy, takže jsme měli poměrně vysoko do*

žlabu, tak říkajíc. Ale válka se nás nějak citelně nedotkla. Až v pětáctýřicátém roce jsem šel v květnu s (československým, pozn. aut.) praporem manifestovat na náměstí a Němci začali střílet. Tak jsem utíkal domů. A vaše škola byla v té době obsazená německým lazaretem. Voják, který hlídal, když mě uviděl s vlajkou, tak na mě namířil puškou, nevím dokonce, zda nevystřelil. Zachránila mě moje maminka, která běžela Prkennou ulicí a volala na toho vojáka, ať neblázní a nestřelí na dítě.... No, dopadlo to dobře.“

Po roce 1949 vzniklo na gymnáziu několik studentských skupin. Václav Jozefy se zapojil do aktivit skupiny Hvězda, kterou založil student Miloslav Kohout. Smysl skupiny spočíval v odporu vůči aktivitám nově vytvořeného Československého svazu mládeže. Úkolem Václava Jozefyho bylo vytvořit seznam studentů, o kterých věděl, že protikomunistický odpor ve škole podpoří. Jenže komunisté z toho nakonec udělali protistátní činnost. V květnu 1950 byl proto Václav Jozefy z gymnázia vyloučen, 16. září stejného roku zatčen. „*Přijel jsem z práce a vždycky pro potěšení jsem hrál na piáno. A zahrál jsem Rachmaninovo Preludium cis moll, a to začíná: a-gis-cis. Taková významná, pochmurná hudba. Ono to popisuje pohřeb nevolníka, kterého pohřbili zaživa, a on se tam v té rakvi potom probudil. Nádherná muzika. A hrál jsem si ty tři tony a najednou bum bum na dveře. Dva páni v kožáku mě odvedli.*“

Ve dnech 9. – 11. října 1950 proběhl ve Smetanově domě v Litomyšli monstrproces „*Střiteský a spol.*“. Před soudem stálo celkem 24 osob, do čela procesu komunisté postavili posledního rektora piaristické koleje v Litomyšli, Františka Ambrože Střiteského, který na gymnáziu vyučoval náboženství, latinu, historii a filozofii. Historik Martin Bošík o rektorovi Střiteském napsal: „*Střiteský byl výraznou osobností, velmi respektovanou mezi studenty i v profesorském sboru. Jeho hodiny náboženství*

navštěvovali ze zájmu i studenti, kteří nebyli římskými katolíky, protože v jeho hodinách nad dogmatickými výklady převažovaly filozofické analýzy překračující konfesní hlediska. Se skautským jménem bratr Oheň byl též oblastním duchovním rádcem Junáka, ale neváhal se v případě projednávání trestů za kázeňské přestupky zastat i zanícených svazáků. Protože měl na studenty (a mládež vůbec) hluboký vliv a dokázal je spojovat, byl trnem v oku tvůrcům nového společenského řádu, kteří se snažili o radikální zprůtrhání starých vazeb a vytvoření společnosti izolovaných strachujících se jedinců, kteří si nejsou před nikým jisti.¹

Všichni obvinění byli 9. října převezeni z vazební věznice v Chrudimi do litomyšlské věznice. Odtud byli odváděni do Smetanova domu. Z davu, který se zde shromáždil, se prý často ozývaly výkřiky volající po nejprísnějším potrestání. „Výkřiky „pověste je“, „stáhněte z nich kůži“ bylo možné zaslechnout i během soudního jednání. Zvláštním fanatismem vynikaly zejména ženy, jejichž hlavy volající po krvi kryly červené šátky“, napsal ve své knize Martin Boštík.²

Souhrnný trest činil 220 roků, což bylo v průměru asi deset let na každého. Pan Jozefy byl souzen jako nejmladší ze všech. V době soudu mu bylo teprve 16 let. Byl odsouzen na šest měsíců odnětí svobody. „Vlastní proces byl prostě vyeskalován až do maxima, protože tam na lístky chodili lidi z fabrik. Ženský na nás vždycky křičely, píchaly nás deštníkem a volaly: Pověste je, pověst je! Z rodiny tam nemohl nikdo přijít. Nakonec tam byla moje sestra, ovšem já jsem ji neviděl, jenom vím, že tam byla.“

Foto 2: Zleva - Lucie Pávková, Eva Piknová a Ondřej Vomočil při rozhovoru s Václavem Jozefym

Pan Jozefy byl vězněn v Chrudimi, v době soudu v Litomyšli a pak převážně v Zámrsku, kde byl Ústav pro mladistvé delikventy. Dostal se však i na Pankrác či do Žaclěře. Ve vězení pracoval především jako tzv. pradláč, tedy pral všechno, co ostatní vězni ušpinili. Kromě toho jezdil přes den „na brigády“, například sbírat řepu nebo vyvážet hutní materiál ze zborceného sklepa. Na sběr řepy vzpomínal těmito slovy: „Nebo když jsme chodili na řepu, my jsme měli bagančata s tím profilem vespod a ty musely být do večerky dokonale čisté. A ono z takové půdy jako je jíl, když v tom šlapete v botách a pak to máte vyčistit, tak se nám občas stalo, že v těch profilech tam zůstalo trošku hlíny. A to oni nosili špendlík a tu hlínu tam odsud škrábali, a když vyškrábali, tak ten vězeň, párkrát se mi to stalo, musel do rána mýt chodbu.“ Bachaři také prováděli noční kontroly, které vězňům zneprjemňovaly život. Někdy museli všichni vězni nastoupit nazí na chodbu, aby je bachaři prohledali, zda u sebe například nemají jehlu. „Já dodneška nevím, proč by jehla mohla položit komunistický režim, ale prostě jehlu hledali. A běda tomu, když ji někdo měl.“

¹ Boštík, Martin: Monstrproces „Stříteský a spol.“ Historická studie o síle a slabosti poválečného člověka. Litomyšl 2004, s. 21.

² Tamtéž, s. 40.

Pana Jozefyho nesměl ve vězení nikdo navštívit. Pouze jednou za měsíc mohli k vězení přijet jeho příbuzní – a tak matce a sestře alespoň mával z okna. Co mohl dostávat, byly dopisy, byť limitované –

Foto 3: Václav Jozefy sráží vodním dělem cukrovku do dopravního kanálu - Cukrovar Hrochův Týnec

tedy s určitým počtem řádků. Jednou za měsíc mu rodina mohla poslat balíček. Na svobodu byl propuštěn 20. března 1951.

Ihned po propuštění z vězení chtěl pan Jozefy dostudovat gymnázium. Podal celkem jedenáct žádostí o přijetí, ale žádná nebyla úspěšná. Dokonce se dostal až k ministrovi Nejedlému, který ho ale vyhodil, když zjistil, že se jmenuje Portman. „Celkem jsem podal jedenáct žádostí, mám je dokonce z části i okopírované. Dokonce jsem se dostal při posledním pokusu až k panu ministru

Nejedlému, řekl jsem, co chci, no a on, když zjistil, že se jmenuju Portman, tak mě okamžitě vyhodil, takže jsem to v podstatě vzdal.“

Nakonec ale nejen odmaturoval, ale i vystudoval vysokou školu. Ale to předbíháme. Pana Jozefyho totiž nejprve čekala vojna. Na vojně se vrhnul na muziku a založil hudební skupinu. Dvakrát také vyhrál klavírní soutěž. Bylo to v letech 1955 a 1956. Po druhém ročníku soutěže se jeden z porotců, už tehdy známý textař Zdeněk Borovec, divil, proč tak hudebně nadaný člověk v civilu nestuduje. Poté, co zjistil, že to má pan Jozefy zakázané, slíbil, že se „na to podívá“. A opravdu! Měsíc po odchodu z vojny se ve Věstníku ministerstva školství dočetl, že „Václav Portman má povolenou studovat při zaměstnání“. A tak se Václav Jozefy na studium vrhnul doslova po hlavě. Za dva měsíce zvládl znovu sextu, za tři měsíce septimu a za pět měsíců oktávu a k tomu i přijímačky na vysokou školu. Kvůli kádrovému posudku jej ale bohužel nepřijali. „Tak jsem se přihlásil před profesorskou komisí. No, profesorská komise mě přijala, takže jsem tím pádem skončil tak, že jsem vystudoval pardubickou VŠCHT.“ Později obhájil titul CSc. na VŠCHT v Praze.

Foto 4: Zleva - Václav Dvořák a Lucie Pávková během rozhovoru s Václavem Jozefym

Složitě to bylo také v zaměstnání. Po propuštění z vězení pracoval v cukrovaru v Cerekvici. Začínal jako skladač uhlí, postupně se ale vypracoval až na vedoucího směny. Později odešel na ředitelství cukrovaru v Hradci Králové, kde byl vedoucím technického rozvoje. Tam jej také zastihl rok 1968.

Po srpnové okupaci si ho ředitel podniku zavolaal a řekl mu, ať podepíše, že se vstupem cizích vojsk souhlasí. Na to ale pan Jozefy odpověděl, že nepodepíše, a ředitel mu dal na výběr: Buď půjde do cukrovaru v Hrochově Týnci, nebo k lopatě. Pan Jozefy si vybral Hrochův Týnec, protože jak sám řekl „u lopaty už jsem byl“. Deset roků potom pracoval v cukrovaru Hrochův Týnec jako vedoucí výroby. Mnohokrát dostal nabídku na lepší místo, ale vždy to bylo s podmínkou vstupu do komunistické strany. To ale pan Jozefy odmítal, a tak zůstal v Hrochově Týnci. V roce 1980 nastoupil do Výzkumného ústavu potravinářské a chladicí techniky v Hradci Králové. Pracoval tam jako řadový výzkumník. Rok poté se stal vedoucím oddělení. Nakonec pracoval jako šéf výzkumu. V 1990 došlo k útlumu činnosti výzkumného ústavu a on hledal jiné zaměstnání. Podařilo se mu uspět v konkursním řízení na technického náměstka ředitele nemocnice v Chrudimi a po roce a dalším konkurzu se stal ředitelem chrudimské nemocnice a tuto funkci vykonával deset roků. Na závěr své pracovní kariéry se stal výkonným ředitelem soukromé firmy DIMED, která v nemocnici Chrudim provozovala diagnostická zařízení. V roce 2017 ukončil svou pracovní kariéru a odešel do starobního důchodu.

Pan Jozefy je ženatý a má dvě děti. Spolu s manželkou dnes žije v Chrudimi. Dnešní mladé generaci na konci našeho setkání vzkázal: *„Dělejte všechno proto, abyste se vyhnuli totalitě v jakékoliv podobě. Totalita je prostě zdroj toho nejhoršího, co existuje.“*

Na zpracování příběhu se podíleli: Eva Piknová, Lucie Pávková, Václav Dvořák,
Stanislav Švejcar a Ondřej Vomočil

Fotografická příloha

Foto 5: Václav Jozefy během rozhovoru s žáky ZŠ Litomyšl, Zámecká

Foto 6: Václav Jozefy během rozhovoru s žáky ZŠ Litomyšl, Zámecká

Foto 7: Zleva – Lucie Pávková, Stanislav Švejcar, Eva Piknová a Ondřej Vomočil během rozhovoru s Václavem Jozefym

Foto 8: Žáci a učitelé ZŠ Zámecká s pamětníkem

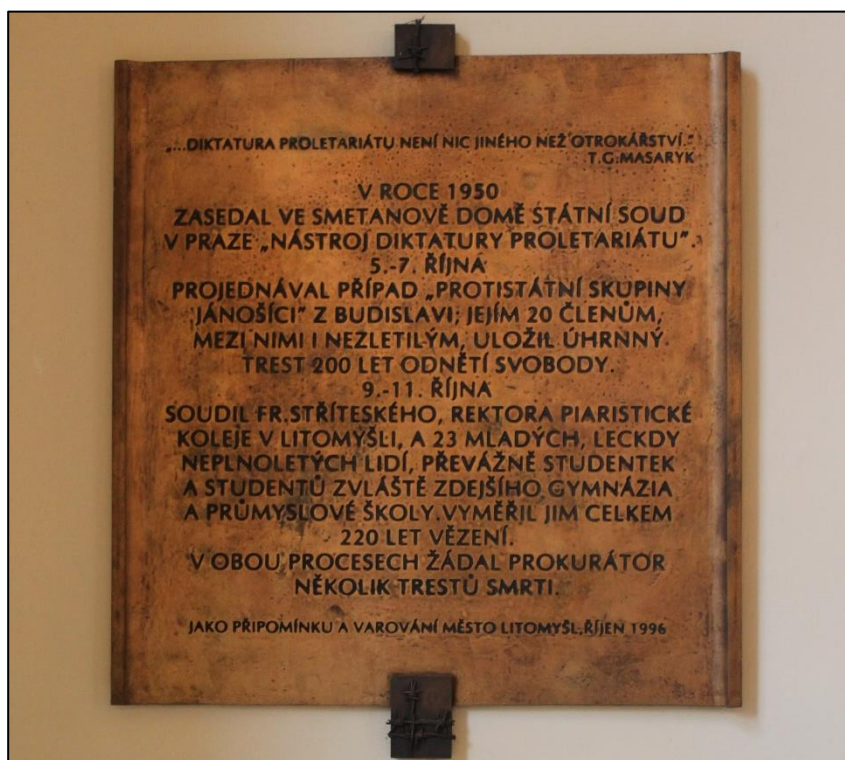

Foto 9: Pamětní deska připomínající politické procesy v Litomyšli umístěná ve Smetanově domě, místě konání procesů

Foto 10: Žáci ZŠ Zámecká u pamětní desky připomínající politické procesy v Litomyšli umístěná ve Smetanově domě, místě konání procesů

Foto 11: Zámek Zámorsk, dnes sídlo Státního oblastního archivu Zámorsk, v 50. letech vězení pro mladistvé

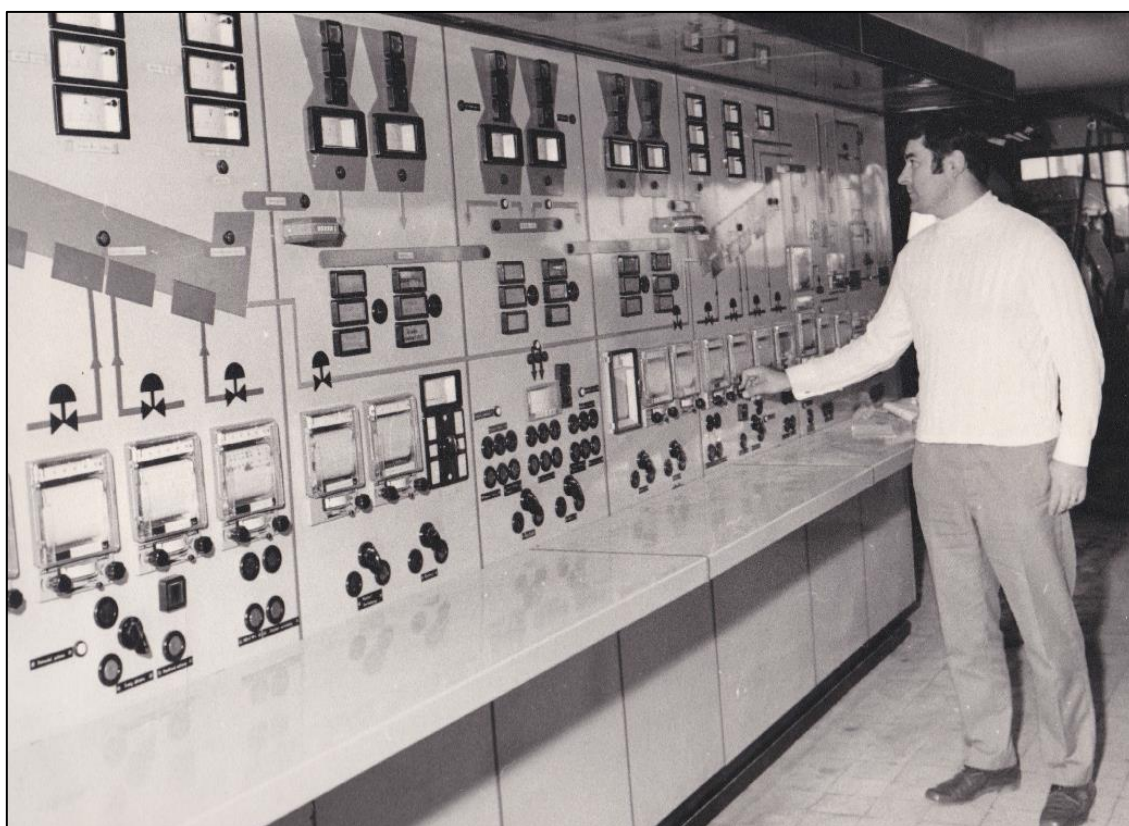

Foto 12: Václav Jozefy nastavuje provozní hodnotu na řídicím panelu v provozu „difuze“ - Cukrovar Hrochův Týnec

Dokumentární příloha

Záznam Krajského velitelství Státní bezpečnosti Pardubice u zničení obrazu Stalina na litomyšlském gymnáziu

**Krajské velitelství státní bezpečnosti
Pardubice**

Pardubice dne 27. června 1949.

Z i s n a n í

Dne 27. června 1949 v dopoledních hodinách volala stanice SBB z Litomyšle, že v reál. gymnasiu byl shanoben obraz generalisima Stalina a že tam byly nalezeny nějaké letáky.

Na základě tohoto telefonického sdělení odejeli z orgánové do Litomyšle, kde v gymnasiu provedli šetření a bylo zjištěno, že obraz generalisima Stalina shanobili pravděpodobně studenti naturanti, kteří odcházeli po maturitě ze školy.

Při prohlídce budovy byly na sčhodě nalezeny různé posměšky a papíry, mezi kterými byl rovněž protistátní leták. Byl proveden informativní výslech všech žáků VII třídy a všech všechni popřeli že by měli vědomost o shanobení obrazu gen. Stalina. U studenta Kohouta byl nalezen štvavý leták, zaměřený proti KSC a SČM, o kterém tento prohlásil, že jej před 15. květnem obdržel postou.

Během dopoledne prováděl na hvedeném gymnasiu šetření bsp. referent okresu Litomyšl se spolupráce odd. II okr. vel. SB v Litomyšli. Nalezené letáky a jiný písemný materiál byl zabaven a dopraven na sdejší velitelství k dalším opatření a šetření.

**Krajské velitelství státní bezpečnosti
v Pardubicích**

Dělo čís. 30. VI. 1949 2

C. j. 8811 / 62-502

Právní: _____ Věsto: _____

Telegram státního prokurátora Krajskému velitelství Státní bezpečnosti Pardubice

Telegram

statprok Praha dne 14. zář. 1950.

**Krajské velitelství státní bezpečnosti
v Pardubicích**

14 9 1950

stat. telegramy 14. 9. 1950

krajské velitelství
státní bezpečnosti
Pardubice.

k c. j. a 8811/62502 - 49.

zadan. aby obvinění z akce, sta. Miroslav Kohout,
Blanka Zachová, Oestni Oestřimír Jhera kv. 1931
Kopřiva, Miroslav, Zedník, Jiri mrcz,
Miroslav Matějka, Jaroslav Portman
Jaguar, Miroslav, Helena Holerubkova,
Jan Perch, Karel Matějka, Zdenek Vasicek,
Bohdan Matějka, Miroslav Bulva, Otto Rozkošný
Bohuslav Chálopka, František Kvapil, Karel
Spilchal, Milada Německá, Emilie
Starckova byli z

držení podle paragrafu 99 odst. 1
tr. řadu a dani do krajské věznice v Chrudimi.

o provedení podejte urychleně zprávu k našemu c. j. a

psí ruská 1 551/50.

podepsan: státní prokurátor dr. Zigler v.r.
podař: Rohlova
převzal: dne 14.9.1950 kv stb pardubice nova ++

Krajské velitelství státní bezpečnosti
Pardubice

Pardubice, dne 5. dubna 1950.

Č. j. A-8811/62502-49.

Přednást: Akce "ATA" - trestní oznámení.

Státní prokuratura

Praha.

Přílohy: svazek

TRESTNÍ OZNÁMENÍ

I. /
Evidenční údaje.

Pachatelé :

1. K o h o u t Miroslav, student reál. gymnasia, nar. 21.12.1930 v Litomyšli, svobodný, bytem L i t o m y š l, Zaháj čp. 22, okres d'tto.
Ve vazbě od 18.30 hod. dne 28.6.1949 a propuštěn na svobodu dne 25.3.1950 o 16.00 hod.
2. H o v o t n ý Václav, posluchač filosofické fakulty v Praze, nar. 9.7.1922 v Litomyšli, svobodný, bytem L i t o m y š l, Husova čp. 715, okres d'tto.
Ve vazbě od 11.35 hod. dne 21.3.1950.
3. Z e c h o v á Blanka, studentka vyšší soc. školy v Pardubicích, nar. 3.8.1927 v Hroubovicích, okr. Chrudim, svobodná, bytem L i t o m y š l, Olivačská hora čp. 15, okr. d'tto.
4. M r á z Jiří, student reál. gymnasia, nar. 28.3. 1931 ve Vysokém Mýtě, okr. d'tto., svobodný, bytem Ch o c e n, Kolářova ul. čp. 671, okr. Vys. Mýto.
Ve vazbě od 18.30 hod. dne 28.6.1949 a propuštěn na svobodu dne 25.3.1950 o 16.00 hod.
5. M a t š j k a Miroslav, student reál. gymnasia, nar. 12.2.1932 v Měrašicích, svobodný, bytem M e r a š i c e čp. 2, okr. Litomyšl.

Ú. Z.
Osobní výkazy
od 1-25
vycházejí dne 14.4.50

9.4.50

6. H o r á k Ľestmír, agrotechnik řed.stát.statků v Hrušovanech nad Jev., nar.29.11.1928 v Lito-
myšli, svobodný, bytem H r u š o v a n y nad Je-
viškou, okr. Mikulov-Morava.

7. K o p ř i v a Jiří, student reál.gymnásia,nar.
17.4.1932 v Běstevicích,okr.Vys.Mýto, svobodný,
bytem G r o c e n,čp.665,okr.Vys.Mýto.

8. Z e d n í k Miroslav, student reál.gymnásia,
nar.3.5.1931 v Litomyšli, bytem L i t o m y š l,
Vodní vale čp. 400, okr. dtto.

9. P e c h Jan, student průmyslové školy, nar.23.12.
1932 v Křešehlavěch,okr.Kladno, bytem L i t o m y
š l, Mařáková ul.čp. 345,okr. dtto.

10. P o r t a n a Václav, student reál.gymnásia v
Litomyšli, nar.8.4.1934 v Litomyšli, svobodný,by-
tem L i t o m y š l, Zahrad čp.75,okr.ditto.

11. M e t y š Bedřich, student průmyslové školy,nar.
14.1.1930 v Litomyšli, bytem L i t o m y š l,Tyr-
šova tř.čp.243, ženatý.

12. R o l e č k o v á Dagmar, studující ošetrovatel-
ské školy v Pardubicích, nar. 8.2.1932 v Litomyš-
li, svobodná, bytem L i t o m y š l, Gottwaldovo
nám čp.64,okr.ditto.

13. H o l o m k o v á Alena, studentka na fakultě
čs.bohosloví, nar. 1.6.1930 v Litomyšli, svobod-
ná, bytem P r a h a, Strašnice, Plesnická čp.13.

14. S n o p e l František, student průmyslové ško-
ly, nar. 8.12.1931 v Izakch, okr.Volovoje-SSSR,by-
tem L i t o m y š l, Masarykova čtvrt,čp. 645,o-
okr.ditto., svobodný.

15. M e t y š Karel, student reál.gymnásia v Lito-
myšli, nar. 4.11.1932 v Litomyšli, bytem L i -
t o m y š l, Touloučovo námčp. 151, svobodný .
Ve vězbě od 15.00 hod. dne 15.8.1949 a propuštěn
na svobodu dne 23.3.1950 .

16. V a š i č e k Zdeněk, student reál.gymnásia v
Litomyšli, nar.8.8.1933 v Litomyšli, svobodný,by-
tem L i t o m y š l, Havlíčková ul.čp. 442, okres
ditto.

Václav P o r t m a n a, zúčastnil se tří schůzek studentské ilegální skupiny, byl ustanoven důvěrníkem pro VI. tř. reál. gymnasia a přislíbil, že pro jejich skupiny seřadí vysílací stanici.

9. / Jan P e c h, student průmyslové školy v Litomyšli, obdržel v dubnu 1949 leták s výzvou ke studentům, stal se členem ill. studentské protistátní skupiny, zúčastnil se jedné schůzky, byl získávacím důvěrníkem pro nové členy na průmyslové škole, získal do studentské ilegální skupiny studenta Bohdana M e t y š e, zneuctil obraz prezidenta G o t t w o l d a a byl nápomočen při zneuctění obrazu generálního S t a l i n a. V měsíci květnu 1949 stal se také členem ill. skupiny Karla M e t y š e, obdržel od něj 30 kusů protistátních letáků, které měl rozšířiti. Měl v neoprávněném držení pistoli ráže 9 mm.

10. / Václav P o r t m a n, student reál. gymnasia v Litomyšli obdržel ill. studentský leták s výzvou ke studentům, byl členem jejich ilegální skupiny a zúčastnil se jedné schůzky. Další činnost nevyvíjel, avšak případ nehlásil bezpečnostním úřadům, neb orgánům.

11. / Bohdan M e t y š, student průmyslové školy v Litomyšli byl zapojen do skupiny Janem P e c h e m, dostal k přečtení ill. studentský leták, přistoupil na program studentské ill. protistátní skupiny a zúčastnil se jedné schůzky na výstavišti v Litomyšli. O další činnosti ve skupině upustil, avšak případ nehlásil bezpečnostním úřadům, neb orgánům.

12. / Dana R o l e š k o v á, studující ošetřovatelské školy v Pardubicích, byla do studentské ill. skupiny zapojena studen-

Seznam evidovaných osob v akci „ATA“

Seznam evidovaných osob v akci " A T A "

1./MATĚJKA	Miroslav, nar. 12.2.1932.....	odsouzen na 3.roky.
2./ZEDNÍK	Miroslav, nar. 3.5.1931	odsouzen na 8.roků.
3./BULVA	Miloslav nar. 30.11.1932.....	odsouzen na 1.rok.
4./VAŠÍČEK	Zdeněk, nar. 8.8.1933	odsouzen na 2.roky.
5./KVAPIL	Frant. nar. 26.2.1931	odsouzen na 15.roků.
6./STŘÍTECKÝ	Frant. nar. 9.12.1912	odsouzen na 25.roků.
7./METYŠ	Karel, nar. 4.11.1932.....	odsouzen na 3.roky .
8./MRÁZ	Jiří, nar. 28.3.1931	odsouzen na 16.roků.
9./BOZKOŠNÝ	Ota, nar. 29.3.1930	odsouzen na 13.roků.
10./KOHOUT	Miloslav n. 21.12.1930	odsouzen na 20.roků.
11./ PECH	Jan, nar. 23.12.1932	odsouzen na 7.roků.
12./ NOVOTNÝ	Vác. nar. 9.7.1929	odsouzen na 20.roků.
13./ STÁRKOVÁ	Emilie nar. 17.7.1929	odsouzena na 3.roky.
14./ ROLEČKOVÁ	Dagmar na. 16.2.1932	odsouzena na 2.roky.
15./ CHALOUPKA	Boh. nar. 23.3.1928	odsouzen na 3.roky.
16./ KOPŘIVA	Jiří, nar. 17.4.1932	odsouzen na 2.roky.
17./ PORTMAN	Václav, nar. 8.4.1934	odsouzen na 6.měsíců.
18./ METYŠ	Bohden, nar. 14.1.1930	odsouzen na 5.roků.
19./ ZACHOVÁ	Blanka, nar. 3.8.1927	odsouzena na 15.roků.
20./ HORÁK	Čestmír nar. 29.11.1928.....	odsouzen na 22.roky.
21./ HOLUBKOVÁ	Alena, nar. 1.6.1930	odsouzena na 10.roků.
22./ ŠPLÍCHAL	Karel, nar. 6.7.1929	odsouzen na 17.roků.
23./ NĚMEČKOVÁ	Milada, nar. 26.10.1930.....	odsouzena na 3.roky.
24./ VONDOČIL	Jaroslav nar. 26.6.1922	odsouzen na 2.roky.
25./ SNOPEK	Frant. nar. 8.12.1931	odsouzen na 1.rok.

por. Karel Václav.

Křivský r.

ARCHIV
Zrušen stupeň
ustanovení 5

Krjnské velitelství státní bezpečnosti
Pardubice

-169/197

v Litomyšli, 21. března 1950.

Č.j. A- 8611/ 52502 -49.

Mlad.

Zápis o výpovědi
mládežnicka.

Dnešního dne byl předveden

Portman Václav, student reál. gymnasia v Litomyšli, bytem Litomyšl, Sáhred. 75, nar. 8.4.1934 v Litomyšli, okr. Lit. distr. úřad v Litomyšli, náh. řím. katol., svob. nár. české, čal. stál. přísl., navštěvoval 4 tř. obec. a nyní navštěvuje 6. tř. reál. gymnasia, nemoj., sdílely se vřeliku obec, rodiče vlastní polovina rodního domu, rodiče žijí ve spol. domě, vyhovován jest až do dnešního dne a všechno, údajně dosud zachovaly, totožnost sjištěna gyan. v Litomyšli a vypovědi toto:

K o m e n t á r

Pochází z mlád. rodiny, máj otec Josef jest zaměstnan jako knihovník v městské knihovně v Litomyšli a matka Jádna Mertlová je Centrální v Litomyšli. Máme i nějaké starší sestru a bratra, která jest toho času studentkou na vysoké škole architektury a pozemního stavitelství v Praze, bytem Praha IV., Úvoz 11. Já sám navštěvoval jsem od r. 1940 obec. školu v Litomyšli a jazykem vyučování český a od r. 1944 navštěvoval reál. gymnasia v Litomyšli taktéž a jazykem český. Májí rodiče vlastní polovinu rodní. domu na Sáhredí č. 75, jehož cena mi není známa a já od osobně nemám majetek žádný. Pokud se týče polit. a spolkové org. nejsem já ani moji rodiče nikde organizováni. Já sám jsem pouze člen ČSM a čl. čl. na

Václav Portman

rodi gymnasia v Litomyšli.

K v ý s t : / Obdržení ilegálního letáku./

Někdy koncem dubna neb začátkem května 1949 jsem obdržel na moji adresu ze gymnasia poštou ileg. leták, který byl nanej-
mň romulečovní na stroji, což jsem poznal podle barevného ti-
sku. Obsah letáku byl: Kolegové a kolegyně! Je třeba nábízet
studenty k činnosti proti sloučování ČSM a NSM do ČSM. Stu-
denti zde byli vybízeni také k tomu, aby nosili na klopách
bílý špendlík. Leták byl podepsán zkratkou ATA. Po obdržení
toho letáku jsem byl na výhledy za mně přitahován, ale přes moji
svědomitost jsem bílý špendlík v těchto dnech nenosil. S obse-
hem letáku jsem se rádšněm navěřoval a také mi není známo,
zde někdo podobný leták obdržel. Pokud se pamatuji v těchto
dnech nosil bílý špendlík Miroslav K o h o u t a ještě jiní
studenti, jejichž jména se nepamatuji a jest možná, že tyto je
nosili ze zálohy, jelikož na našem ústavě jest rozšířeno no-
šení barevných špendlíků na klopech.

Z a p o j e n í do ileg. organizace ATA.

Ve dnech 14. a 15. května při procházkách na chodbě ptal
se mně Miroslav K o h o u t pro nenašim na klopech bílý špen-
dlík. Dále se mně dotazoval, zda souhlasím s obsahem letáku.
Já sám jsem odpovídal, že s obsahem letáku souhlasím a bílý
špendlík že nenosím proto, jelikož jsem si jej nenechal opatřit.
Dále se mně také K o h o u t ptal, zda bych chtěl vstou-
piti do ileg. org. ATA, načež jsem přivýřil s souhlasem
neho pokračoval, což si již přesně nepamatuji, mi řekl, že si
sjednává schůzku této org., na které budou projednány Gal-
šič úkoly o rozšíření funkcí a pod. Někdy kolem 25. května 49
dotazoval se mně z a d n í k Miroslav, zda se s účastním
schůzky ileg. skupiny, která měla být v těchto dnech konána
v nějaké klubovně, jejíž jméno si nepamatuji. Já jsem na odvě-
til, že se nemohu účastnit, ať tuto schůzku konají nebo ne,
že se to příležitostně septám. Poté již jsem mluvil s Mirosla-
vem K o h o u t e m, který mi řekl, že má vypracovat ses-
nan škola 5. tř. a poslati, kteří z nich jsou spolehliví po
stránce politické. Vypracoval jsem seznam, na kterém jsem o-

uk: Václav Portman

zanešil křísken ty spolnásky, kteří nesoublesili se stávající-
cím lidově demokratickým spřisoum a znaménkem mímám jsem o-
znančil ty, kteří se plně staví se lidově demokratické spřis-
zení a pokuš se penstují hvězdíčkou jsem oznámil ty, jejichž
spřislení mi nebylo známo. Tento seznam jsem předal jemu osl
v polovině června 1949, což novin určil, ale rozhodně se by-
lo před natčením K o h o u t o , Vítězlava Š e d n í k o v í
a tím , aby jej předal K o h o u t o v i .
Tímto všakerá moje činnost illeg. org. ATB skončila a také
od této doby jsem jinou činnost neprovozděl.

Oopravedlnění

Určduuji si, že jsem se tímto provinil na našem státu a
lidově demokratickém spřislení a jsem si vědom svého čina a
litanji jeho provedení. Tuto svoji činnost hodlám napravit
prací v Československém sbazu mládeže a ve škole, jak na
poli kulturním, tak také vědeckém. Budu se úsilavě snažit
o jednotu naší mládeži dělnickou a studenakou a tuto jedno-
tu chci plně podporovati.

Více namám co bych k uvedeně věci dodal.

Skončeno, přečteno a podepsáno.

Vyzpěhející :

Konec

Zapsala

svědek :

Štepa

Štepa

Vyspěhej :

Václav Portušan

O p i s.

Státní prokuratura v Praze

PSč I 559/50-7

Státnímu osudu

v P r a z e

/p. předsedovi senátu/.

Ž a l o b a.

Státní prokurátor v Praze žaluje

✓1/ Františka /Ambrože/ Střiteského,
nar. 9.12.1912 v Hor. Újezdě, rektora piaristické
koleje, Litomyšl, probošství, t.č. v zajišťovací
vazbě okresního soudu v Chrudimi,

✓2/ Miloslava K o h o u t a,
nar. 21.12.1930 v Litomyšli, studující reál.
gymnasia, Litomyšl čp.22,

✓3/ Václava N o v o t n ý h o,
nar. 9.7.1929 v Litomyšli, posluchače filosof.
fakulty v Praze, bytem v Litomyšli čp.1715, t.č.
v zajišťovací vazbě okresního soudu v Chrudimi,

✓4/ Blanka Z a c h o v o u,
nar. 3.8.1927 v Hrončovicích, studující vyš. sociální
školy, Litomyšl čp.15,

✓5/ Cammíra H o r á k a,
nar. 29.11.1928 v Litomyšli, agrotechnika, Hrušovany
nad Jevíčkem,

✓6/ ml. Jiřího K o p ř i v u,
nar. 17.4.1932 v Šestovicích, studujícího reál.
gymnasia, Chocan čp.666,

✓7/ Miroslava Z e d n í k a,
nar. 3.6.1931 v Litomyšli, studujícího, Litomyšl
čp.400,

✓8/ Jiřího M r á z e,
nar. 28.3.1931 ve vsi Mýto, studujícího reál.
gymnasia, Chocen čp.671,

✓9/ ml. Miroslava M a t ě j k u,
nar. 12.12.1932 v Morašicích, studujícího, Morašice
čp.2,

—10/ ml. Václava P o r t m a n n a,
nar. 6.4.1934 v Litomyšli, studujícího reál.
gymnasia, Litomyšl čp.75,

✓11/ Bohdana M e t y š e,
mr. 14.1. 1930 v Litomyšli, studujícího prům.
školy, Litomyšl čp.243,

✓ 12/ ml. Dagmar R o l e š k o v o u,
nar. 8.2.1932 v Litomyšli, studující ošetrovateľská
školy, Litomyšl čp. 64,

✓ 13/ Alenu H o l o m k o v o u,
nar. 1.6.1930 v Litomyšli, studující pedagogické
fakulty, Praha-Strahov čp. 13,

✓ 14/ ml. Jana P e c h a,
nar. 23.12.1932 v Křečovicích, studujícího prům.
školy, Litomyšl čp. 345,

15/ ml. Karla M a t y š a,
nar. 4.11. 1932 v Litomyšli, studujícího reál.
gymnasia, Litomyšl čp. 151,

16/ ml. Zdeňka V a š i č k a,
nar. 8.8.1933 v Litomyšli, studujícího reálného
gymnasia, Litomyšl čp. 442,

✓ 17/ ml. Miloslava S u l v a,
nar. 30.11.1932 v Litomyšli, studujícího reálného
gymnasia, Litomyšl čp. 350,

✓ 18/ Otta R o z k o š n ě h o,
nar. 29.3.1930 v Litomyšli, stroj. zámečnicka,
Litomyšl čp. 366,

19/ Bohuslava C h a l o u p k u,
nar. 23.3.1928 v Dolním Újezdě, obchodního příručního,
Litomyšl čp. 342,

✓ 20/ Františka K v a p i l a,
nar. 26.2.1931 v Litomyšli, řeznického učně,
Litomyšl čp. 75,

✓ 21/ Karla S o l i f c h a l a,
nar. 8.7.1929 v Litomyšli, strojního zámečnicka,
Litomyšl čp. 330,

22/ Milada N ě m e š k o v o u,
rozenou Janovovou,
nar. 26.10.1880 v Bora u Písně, vdova po plukovní-
ku, Litomyšl čp. 218,

✓ 23/ Emilie S t ě r k o v o u,
rozenou Sillerovou,
nar. 17.7.1929 v Litomyšli, úředníci, Litomyšl
čp. 277,

✓ 24/ Jaroslava V o m o č i l a,
nar. 26.6.1922 v Litomyšli, kostelníka, Litomyšl -
probošství,

25/ ml. Františka S h o p k a,
nar. 8.12.1931 v Izklích / BSHR/, studujícího prům.
školy, Litomyšl čp. 645,

z těchto důvodů:

1/ František Ambrož Střítecký, Miloslav
Kohout, Václav Novotný, Blanka Zachová, Čestmír Horák,
ml. Jiří Koptíva, Miroslav Zedník, Jiří Wrdz,
ml. Miroslav Matějka, ml. Václav Portman, Bohdan Matyáš,
ml. Dagmar Rolešková, Alena Holomková, ml. Jan Pech,

Žaloba – Václav Portman (Jozefy)

Ml. Václav Portman

se od května 1949 zpožil do organizace
a se vedoucím Bohouš přijal příkaz, aby v práce
val seznam spolužáků, kteří by byli za pro organizaci
ci ziskat. Ml. provínil v seznamu označil křesťanské
spolužáky, kteří neschválili s lidovou demokracií.
členem mínus označil ty, kteří se plně staví za
republiku a hrozivě označil laické učitelé, příp.
spolužáky, jejichž zaměstnání neznal. Tento seznam
v červnu 1949 předal spolužákovi, Zedníkovi, aby byl
zařazen vedoucím organizace.

Rozsudek, Václav Portman (Jozefy)

Rozsudek 11

Pat. _____ Číslo jedn. _____

Hlavní líčení dne 19

Číslo	Jméno	Věrohod. čin	Trest
a	Ml. Václav Portman	§ 2/1 a § 3 z.č. 48/ 31 Sb.	6 měs. od. sv. vazba od 20.9.50-13.25 h
b	Bohdan Čtyř	§ 1/1c, 2 z.č. 231/ 48 Sb.	5 roků od. sv. 10.000 Kčs sv. 1 m. konf. cel. jmění stráta š. práv obč. na 5 let vazba od 20.9.50-13.05 hod.
c			
d	Ml. Dagmar Rolačková	§ 1/1c, 2 § 3 z.č. 48/ 31 Sb.	2 roky od. sv. 5.000 Kčs pen. tr. vazba 20.9.50-14.05
e			

Zapísač: _____ Přednáš. líčení: _____

Trest. řád č. 218a.
(Kode) zapísačské a soudní státní

Státní soudní úřad v Praze, č. 400/50

Sdělení o nástupu výkonu trestu – Václav Portman (Jozefy)

114

Velitelství oddílu SVS
v Chrudimi.

V Chrudimi, dne 4. listopadu 1950

Krajekému statní
Velitelství sboru národní bezpečnosti
v Pardubicích

Věc: Sdělování výsledků trestního řízení velitelstvem SNB k výnosu min. spravedlnosti č. 77600/1949-II/1.
K č. A-8811/62502/49

Velitelství oddílu SVS hlásí, že dne 11. října 1950.....
nastoupil trest Václav Portman narozen 4. 1934.....
v Litomyšli okr. dle příslušný do Litomyšli
ok. dle sazby trest. stav.....
zaznění: Pělník v cukrovarenské továrně na něhož bylo podáno trestní
oznámení k tomu velitelstvem SNB bylo odsouzen k trestu smrti v Praze.....
k trestu 6 měsíců od. svob. pod č. Ts I/VII 127/50 bude po odbytí tohoto trestu
dne 20.3. 1951 v 13.25 propuštěn – ~~poté~~ bude rozhodnuto

Použité fotografie:

- Foto 1: Václav Jozefy ve věku (přibližně) 12 let; foto archiv pamětníka
- Foto 2: Zleva - Lucie Pávková, Eva Piknová a Ondřej Vomočil při rozhovoru s Václavem Jozefym; foto Václav Dvořák
- Foto 3: Václav Jozefy sráží vodním dělem cukrovku do dopravního kanálu - Cukrovar Hrochův Týnec; foto archiv pamětníka
- Foto 4: Zleva - Václav Dvořák a Lucie Pávková během rozhovoru s Václavem Jozefym; foto Stanislav Švejcar
- Foto 5: Václav Jozefy během rozhovoru s žáky ZŠ Litomyšl, Zámecká; foto Václav Dvořák
- Foto 6: Václav Jozefy během rozhovoru s žáky ZŠ Litomyšl, Zámecká; foto Václav Dvořák
- Foto 7: Zleva – Lucie Pávková, Stanislav Švejcar, Eva Piknová a Ondřej Vomočil během rozhovoru s Václavem Jozefym; foto Václav Dvořák
- Foto 8: Žáci a učitelé ZŠ Zámecká s pamětníkem; foto MUDr. Kamila Jozefy
- Foto 9: Pamětní deska připomínající politické procesy v Litomyšli umístěná ve Smetanově domě, místě konání procesů; foto Václav Dvořák
- Foto 10: Žáci ZŠ Litomyšl, Zámecká 496 u pamětní desky připomínající politické procesy v Litomyšli umístěná ve Smetanově domě, místě konání procesů; foto Ondřej Vomočil
- Foto 11: Zámek Zámorsk, dnes sídlo Státního oblastního archivu Zámorsk, v 50. letech vězení pro mladistvé; foto Václav Dvořák
- Foto 12: Václav Jozefy nastavuje provozní hodnotu na řídicím panelu v provozu „difuze“ – Cukrovar Hrochův Týnec; foto archiv pamětníka

Dokumentární příloha:

Dokumenty k monstrprocesu Stříteský a spol. (výběr těch, které se týkají Václava Jozefyho); zdroj: Archiv bezpečnostních složek

Příběh Vojtěcha Kodytky vypravuje jeho syn Václav Kodytek

Vojtěch Kodytek se narodil 31. března 1919 ve Sloupnici jako nejstarší z osmi dětí. Jeho tatínek se jmenoval Jan Kodytek a jeho maminka Emilie Kodytková, za svobodna Hajslerová. Bydleli ve Sloupnici č. p. 90. Jan byl tesařem a Emilie pracovala v domácnosti.

V roce 1925 se Kodytkovi přestěhovali do Vlčkova, kde si koupili statek s 14 ha poli a 11 ha lesa. Ve Vlčkově pak Vojtěch prožil celý život. V roce 1925 tam začal chodit do obecné školy. Měšťanskou školu, dnes by to bylo od 6. třídy do 9. třídy, vychodil ve Sloupnici. Poté se v řeznictví u Chlebounů ve Sloupnici začal učit řeznickému řemeslu. Po vyučení pracoval u otce na statku. V zimních měsících chodil do Litomyšle na zemědělskou školu, kde se učil technické a agronomické obory.

Václav Kodytek vzpomíná: „*Mého tátu hrozně bavilo být mezi přáteli a jeho velkým koníčkem byli koně. Jezdil za nimi do různých hřebčínů, na výstavy nebo na prezentace. Na dostihy do Pardubic jsme s ním jezdily i my děti. Nejen, že táta strašně rád navštěvoval jakékoli akce, které se týkaly koní, ale a hrozně rád na koních sám jezdil. Doma koně naši samozřejmě měli. Dva páry. Byli, jak on říkal, osedlaní. To znamená, že je používali k práci, ale také na nich ve volném čase jezdili po okolí.*“

Tato Vojtěchova láska byla možná příčinou toho, že byl na vojně přidělen v jezdeckém pluku. „*V té oblasti, kde on vojančil, se natáčel film O ševci Matoušovi. Táta se svým plukem tam někde před kamerou projížděl. Byl na svou hereckou příležitost náležitě pyšný. O mnoho let později, to už jsme měli televizi, jsme se na ten film dívali společně celá rodina. Když se přiblížila jeho scéna, táta vyskočil a ukazoval nám, kde je. Jenže my jsme viděli jenom kdesi na obzoru uniformované jezdce na koních,*“ usmívá se Václav Kodytek.

Březen 1939 a vznik Protektorátu Čechy a Morava prožíval Vojtěch Kodytek stejně jako celá rodina těžce.

Ale zároveň byl v té době mladý a chtěl se bavit a setkávat se svými vrstevníky. Jeho syn jednu takovou akci popisuje: „*Byly zakázané zábavy, nemohlo se chodit tancovat oficiálně, a tak děvčata a kluci chodili tajně.*“

Foto 1

Vím, že na jedné takové tajné tancovačce ve Sloupnici táta vymyslel, že si s kamarády zazpívají Ta naše písnička česká. Jenže mezi účastníky byli i informátoři Němců a ti začali kluky honit. Naštěstí zpěváci stihli utéct, a tak se je nepodařilo zatknout.“

„*Když se naši dozvěděli, že se pomalu blíží konec války,*“ pokračuje Václav Kodytek, „*tak měli obrovskou radost a těšili se, že už se nebudou muset podřizovat německé nadvládě.*“

V té době se po Československu pohybovali příslušníci Ukrajinské povstalecké armády, kteří u nás dostali podle svého ideového vůdce Stěpana Bandery označení banderovci. Sami se tak nikdy nenazývali, a ani v Polsku a na západní Ukrajině, kde působili, je tak nikdo nenazýval. Za války bylo jejich cílem vyhlášení ukrajinské samostatnosti. Němci UPA účelově využívali hlavně proti sovětským partyzánským skupinám. Objektivně byli banderovci spojenci německé armády v boji proti Sovětskému svazu. Když se německá armáda začala stahovat na západ, použila Ukrajince jako jakýsi zadní voj proti Rusům, poskytla jim zbraně a munici.

Po kapitulaci Německa chtěli banderovci co nejrychleji a bez komplikací přejít československé území a dostat se do zajetí na Západ. Československá vláda v dané situaci musela proti těmto lidem zasáhnout, těžko jim mohla dovolit oficiálně volný průchod svým územím. Sovětský svaz by to nikdy nedovolil a Československo tehdy bylo už na Sovětském svazu zcela závislé. Proti

Foto 2

banderovcům bylo nasazeno přibližně 13.000 příslušníků bezpečnostních složek a armády, ta je viděla jako nebezpečnou ozbrojenou sílu, která tady nemá co dělat.³ Banderovci se před vojáky československé armády schovávali v malých skupinách především v lesích. Živili se z přírodních zdrojů, doplňovali si zásoby na samotách a v malých obcích. Jedna taková dvojice dorazila k Vlčkovu a v lese Vojtěcha Kodytky si vykopala zemiňanku. „*Otcovi rodiče měli i lesní školku, tam se chodilo hodně pracovat hlavně v těch jarních měsících, a když dělali ve školce, najednou se tam objevili dva ruští vojáci, že mají hlad. Rodiče se jich nijak nezalekli, protože vojáci nebyli ozbrojení a ani na ně nebyli zlí. S banderovci si je nespojili. Nějak se domluvili, že vojáci budou za jídlo chodit pomáhat do té lesní školky, okopávat stromky, vysazovat, přiloží ruku k dílu i při pracích v lese. Fungovalo to tři nebo čtyři měsíce,*“ říká Václav Kodytek.

Tahle dohoda se samozřejmě ve vesnici neutajila. Možná ze závisti, že Kodytkovi mají laciné pomocníky, někdo ze sousedů vojáky udal. Do Vlčkova přijela jednotka československé armády, banderovce zatkli a odvezli pryč. „*Pak jsme se dozvěděli, že dokonce byli někde popraveni,*“ krčí rameny Václav Kodytek.

V roce 1947 se Vojtěch Kodytek oženil s Annou Horskou a poté převzal od otce vedení statku. Dařilo se mu a hospodářství vzkvétalo. Ale v únoru 1948 se v Československu dostali k moci komunisté. Začali pronásledovat lidi nepohodlných názorů, podnikatele a také úspěšné statkáře. I ve Vlčkově byli členové

3 Kučera, Vladimír, Rychlík, Jan, Svoboda, David, Stehlík, Eduard. Banderovci. In: ct24.ceska televize.cz [online] 16. 9. 2010 [cit. 20. 5. 2019]. Dostupné z <https://ct24.ceska televize.cz/archiv/1315974-banderovci>.

Foto 3

KSČ, jejich spolupracovníci a sympatizanti. Někdo z nich udal státní bezpečnosti Vojtěcha Kodytku. Obvinil ho, že schovává zbraně. Prý mu je nechali ti banderovci, kteří se v jeho lese po válce skrývali.

A tak se jednoho večera objevili na statku příslušníci StB. Prohledali budovy, rozkopali zahradu, ale zbraně nenašli. Přesto Vojtěcha Kodytku odvezli do Prahy do věznice na Pankráci. *„Když mého tátu zatýkali, jeden z těch estébáků si v pokoji všiml obrazu Jana Masaryka na koni: „Je hele, oni tady mají Masaryka, no to je hrůza!“ Ale otec byl duchapřítomný a řekl: „Ale já tady nemám Masaryka kvůli Masarykovi. Já ho tady mám vyložené kvůli tomu koni. Podívejte se, jak má krásně postavenou hlavu! Jaké má krásné tělo! Jen mě mrzí, že ty zadní nohy má tak špatně postavené. Tohleto není pěkný postoj. To je vada na tom obrázku. Ten kuň měl mít jinak postavené nohy.“ Zatím co otec vedl tuhle dlouhou řeč, estébák úplně zapomněl, že je Masaryka zakázané vystavovat a že má obraz zabavit. Nechal ho viset na stěně a tím pádem nám obraz zůstal. A právě pro tenhle příběh pro mě má velkou cenu,“ říká Václav Kodytek s obrázkem Masaryka v rukou.*

Dva dny a dvě noci Vojtěcha Kodytku na Pankráci vyslýchali a nakonec ho uprostřed noci propustili. *„Měl na sobě stejné domácí šaty a košili, ve kterých ho zatkli. Bylo chladno, neměl kam jít, nevěděl, co má dělat. Až si vzpomněl, že někde na Malé Straně bydlí jeho bratránek, se kterým se skoro nestýkal. Tak se vydal o hledat. Šel po Praze, když někoho potkal, zeptal se, kudy se dostane na Malou Stranu. Kránu konečně stál před budovou, kde Jan Křemenák žil. Byla to tiskárna. Tátův bratránek tam byl zaměstnaný a měl tam i svůj byt. Vrátný otevřel a Křemenákovi tátu přijali. Nechali ho vyspat, dali mu najíst, dostal od nich šaty a peníze na vlak, aby mohl dojet domů,“* popisuje ty bolestné dny Václav Kodytek. A dodává: *„Tahle událost tátu s bratránkem hodně spřátelila. Prakticky až do své smrti pak minimálně jednou dvakrát do roka přijel bratránek do Vlčkova, moji rodiče zase jezdili do Prahy. Také jsme tam bydleli. Já jsem byl u Křemenákových dokonce na prázdninách.“*

V roce 1949 se Kodytkovým narodila dcera Milenka, v roce 1952 přibýlo do rodiny druhé dítě - syn Vojtěch. Ale dcera onemocněla obrnou a v září 1952 zemřela. V prosinci 1953 přišlo u Kodytkových na svět třetí dítě - syn Václav.

Vojtěch Kodytek hodně studoval a četl o novinkách v zemědělství, zajímalo ho, co se děje. Dal dohromady ještě dva další hospodáře a začali si společně kupovat nové stroje. První byl traktor. Spolupráce byla úspěšná, statek prosperoval a Vojtěchova rodina žila spokojený život.

Jenže V roce 1959 přišel do Vlčкова tlak na založení jednotného zemědělského družstva. „Komunisti začali přesvědčovat hospodáře nebo majitele statků, aby do něj vstoupili. No, a jelikož otec začal tak trošičku dělat už něco dohromady s těmi jinými hospodáři, představoval si, že to zemědělské družstvo bude v podobné lajně. Ale komunisti to měli vymyšlené úplně jinak. Všem statkářům a hospodářům prakticky zabavili všechny majetek bez náhrady, bez ničeho. Já říkám zabavili, oni ovšem tvrdili, že ho statkáři do družstva dobrovolně vložili. Táta se tak musel vzdát pole, lesa, všeho dobytka, veškerého strojního vybavení,“ ukazuje Václav Kodytek listiny se seznamem odevzdaných nemovitých i movitých věcí, které ze dne na den jeho otci nepatřily.

Foto 4

Vojtěch Kodytek pracoval ve družstvu nejprve jako mechanizátor, později dělal agronoma a nakonec skončil jako zemědělský dělník v živočišné výrobě. To už nepochyboval, že myšlenka kolektivizace se s jeho představou o hospodaření na hony míjí. „Táta pracoval v jednotném zemědělském družstvu až do důchodu, ale pořád věřil tomu, že to není napořád a že se všechno vrátí ke starým pořádkům,“ říká Václav Kodytek.

V roce 1968 se začalo blýskat na lepší časy. Lidé jako Vojtěch Kodytek cítili naději, že se vrátí k soukromému hospodaření, všechny majetek dostanou zpátky a zase budou pracovat na svém. „Táta se na to strašně těšil. Ale bohužel přišel srpen 68 a s ním ruší vojáci. Ovšem tentokrát nás nechťeli osvobodit, chtěli nás pokořit. Aby český národ nemohl podnikat, nemohl být sám sebou. To mého otce hodně, hodně ranilo. Úplně ztratil víru, že se někdy něco zlepší,“ vypráví s hořkostí v hlase Václav Kodytek.

Vojtěch Kodytek odešel v šedesáti letech do důchodu, ale doma nezůstal. Občas vypomáhal jako řidič nákladního auta v Drobných provozovnách při MNV (Místním národním výboru) v Němčicích a konečně měl dostatek času na domácí zabíjačky ve Vlčkově i v sousedních vesnicích. Byl přece vyučeným řezníkem.

„Můj otec zemřel 5. února 1984 a pádu totality se nedožil. Takže pro naši rodinu je listopad 1989 spojený také se smutkem. My jsme samozřejmě okamžitě na novou situaci reagovali a majetek jsme chtěli zpátky. Naštěstí existovaly doklady na to, kolik čeho moji rodiče do družstva vložili. Pole a les nám vrátili, za dobytek a stroje jsme však dostali jen směšnou částku. Nicméně na práci na poli jsme si netroufli, pronajali jsme ho zemědělskému družstvu. Nevím jistě, jak by to táta hodnotil, ale určitě by měl radost, kdyby viděl, že se staráme o jeho milovaný les. A že jsem hned po sametové revoluci vystoupil z družstva a dal se na dráhu soukromého podnikání, i když ne v zemědělství,“ uzavírá svoje vzpomínání Václav Kodytek.

Na zpracování příběhu se podíleli: Lucie Fendrychová,
Michaela Kopecká, Jakub Sršeň a Dagmar Burdová

Foto 5

LIST VÝUČNÝ.				SPOLEČENSTVO RŮZNÝCH ŽIVNOSTÍ V HORNÍ SLOUPNICI.	
V Horní Sloupnici 1. července 1937		Běž. čís. knihy učňů: 16/149			
Vojtěch Kodrýšek,		narozený dne 31. března			
1919 v Hor. Sloupnici		okres lisomyšlowský		učil se	
živnosti řemeslné a uzenářské		po 2 1/2 roku t. j. od 15. října 1934			
do 15. dubna 1937		u p. Ladislava Chlebouna, v Hor. Sloupnici			
po kterouž dobu vždy poctivě se choval, pilným a věrným byl a potřebných vědomostí i zručností odborných si osvojil, aby mohl býti za řádného pomocníka prohlášen, což se jemu tímto listem potvrzuje.					
Dle zákona ze dne 5. února 1907 č. 26. Ř. z. § 104 b. podrobil se zkoušce tovaryšské před komisí zkušební u společenstva různých živností v Horní Sloupnici s prospěchem <i>velmi dobrým.</i>					
<i>Ladislav Chleboun.</i> výučitel.				<i>Jaroslav</i> starosta společenstva.	
<i>Karel Talýr</i> přisědící.		<i>V. Vojtěšek</i> přisědící.		<i>Jar. Lochman</i> předseda zkušební komise.	

Foto 6

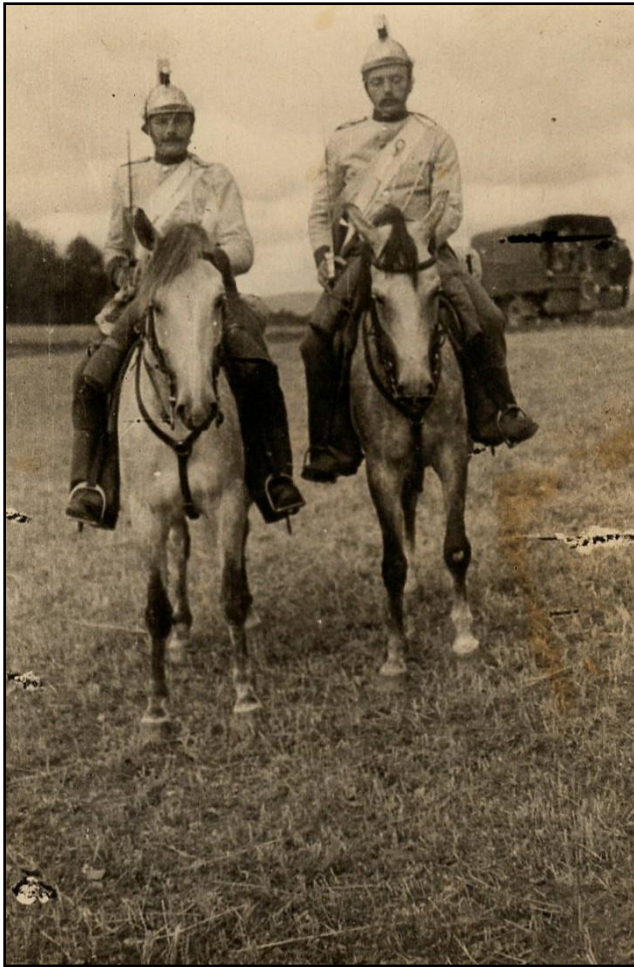

Foto 7

Foto 8

Foto 9

Foto 10

Foto 11

Foto 12

Foto 13

Popis fotografií:

Foto 1: Vojtěch Kodytek, 1980; foto archiv pamětníka

Foto 2: Václav Kodytek s obrázkem T. G. Masaryka na koni, 2019; foto Dagmar Burdová

Foto 3: Václav Kodytek při rozhovoru se žáky ZŠ Litomyšl, Zámecká, 2019, zleva Jakub Sršeň, Václav Kodytek, Lucie Fendrychová, Michaela Kopecká; foto Dagmar Burdová

Foto 4: Hřbitov ve Sloupnici - hrob, kde je pohřben Vojtěch Kodytek, 2019; foto Lucie Fendrychová

Foto 5: Rodinné foto Kodytkových, nedatováno, stojící muži zleva Jiří, Václav, Vojtěch, Jaroslav, Jan, Jindřich, stojící ženy zleva Hedvika, Ludmila, Marie, Emilie ml., sedící uprostřed zleva Jan (otec rodiny) a Emilie st. (matka rodiny), sedící dole zleva Karel, Otakar; foto archiv pamětníka

Foto 6: List výučný Vojtěcha Kodytky, 1937, dokument; foto Tadeáš Kleiner

Foto 7: Jezdci na koních, 1950, vpravo Vojtěch Kodytek; foto archiv pamětníka

Foto 8: Bratři Kodytkovi před bytnou částí statku ve Vlčkově, asi 1946 – 47, zleva Vojtěch, Jaroslav; foto archiv pamětníka

Foto 9: Statek Kodytkových ve Vlčkově, asi 1946 – 1950; foto archiv pamětníka

Foto 10: Statek Kodytkových ve Vlčkově, 2019; foto Dagmar Burdová

Foto 11: Václav Kodytek při rozhovoru se žáky ZŠ Litomyšl, Zámecká, zleva Václav Kodytek, Lucie Fendrychová, Michaela Kopecká, 2019; foto Dagmar Burdová

Foto 12: Václav Kodytek při rozhovoru se žáky ZŠ Litomyšl, Zámecká, zleva Lucie Fendrychová, Jakub Sršeň, Václav Kodytek, 2019; foto Dagmar Burdová

Foto 13: Václav Kodytek, 2019; foto Dagmar Burdová

Příběh Boženy Skálové

Božena Skálová se narodila 1. července 1930 v Litomyšli. Měla tři sestry a jednoho bratra. „*Já jsem měla čtyři sourozence. Jsem z pěti dětí. Čtyři sestry a pátý byl kluk. Narodila jsem se jako čtvrtá holka a jak maminka říkala, tatínek měl takový vztek, že se na mě tři dny nepodíval. Ale pak za půl druhého roku se narodil bratr*“, dodává paní Skálová.

Společně s rodiči žila v Litomyšli, na své dětství vzpomíná ráda. Než začala chodit do školy, hrála si venku s míčem, se švihadlem apod. Ve škole se následně skamarádila s židovskou dívkou Evou Freyovou. „*My jsme spolu kamarádily od první třídy... Když šla Eva do první třídy, tak ona byla takovým mazlíčkem, víte – no, jedináček. Tak paní Freyová přišla za panem řídícím a zeptala se ho, jestli ve třídě nebude nějaká holčička, která by se chtěla s Evou kamarádit. A pan řídící říkal, že bych to mohla být já.*“

Obě dívky si pak často hrávaly u nich doma a paní Božena ji nepřestala navštěvovat ani v době druhé světové války, kdy Eva musela coby Židovka přestat chodit do školy a na svém oblečení musela nosit židovskou hvězdu. „*Němci jim zabrali vilu a oni se museli přestěhovat do domu na náměstí naproti věži.*“ I v této době však paní Skálová svoji kamarádku navštěvovala. Její maminka jí prý říkala: „*Chodila jsi k ní domů dřív, tak za ní běž i teď, když se jí každý straní.*“

Foto 1: Božena Skálová během rozhovoru

Paní Skálová si vzpomíná, že se vždycky hrozně bála. „*Bylo zatemněno, všude tma tmoucí. Baterky musely být zatemněné, přes baterku musel být takový modrý papír a oni tam měli starý schody – hrozně vrzaly. Teď tma tmoucí, já jsem se tak strašně bála, než jsem tam došla a zpátky taky...*“

V roce 1942 musela rodina Freyova Litomyšl opustit. Společně s ostatními litomyšlskými Židy putovala do Terezína, kde její tatínek nakonec zemřel. Eva se i s maminkou dostala do Osvětimi a následně do jednoho z pobočných táborů Mauthausenu. Měly štěstí.

Válku přežily obě – jako jedny z mála židovských obyvatel Litomyšle. Po válce se tak obě kamarádky znovu setkaly a jejich přátelství jim vydrželo celý život. Eva ale prý o pobytu v Terezíně a dalších koncentračních táborech sama nikdy nemluvila a paní Skálová se jí na to nikdy neptala.

Ale zpět k příběhu paní Skálové....

Božena Skálová chodila pět let do obecné školy (sídliila v dnešní pedagogické škole). Už v roce 1939 ale Němci budovu školy zabrali, proto se za války učila v různých prostorách v Litomyšli. Tatínek se v průběhu války zapojil do protinacistického odboje. Přesto nakonec všichni válku šťastně přečkali. Na konci prázdnin 1945 se navíc po delší době potkala také se svojí kamarádkou Evou.

Po vchození obecné školy studovala paní Skálová na místním gymnáziu. Kvůli emigraci bratra po roce 1948 měla ale následně s dalším studiem problémy. Hlásila se do Prahy na Zdravotní školu Charlotty Masarykové, kde chtěla studovat biochemii (chtěla se stát laborantkou). Ve škole však byla přeřazena na studium porodní asistentky. Tuto práci ale dělat nechtěla. Později se vdala. Má dvě děti - dceru Blanku a syna Petra. Díky tomu, že se změnila bydliště (odstěhovala se z Litomyšle do Dvořiska

u Chocně), mohla vystudovat pedagogickou školu. Patnáct let pracovala jako učitelka ve Vysokém Mýtě, od roku 1971 pak na dnešní Základní škole Litomyšl, Zámecká 496.

A jak to bylo s emigrací bratra paní Skálové? Bratr Antonín odešel do emigrace v lednu 1949, protože – jak říká paní Skálová – ho zblbli dva kamarádi z gymnázia (septimán a oktáván). Antonín tehdy pobýval na praxi v Polesí Budislav (bratr paní Skálové v té době studoval na lesnické škole). „*Oni šli přes Černý les a Šumavu do Německa, pak do Austrálie.*“ Jak už bylo uvedeno, paní Skálová měla následně problémy se studiem na škole, tatínka vyhodili z práce. „*Maminka našla za dveřmi papír, kde to psal (že odešel, pozn. aut.), omlouval se... Tatínkovi do třech dnů úplně zběhaly vlasy. On to strašně těžko nesl, strašně těžko.*“ Bratr Antonín v Austrálii vystudoval vysokou školu, později pracoval na australském ministerstvu zahraničí. Jako atašé byl vyslán například do Londýna, kde tři roky pobýval, ale také do Itálie, kde jej maminka paní Skálové navštívila. V Austrálii se oženil a narodily se mu tři děti – dva chlapečci a jedna dívka. Paní Skálová se s bratrem potkala až v roce 1990, kdy jej pozvala zpátky domů. „*Já jsem ho v devadesátém roce pozvala. Napsala jsem mu, přijed' se podívat domů – a on v devadesátém roce opravdu přijel. On byl v té době už vdovec, tady se ale znovu zamiloval, znovu se oženil a opět se do Austrálie vrátil.*“

Podobně jako tisíce dalších lidí, i paní Skálová intenzivně prožívala rok 1968, kdy bylo Československo okupováno pěti státy Varšavské smlouvy. Vzpomíná si například na to, jak stál v dolní části náměstí stůl, kde bylo možné podepsat petici proti okupaci. Tu paní Skálová, i přes protesty a obavy své matky, podepsala rovněž. Jak sama říká, žádné problémy ale kvůli tomu neměla.

Foto 2: Zleva – Božena Skálová, Stanislav Švejcar, Barbora Zahradníčková a Ellen Wirknerová během rozhovoru

V roce 1986 odešel do emigrace také její syn Petr. Odjel spolu se svou přítelkyní do Jugoslávie, odkud se dostali do Rakouska. Zde si opatřili letenky do Kanady. Pak k nim ale přijela na návštěvu teta zmíněné přítelkyně, která oběma poradila, aby místo Kanady odcestovali do Spojených států amerických, kde snadněji seženou zaměstnání. Petr s přítelkyní proto cestu do Kanady zrušili, zůstali v Rakousku ještě rok a půl a pak odcestovali do Spojených států, kde žijí dodnes. Paní Skálová mohla svého syna navštívit v roce 1989. Právě v USA ji také zasáhly události sametové revoluce, během které komunistický režim v Československu padl.

Božena Skálová dnes žije v Litomyšli. Na svůj bohatý život vzpomíná s nadhledem a optimismem zároveň. Dnešní mladé generaci vzkazuje: „*Aby se neštítili práce. Aby pracovali a aby pracovali poctivě, protože to je jejich, vlastně, život, že?*“

Na zpracování příběhu se podíleli:

Ellen Wirknerová, Taťána Velcová, Barbora Zahradníčková
Stanislav Švejcar a Ondřej Vomočil

Fotografická příloha

Foto 3: První třída obecné školy, Eva Freyová horní řada druhá zprava (s velkou bílou mašlí), Božena Skálová první řada stojících žáků, druhá zprava

Foto 4: Septima litomyšlského gymnázia, školní rok 1948/1949; Božena Skálová první řada stojících studentů, druhá zprava; Eva Freyová tamtéž, třetí zleva

Foto 5: Setkání třídy obecné školy (pravděpodobně) po 60 letech; Božena Skálová první řada druhá zleva, Eva Dušková (Freyová) druhá řada první vpravo

Foto 6: Setkání třídy obecné školy (pravděpodobně) po 60 letech; uprostřed Eva Dušková (Freyová), vpravo Božena Skálová

Foto 7: Setkání třídy litomyšlského gymnázia, 2000, Eva Dušková (Freyová) druhá zprava v první řadě, Božena Skálová první zprava v první řadě

Foto 8: Setkání třídy litomyšlského gymnázia, 2011, Božena Skálová první zleva, Eva Dušková (Freyová) druhá zleva

Foto 9: Vila, která před druhou světovou válkou patřila rodině Evy Freyové

Foto 10: Zleva: Barbora Zahradníčková a Ellen Wirknerová v místě památníku obětem holocaustu židovských obyvatel Litomyšle

Dokumentární příloha

Záznam StB o emigraci syna Boženy Skálové

Seučást: 90 Odbor: odd. Operat. pracovník: kpt. Kvapil Základ: "rizikost, agent, informátor, důvěrník, kandidát, styk, opar, prst, " dlešec Č. svazku: kr. jméno: Číslo jednot: SV - 165 / Po - 87 (Pozice při odeslání mimo odbor)	Výsledek: 2 Počet listů: 1 Přílohy: 1 Redakční: 1 V.č.1.-S-StB SVSEB H.Králavě V.č.2.-O-StB zde V.č.3.-OPV zde
v Svitavy dne 17.8. 1987 TAJNE	
ZÁZNAM číslo navazuje na záznam č.	
Skrutná podstata poznámky: SKÁLA Petr, nar. 4.9.1963, emigrace z roku 1986 - doplnění poznatků	
Schůzka konána dne Místo schůzky: " KB, PO, služební místnost, veřejná místnost, taneční Serifikace spolupracovníka: prověřený, je prověřován, neprověř., podrobený z ne-serifikací Forma správy: " Získal spoluprac. (pracovník) a) rozhovorem s osobou, která - se popla. události zúčastnila - se o události dočetla	Popla. události se stala dne Spoluprac. správa získal: " po získání, z vlastní iniciativy, náhodně Zpráva se vztahuje: " k zápra. v operat. svazku, k problematice, mimo problematiku, k ohlasům b) přechodem dokumentu c) byl u popisované události d) popla. události se aktivně účastnil e) náhodně vyslechl
1. Text 2. Operativní význam 3. Dokumentováno 4. Opětování 5. Data osob uvedených v záznamech 6. Název operativního pracovníka na zjištěný poznatek	
1. Dne 11.8.1987 si podala na zdejší oddělení pasů a víz žádost o výjezd do Rakouska SKÁLOVÁ Božena k návštěvě svého syna Petra, který v roce 1986 emigroval při výjezdu do Jugoslávie. Ste zjištění jmenovaný dosud bydlí v Altensmarkt v penzionu pro emigranty, kteří tam přešli z uprchlického tábora v Treiskirchenu. Všechni emigranti, kteří jsou v těchto penzionech ubytováni nadále spadají pod správu uprchlického tábora Treiskirchenu. V současné době je zaměstnán u fy Helmut KEIDER, Elektrohaus, Cistesdorf jako dělník. 2. Byl získán doplňující poznatek k žs.emigrantovi z roku 1987, který působí v Rakousku. 3. Dokumentace prováděna nebyla.	
Poznámka: Každý poznatek (událost, jev) při samostatný záznam * = podrobný platný údaj ** = rovněž obsahují výskl se vředu uvedená kategorie číslo at. přísl.	
MV 2. skl. 751	

4. Záznam postupují na SV SEO 3-StD Hr.Králové do analytického fondu emigrace.
5. SKÁLA Petr, nar. 4.9.1963 Vysoké Kýto, okr. Jisti nad Orlicí, české národnosti, stát.přislušnost nezjištěna, ženatý, zaměstnán Helmut KEIPER, Elektrohaus, Gietesdorf, jako dělník, bytem 2571 Altenmarkt/TR, Hauptstrasse 41, Rakousko.
SKÁLOVÁ Božena, rozená Bartoláková, nar. 1.7.1930 Litomyšl, české národnosti, čsl.státní příslušnice, vdaná, povolání učitelka, nyní důchodkyně, bytem Litomyšl, Husova čtvrt 721/11, okr. Svitavy.

Náčelník OPV ob. JHS Svitavy:

Kpt. Lubomír KVAPIL

Použité fotografie:

Foto 1: Božena Skálová během rozhovoru; foto Taťána Velcová

Foto 2: Zleva – Božena Skálová, Stanislav Švejcar, Barbora Zahradníčková a Ellen Wirknerová během rozhovoru; foto Taťána Velcová

Foto 3: První třída obecné školy, Eva Freyová horní řada druhá zprava (s velkou bílou mašlí), Božena Skálová první řada stojících žáků, druhá zprava; foto soukromý archiv Boženy Skálové

Foto 4: Septima litomyšlského gymnázia, školní rok 1948/1949; Božena Skálová první řada stojících studentů, druhá zprava; Eva Freyová tamtéž, třetí zleva; foto soukromý archiv Boženy Skálové

Foto 5: Setkání třídy obecné školy (pravděpodobně) po 60 letech; Božena Skálová první řada druhá zleva, Eva Dušková (Freyová) druhá řada první vpravo; foto soukromý archiv Boženy Skálové

Foto 6: Setkání třídy obecné školy (pravděpodobně) po 60 letech; uprostřed Eva Dušková (Freyová), vpravo Božena Skálová; foto soukromý archiv Boženy Skálové

Foto 7: Setkání třídy litomyšlského gymnázia, 2000, Eva Dušková (Freyová) druhá zprava v první řadě, Božena Skálová první zprava v první řadě; foto soukromý archiv Boženy Skálové

Foto 8: Setkání třídy litomyšlského gymnázia, 2011, Božena Skálová první zleva, Eva Dušková (Freyová) druhá zleva; foto soukromý archiv Boženy Skálové

Foto 9: Vila, která před druhou světovou válkou patřila rodině Evy Freyové; foto Ellen Wirknerová

Foto 10: Zleva: Barbora Zahradníčková a Ellen Wirknerová v místě památníku obětem holocaustu židovských obyvatel Litomyšle; foto Ondřej Vomočil

Dokumentní příloha:

Záznam StB o emigraci syna Boženy Skálové; zdroj: Archiv bezpečnostních složek

Příběh Ladislava Tměje

Ladislav Tměj se narodil 10. července 1933 v Osíku u Litomyšle, kde jeho rodina hospodařila na statku o velikosti 17 hektarů. „Můj otec hospodařil od roku 1925 na hospodářství v Osíku, na které se přičlenil z blízké vesnice Makov. Otec po celý svůj život hospodářství zveleboval po všech stránkách – jak v rostlinné, tak v živočišné výrobě.“

Foto1: Ladislav Tměj při rozhovoru s žáky
ZŠ Litomyšl, Zámecká

Jako malý chlapec zažil Ladislav Tměj mobilizaci roku 1938. „Bylo mi 5 let, když šel tatínek do války – když byla mobilizace, tak se pamatuju, jak jsme byli na zápreži ráno brzo ještě za tmy a brečely jsme tam všechny.“ Pan Tměj pak vzpomínal na to, jak si během války chodil školní úkoly vyzvedávat do hospody, protože školu zabrali Němci. Po válce měl jasno – chtěl být hospodářem. Jeho otec mu byl velkým vzorem. „Jeli jsme pro obilí, pro fůru, a jeli jsme jenom sami dva. On říkal: „Tak, ostaneš na voze a já ti budu podávat. Byl to možná oves, jo, to hladí, to je pěkný, měkký. A podal mně to a já jsem srovnal fůru, pěknou fůru, dost vysokou, ne nějakou malinkou. No to s jiným bych to

nesrovnal, než s otcem, protože on mně to dal a já jsem, já jsem to jen tak přistrčil a bylo to v pořádku. A narovnali jsme to a říkal: „Tak a to si pamatuj, Ládičku, že ti bylo deset a že jsi srovnal fůru.“

Ladislav Tměj vystudoval hospodářskou školu v Litomyšli. Už během studia začal na rodinném hospodářství pomáhat. V roce 1948 se ale v Československu dostali k moci komunisté, kteří se snažili soukromé zemědělce přinutit ke vstupu do jednotných zemědělských družstev. Otec Ladislava Tměje chtěl ovšem hospodařit na svém. „V 50. letech se na naší rodině silně odrazil vývoj, který poznamenal celou tehdejší společnost. Na nás bohužel vznikla situace (nástup komunistického režimu, pozn. aut.) zanechala velmi silné stopy, které ovlivnily život rodičů a následně i můj“, říká pan Tměj.

Podobně jako jiní soukromí zemědělci, i Tmějovi totiž museli plnit vysoké státem předepsané dodávky. „Dodávali jsme všechno, co rostlo, na to byl určitý plán. Dodávali jsme mléko, vejce, obilí, ale hlavně maso. Pak existoval ještě takový plán od obce, a to se musela dodávat olejka, cukrovka a len. Všechno se pečlivě kontrolovalo.“

V roce 1950 rodinu postihla tragická událost. Shořela stodola. Pan Tměj na celou situaci vzpomínal: „Já jsem nebyl doma a v Osíku hóří. No tak jsem vyskočil, vzal kolo a jel do Osíka. Když jsme přijeli, byl klid, a tak jedu, u školy zatočím sem, takhle, a teďka jdu sem.

Foto 2: Tadeáš Vytlačil během rozhovoru s Ladislavem Tmějem

Přijdu a podívám se do zahrad a ježišmárja, vona to hořela naše stodola.“ Spolu se stodolou shořela také většina strojů a povozů, které v ní byly uloženy. Viník nebyl nikdy vypátrán. Pro pana Tměje to byla jedna z nejtěžších chvil života – několik dní nevěděl, jak žít dál. Nakonec ale uvěřil, že se podaří všechny problémy zvládnout. „Já jsem byl tak zdepresovanej, mně se nechtělo žít! Mě zachránilo, že se ta stodola postavila.“

Foto 3: Zleva: Stanislav Švejcar, Tadeáš Vytlačil, Eva Flídrová a Ondřej Vomočil během rozhovoru s Ladislavem Tmějem

V roce 1953 byl otec pamětníka kvůli nedodržení termínu dodávek obilí (dodávky stanoveny už na 15. září – rodina však obilí mlátila na vypůjčené mlátičce – a mohla jej tedy vymlít až poté, co měl majitel hotovo) zatčen a později odsouzen na jeden rok do vězení. „Přijelo černé auto a v něm čtyři muži otce odvezli a zatkli.“⁴ Vězněn byl na Borech v Plzni. Po návratu zpět v roce 1954 chtěl pokračovat v hospodaření.

V polovině ledna 1955 byl otec pana Tměje znovu zatčen. „V polovině ledna 1955 přijelo černé auto znovu. Provedli u nás domovní prohlídku, vzali si knihu zápisů ze schůzí Československé strany lidové – otec byl tajemníkem

strany. A všechny moje dopisy z vojny. Doma je měli schované v balíčku. A vzali si s sebou zase mého otce.“⁵ Dne 25. ledna 1955 byl pak Krajským soudem v Pardubicích odsouzen pro trestný čin velezrady na 11 let odnětí svobody a k propadnutí majetku. Vězněn byl na Mírově a v Leopoldově. Pamětník byl v té době druhým rokem na vojně.

Na hospodářství zůstala sama matka pamětníka. „V roce 1955 tedy ještě matka hospodařila do konce září. Sklidila úrodu, ale k penězům za úrodu a dodaný dobytek se už nedostala.“⁶ Ve stejném roce dostala přípis k vystěhování. „Byla jí přidělena jedna místnost bez příslušenství u její prvorozené dcery. Taktéž v Osíku.“⁷ Protože za stejný rok neuhradila daň z nemovitosti (z poloviny majetku, který jí po manželovi zůstal – a z něhož byla v podstatě vyhnána – obdržela v roce 1959 od finančního odboru Rady ONV v Litomyšli obsílku o dlužné částce. Jelikož neměla na její zaplacení, nabídla svoji polovinu z původních 17 ha hospodaření státu. Příběh jednoho selského statku se tak uzavřel. Rodina pamětníka se přestěhovala z Osíka do Nových Hradů. „Na velkou amnestii v roce 1960 byl můj otec propuštěn. Vrátil se do mé rodiny do Nových Hradů, kde s námi žila také moje matka. Při žádosti o jakoukoliv

⁴ Tměj, Ladislav: Odpověď na výzvu Českého rozhlasu „Únor 1948“. Osík 29. 1. 2008.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž.

podporu živobytí byl odkazován na vyživovací povinnost svých dětí. Museli jsme se o něj postarat. Takto s námi žil až do svých 68 roků, tedy do roku 1967, kdy na podzim zemřel.“

A jak pokračoval život pana Tměje po návratu z vojny? „Po vojně jsem si našel zaměstnání u ČSSS (Československých státních statků), kde jsem pracoval 29 roků. Potom jsem v roce 1984 změnil zaměstnavatele, kterým se stal SOR Libchavy (Sdružení opravárenství a rozvoje). Na konci roku 1991 jsem šel do důchodu.“

Na svůj statek se mohla rodina vrátit až po roce 1989. „No my jsme tam v Bučině kreslili a můj spolupracovník Karel Bureš mi říkal: „Ty vole, vždyť to dostaneš asi zpátky. Napíšem na obec.“ Já jsem věděl, že se to chystalo, protože jsem tady měl přízeň – Flídrový, tak on mně to napsal. Říkal, ty, já ti to napíšu ten dopis. Tak on to napsal ten dopis a já jsem to jen podepsal. Všechno to zařídil on.“

Po roce 1989 došlo také k rehabilitaci rodičů pana Tměje. „K úplnému zrušení rozsudků obou mých rodičů došlo v roce 1990 při přezkumném řízení, kde byly všechny rozsudky plně rehabilitovány. Otec zemřel v roce 1967, matka v roce 1987. Dědictví s námi třemi dětmi se vypořádalo dle zákona. Bylo nám tedy vráceno zpět to, co bylo mým rodičům vzato, a sice mým dvěma sestrám, Filomeně a Marii, a mně. Statek byl ovšem v roce 1989 zbourán a zplanýrován (místo bylo připraveno na sídlištní zástavbu). Stodola byla v havarijním stavu (bez patra, vrat, s děravou střechou, byla v ní uskladněna volně ložená umělá hnojiva). Toto nám bylo vydáno od JZD Dolní Újezd dle platných předpisů. Tedy každému z dětí třetina. Obě sestry své podíly pronajaly JZD Dolní Újezd. Já jsem si svoje pole o velikosti 5,72 ha nechal vyměřit, že na něm budu hospodařit. Hospodařil jsem 25 roků (v letech 1992 – 2017), pak jsem celou hospodářskou nemovitost předal dceři a zeťovi.“

Foto 5: Stodola statku v současnosti

Foto 4: Nina Kavková a Tadeáš Vytlačil během rozhovoru s Ladislavem Tmějem

„Sám jsem se v prožitém životě (v porovnání s mými spolupracovníky) necítil nijak šikanován, až na to, že se moje dcera nedostala na studia. Byl jí umožněn pouze výuční list. Ovšem co museli prožít moji rodiče, to bylo neodpuštělné příkoří – to byl zločin proti lidskosti.“

Na závěr našeho povídání jsme se jej zeptali, jaké poselství by vzkázal mladé nastupující generaci. Řekl nám: „Nesmíte dopustit třídní boj, jo, do společnosti zatáhnout to, co se stalo po osmačtyřicátém roce.“

Na zpracování příběhu se podíleli:
Eva Flídrová, Nina Kavková, Tadeáš Vytlačil, Stanislav Švejcar a Ondřej Vomočil

Dokumentární příloha

Odvolání Krajskému úřadu v Pardubicích kvůli nesplněným předepsaným dodávkám

František Trnčí
rolník
Osík šp. 24. okr. Litomyšl

V Brně dne 8. července 1952.

Krajský národní výbor
III. republiky

Pardubice.

Okresní národní výbor v Litomyšli nákazem číslo III/1-071.2 T-22.5/1952, domovního mí 26 června 1952 vyměřil mi 10.100 kg mléka s 1 měsícem nájem za motorových 314 l mléka v I. čtvrtletí.

Odvolávám se však proti uvedenému nákazu.

Na vyvážení mluví tyto důvody.

Plán dodávek mléka na jednotlivá čtvrtletí počítal jsem podle svého nejlepšího vědomí. Stalo se však, že 2 krávy v tomto čtvrtletí přicházely přes normální čas a to jedna asi v 20 dnů a druhá v 12 dnů, takže následkem pozdního stelení byla stráta na mléce. Část motorového mléka byla například i tím, že mléko od krav po stelení bylo namámeno a tučností 3,2% a 3,4%, takže na tučnost byla přivážena směs.

Jelikož ^{domov} všechny odvolávky se smíjí dle zákona splnit i nad 100% i jiné produkty mimo mléko v prvním čtvrtletí jsem

plnit a moje snahou bude slyšet i v letošním roce plnit
na 100 % státní povinnost, prosím aby moje snahy
byly laskavě přislušené a pokud mi byla prominuta
nebo alespoň prostatu smíšna.

František.

Věrně národ. výboru
v Litomyšli.

Trestní věc
proti ~~Františku Tmějovi~~
pro trestný čin ~~velezrady~~
podle § ~~78/1-2~~
trestního zákona.

Jednací číslo 1-2-1/55

U s n e s e n í .

Krajský soud
~~obvinitel František Tměj~~ v Pardubicích zajišťuje podle § 283 odst. 1 tr.
řádu veškerý majetek obviněného ~~Františka Tměje nar. 6.10.1899 v Mahově~~
~~zeměděle, bytem Osík čp. 24, okres Litomyšl.~~

Zajištění postihuje přírůstek a výtěžky, které ze zajištěného majetku plynou a majetek, kterého nabude obviněný(á) po zajištění.

Pokud zajištění trvá, jsou neúčinná veškerá právní jednání obviněného která se týkají zajištěného majetku, vyjímajíc jednání směřující k odvrácení bezprostředně hrozící škody.

Kdo má ve své moci věci, které náležejí do zajištěného majetku, je povinen, jakmile se o zajištění doví, oznámit to podepsané prokuratuře, jinak odpovídá za škodu způsobenou opominutím oznámení.

Do tohoto usnesení je přípustná stížnost, kterou je nutno podat u podepsaného soudu - do tří dnů od oznámení tohoto usnesení. Stížnost nemá odkladný účinek.

O d ů v o d ň ě n í :

Obviněný František Tměj byl dne 25. ledna 1955 krajským soudem v Pardubicích odsouzen pro trestný čin velezrady podle § 78/1-2 tr.z. a vedlejší trest byl u něho vysloven propadnutí celého jmění. Rozsudek není dosud právoplatný.

Krajský soud v Pardubicích,

dne 26. ledna 1955.

JUDr. PAVEL ZÁLEŠÁK
za správnost vyhotovení

Lejcha

Rada místního národního výboru v Osíku u Litomyšle.

Zn.: 397/55.

Dne 26.září 1955.

Paní

Marie T m ě j o v á,

D o p o r u č e n ě !

O s í k č.24

u Litomyšle.

R o z h o d n u t í.

Rada místního národního výboru v Osíku předala zkonfiskovanou polovinu zemědělské usedlosti čp.24 v Osíku,jež byla vlastnictvím Vašeho manžela do správy JZD v Osíku.Jelikož na zbývajících částech zemědělské usedlosti čp.24 jež je Vaším vlastnictvím nezaručujete řádné obhospodařování a Vaše hospodaření by bylo v rozporu s obecným zájmem přiděluje rada místního národního výboru v Osíku Vaší polovinu zemědělské usedlosti čp.24 t.j.budovy,pozemků a inventáře živého i mrtvého,včetně zásob do užívání JZD v Osíku.dnem 30.září 1955.

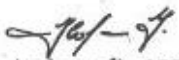
Toto rozhodnutí rady místního národního výboru v Osíku se činí na základě doporučení zemědělského odboru rady ONV v Litomyšli ~~k~~zhledem k předpisům o některých opatřeních k zajištění zemědělské výroby,zákona č. 55/1947 Sb.a směrnic ministerstva financí uveřejněných ve sbírce instrukcí pro výkonné orgány národních výborů pod.č.106/1955.

Ocenění živého i mrtvého inventáře a odhad zásob bude proveden dne 29.září 1955 zástupci finančního a zemědělského odboru rady ONV v Litomyšli.

Z tohoto rozhodnutí lze se odvolat do 15 dnů dnem po doručení počínajíc k okresnímu národnímu výboru v Litomyšli a to podáním učiněným u místního národního výboru v Osíku.

Na základě § 29 odst.2 vlád.nař.č.20/1955 Sb.odnímá se tomuto odvolání odkladný účinek,jelikož je pro naléhavý obecný zájem okamžitý výkon rozhodnutí nezbytně nutný.

Proti rozhodnutí,kterým se vylučuje odkladný účinek odvolání se nelze odvolat.

tajemník MNV:

předseda MNV:

Rozhodnutí Rady MNV o zrušení užívání bytu

Rada místního národního výboru
v Osíku.

Zn.: 398/55. V Osíku dne 10. 10. 1955.

Paní
Tmějová Marie
v Osíku čp. 24

Rozhodnutí:

Pravoplatným rozhodnutím krajského soudu v Pardubicích ze dne 25.1.1955j. ~~1T- 1/55~~ byl mm. Tměj. Frant. odsouzen pro trestní čin podle § 43 trestního zákona také k vedlejšímu trestu propadnutí majetku. V důsledku tohoto pravoplatného odsouzení, kterým je do statečně prokázán veřejný zájem, zrušuje rada místního národního výboru v Osíku ve smyslu § 3 odst. 2 zákona čis. 138/1948 Sb. o hospodaření s byty užívání dosavadního bytu v obci Osík čp. 24, sestávajícího z kuchyně a pokoje, komory a t. d.

Zrušení užívání bytu z veřejného zájmu se vztahuje i na příslušníky rodiny odsouzeného, pokud s ním tento byt používali. Vyklizení bytu proveďte do 8 dnů od doručení tohoto rozhodnutí do náhradního bytu, který Vám bude přidělen. V případě neuposlechnutí tohoto rozhodnutí bude provedeno ve smyslu vyhlášky ministerstva spravedlnosti z 28. dubna 1955 čis. 73 Ú. l. exekuční vyklizení dosavadního bytu.

Proti tomuto rozhodnutí jest možno podati odvolání k okresnímu národnímu výboru v Litomyšli do 15 dnů od jeho doručení prostřednictvím místního národního výboru v Osíku. Podle § 29, odst. 2 vlád. nař. čis. 20/55. vylučuje se odkladný účinek tohoto odvolání pro veřejný zájem.

46/-
tajemník MNV:

Michal J.
předseda MNV:

Výměr Rady MNV v Osíku o přestěhování

Rada místního národního výboru v Osíku okr. Litomyšl.

č. j. 400/55. V Osíku, dne 3. 10. 1955

Marie Tmějová
Osík okr. Litomyšl čp. 24.

Věc: Výměr k přestěhování.

Na základě rozhodnutí, které Vám bylo zasláno dne 28. 9. 55 přiděluje se Vám byt u p. Josefa Drahoše čp. 82. Tentobyť jest Vám určen po předběžném jednání u majitele bytu naším předsedou bytové komise s. Matějkou. Přestěhování bude provedeno na Váš náklad, ~~odměnou~~ za předběžné dohody s předsedou JZD, který pravděpodobně zapůjčí na stěhování povoz. Stěhování jest určeno na den 6. 10. 1955.

Toto oznamujeme současně majiteli bytu p. Josefu Drahošovi, aby do této doby byt, který Vám bude propůjčen ihned uvolnil.

46/-
tajemník MNV:

Michal
předseda MNV:

ODBOR FINANČNÍ
rady okresního národního výboru
v LITOMYŠLI

Zn. 141/1959 záz.n.zab.pohl. Č. daň. účtu:

Platební záповěď,
kterou se zabavuje plat dlužníka.

Dlužník: T m ě j o v á Marie, zaměstnankyně ČSSS Nové Hradý čp. 84

K vydobytí vykonatelných nedoplatků dlužníka vážnoucích u finančního odboru rady okresního
národního výboru v Litomyšli

na dani zemědělské / + penále / za rok 195 4/59 v částce 8.838,70 Kčs
na za rok 195 v částce Kčs
a na předepsaném penále a nákladech za tuto platební záповěď v částce 176,80 Kčs
celkem v částce 9.015,50 Kčs

a pro další (nepředepsané) penále stanovené zákonem za opožděné placení vymáhaných nedoplatků zabavuje
se podle § 82 a §§ 84 až 87 vyhlášky ministra financí č. 162/1953 O. l. plat —

m z d a peněžité i naturální, po případě peněžité dávky nemocenského pojištění, příslušející dlužníkovi jako
zaměstnanci vůči poddlužníkovi ČSSS, ředitelství Vysoké Mýto
n.p.

důchod příslušející dlužníkovi jako důchodci vůči poddlužníkovi Státnímu
úřadu sociálního zabezpečení v Praze.*)

Platební záповěď se nevztahuje na nezabavitelnou část platu. Nezabavitelná je základní částka 240 Kčs
při měsíční výplatě, 54 Kčs při týdenní výplatě a 9 Kčs při denní výplatě a tolik třetin této základní částky
(t. j. tolikrát 80 Kčs nebo 18 Kčs nebo 3 Kčs), kolika osobám dlužník poskytuje podle zákona úhradu na osobní
potřeby. Ze zbytku, který se zjistí odčtením uvedených nezabavitelných částek od čistého platu (nebo od
částky 1800 Kčs při měsíčním, 414 Kčs při týdenním a 69 Kčs při denním platu, jestliže čistý plat tuto hranici
převyšuje) se zabavují dvě třetiny. Převyšuje-li čistý plat 1800 Kčs měsíčně, 414 Kčs týdně nebo 69 Kčs
denně, zabavuje se též celá částka čistého platu, převyšující tuto hranici.

Poddlužníku se zakazuje, aby zabavenou část platu vyplácel dlužníkovi. Dlužníkovi se zakazuje jakkoliv
nakládat se zabavenou částí platu, zejména ji vybrat. Zabavení je vykonáno doručením platební záповědi pod-
dlužníkovi; tím nabytí stát zástavního práva k zabavené části platu. Od doručení platební záповědi až do úplného
vyrovnání vymáhaného nedoplatku s příslušenstvím je poddlužník povinen zabavenou část platu dlužníkovi srážet
a zadržet; zadržené částky odvádí podepsanému finančnímu odboru, jakmile finanční odbor sdělí, že zabavení
nabylo právní moci.

Bližší podrobnosti o výpočtu zabavené části platu a o právech finančního odboru vyplývajících ze zaba-
vení jsou uvedeny v poučení (na druhé straně).

Proti této platební záповědi může dlužník i poddlužník podat námitky u podepsaného finančního odboru
do 15 dnů po jejím doručení. Námitky nemají odkladný účinek.

Poddlužníka zároveň žádáme podle § 86 vyhlášky ministra financí č. 162/1953 O. l., aby nám do 15 dnů
oznámil celkovou výši měsíčního platu dlužníka za poslední mzdové období, jakož i částku, která podle této
platební záповědi se z měsíčního platu zabavuje. Ne-li dlužník již u Vás zaměstnán, oznamte nám adresu
nového zaměstnavatele, pokud je Vám znám.)*

v Litomyšli 26. listopadu 1959

L. S.
vedoucí finančního odboru.

*) škrtněte, co se nehodí.
MFin - 256 130 2/56 stc 4327

Žádost o odpis zemědělské daně – Marie Tmějová

Marie Tmějová
Litomyšl Duchá č.p.1.

Litomyšl, dne 27.12.1956.

Tit.

Okresní národní výbor
finanční odbor

Vše: Žádost o odpis
zemědělské daně.

v Litomyšli.

Dotazníkem o majetkových poměrech mne uvědomujete, že dlužím na zemědělské dani za rok 1954 a 1955 částku 5.668.10 Kčs za bývalé hospodářství v Osíku č.p. 24. které bylo vlastnictvím mým a mého manžela.

Rozsudkem krajského soudu v Pardubicích, ze dne 25.ledna 1955. č.j. 17-1/55, byl můj manžel odsouzen také k vedlejšímu trestu, ztrátou majetku, které činila ideální polovici bývalého společného majetku č.p.24. v Osíku u Litomyšle, na kterém jsem do X.září 1955.hospodařila.

Wakřem č.j. zn 167/55. ze dne 21.9.1955. bylo i moje vlastnictví, to jest polovina neskončískovaného majetku převzata Československým státem prostřednictvím MNV v Osíku a ONV v Litomyšli. Převzetím hospodářství, převzal Čsl.stát i veškerý živý i mrtvý inventář, jakož i veškeré zásoby bezplatně. Neměla jsem a nemám dosud potřebné peníze, abych zemědělskou daní vyrovnala.

Celý bývalý můj majetek převzal MNV v Osíku a předal jej do užívání tvořícímu se JSD v Osíku. Kdyby mne byly zásoby ponechány nebo proplaceny, byla bych zemědělskou daní již dávno vyrovnala.

Žádám proto, abych byla od této daně osvobozena, nebo byla tato odepsána, případně, aby byla předepsána k úhradě JSD Osík, které veškeré moje zásoby z hospodářství také bezplatně převzalo.

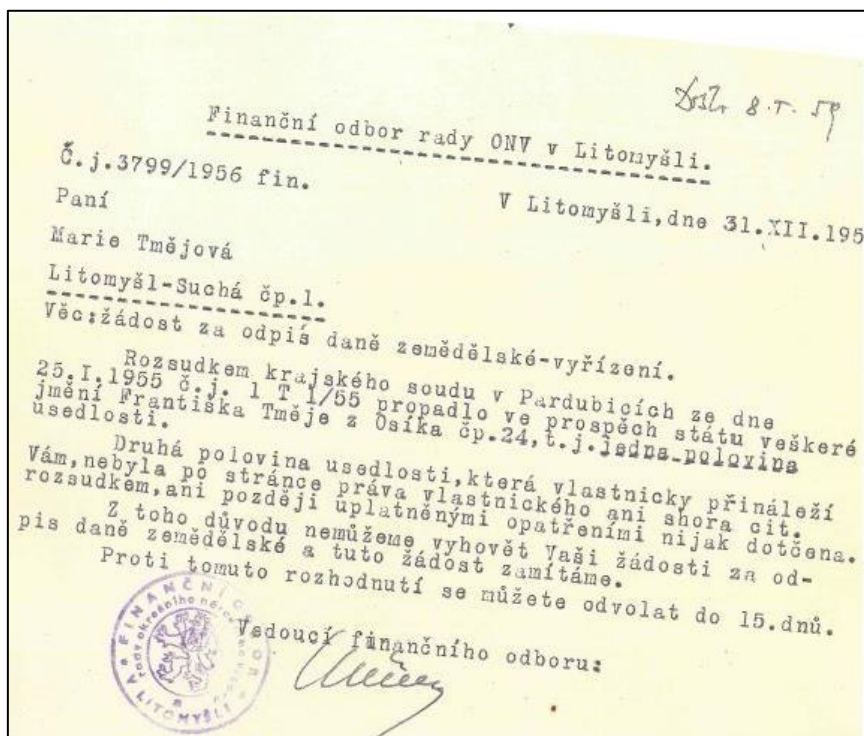
Jak je uvedeno v dotazníku, můj příjem postačí jen na moji obživu a ošacení a nejsem schopna ze svých příjmů předepsanou daň uhradit.

Takud se týká zaměstnání, jsem zaměstnána u ČSOÚ Vlkov jako zemědělské dělnice teprve druhý měsíc. Před tím jsem žila v domácnosti s *sv. dcer* synem který mě obživu poskytoval.

Vzhledem k vyličenému, mám za to, že moje žádost je opodstatněná a bude jí vyhověno.

Příloha: 1 dotazník.

Rozhodnutí finančního odboru Rady ONV v Litomyšli ve věci žádosti odpisu daně

Odvolání Marie Tmějové ke KNV v Pardubicích

O d v o l á n í .

Rozhodnutí finančního odboru rady ONV v Litomyšli pouze pausálně uvádí, že mé žádosti za odpis zemědělské daně nelze vyhovět aniž se blíže zabývá mými oprávněnými námitkami, které jsem ve své žádosti na odpis daně uvedla.

Znova připomínám, že nejen veškerý živý i mrtvý inventář ale i všechny zásoby převzal bezplatně čsl. stát - a předal je tvůrci se JZD Osík. Nezbylo mi zůsta nic, než prosté vlastnictví k ideální polovině celého objektu.

Majetek žádný nemám a jsem odkázána jen na svůj skromný výdělek jako zem. dělnice státního statku na hospodářství v Nových Hradech, který činí průměrně 400.- Kčs měsíčně. Z tohoto příjmu nemohu v žádném případě zemědělskou daň uhradit, zvláště, když v čp. 24 v Osíku již delší dobu nebydlím, objektu nepoužívám a nemám z něho příjem ani užitek.

Věřím, že KNV podrobně prošetří všechny mé oprávněné námitky a když ne jinak tedy alespoň cestou milosti předepsanou daň odepíše.

Nerada bych se ještě dnes domáhala pořádem práva placení 1/2 živého i mrtvého inventáře, jakož i 1/2 předaných zásob na JZD Osík.

Opis tohoto odvolání zasílám na kontrolně - revisní odbor ministerstva zemědělství v Praze.

.....

Nové Hradky 15.1.1959.

RADA KRAJSKÉHO NÁRODNÍHO VÝBORU V PARDUBICÍCH

O d b o r f i n a n č n í .

Č.j.fin 114/1959 .

Pro odpovědi uveďte vždy název této jednotky

PARDUBICE dne 11. listopadu 1959 .

P a n í

Marie T m ě j o v á , zam.ČSSS

v Nových Hradech .

Vašemu odvolání z 15.I.1959 proti rozhodnutí finančního odboru rady ONV v Litomyšli z 31.XII.1958, č.j.: 3799/1956 fin, nemůžeme vyhovět z těchto důvodů :

V letech 1954 a 1955 jste provozovala zemědělské hospodářství na společný účet s Vaším manželem Františkem Tmějem v Osíku č.p. 24 . Podle zjištění zůstáváte i nadále vlastníci ideální poloviny této usedlosti .

Z příjmů tohoto hospodářství byla předepsána zemědělská daň za rok 1954 4.075.50 Kčs a za rok 1955 4.075.50 Kčs .

Tato daň byla předepsána právem a předpis nabyl moci práva. Z předepsané daně zůstává neuhrazeno za rok 1954 1.590.50 Kčs a za rok 1955 4.075.50 Kčs.

Ve smyslu ustanovení odst.5 vyhlášky ministerstva financí čís. 374/1952 Ú.l., kterou se provádí zákon o zemědělské dani , jste povinna celý tento nedoplatek uhradit .

Rozhodnutí finančního odboru rady ONV v Litomyšli ze dne 31.XII.1958, č.j.: 3799/1956 fin je správné a ani krajský národní výbor nemůže Vaši žádosti za odpis neuhrazené daně ani cestou milosti vyhovět pro nedostatek zákonných předpokladů .

Za vedoucího odboru :

Dr. Marek .

Žádost o rehabilitaci Františka Tměje

Marie Tmějová
Nové Hradky 84
okr. Chrudim.

Nové Hradky 18.7.1968.

Podepsaná Marie Tmějová bytem Nové Hradky 84, okr. Chrudim, žádá tímto rehabilitaci pro svého manžela Františka Tměje spolunajitele hospodářství v Osíku č. 24, který v listopadu 1967 zemřel. Manžel byl odsouzen Lidovým soudem v Litomyšli ze dne 30.12.1953 č.j. T 126/53 pro trestní čin podle § 134/1 tr.zák. na 12 měsíců odnětí svobody. Ten trest si odpykal.

Dne 25.1.1955 byl můj manžel odsouzen Krajským soudem v Pardubicích č.j. M/55 pro trestní čin velezrady podle § 73/1c, 2 a tr. zák. na 11 let a k propadnutí majetku. V roce 1960 byl mu amnestií presidenta republiky zbytek trestu prominut se zkušební dobou 10 let. V roce 1965 byl zbytek zkušební doby amnestií pres. rep. prominut.

Poněvadž jsem pevně přesvědčená, že byl zatčen a odsouzen jen proto, že jsme měli společné větší hospodářství a že byl předsedou Lidové strany v Osíku a že se ničím neprovinil, cítím se povinna jeho památku očistiti a neprávem zabavený majetek požadovati zpět.

I auto Praga-Piccolo, náš společný majetek bylo odebráno při konfiskaci majetku mého manžela.

Z našeho pěkného hospodářství a obytného stavení nás vystěhovali. Nyní je stavení v Osíku v úplně desolátním stavu je neobyvatelné a neobydlené.

Já pracuji na státním statku v Nových Hradech. Žádám podle mého hlediska k nezákonnému odsouzení manželově o jeho rehabilitaci.

KRAJSKÝ SOUD

V HRADCI KRÁLOVÉ

V HRADCI KRÁLOVÉ DNE 30. března 1972

V odpovědi svedla

toto jednací číslo: 12 Tr 78/68

*Marie Tmějová
nové Hradky č.p. 84
obv. Chrastice*

Věc: Přezkumné řízení dle zák.č. 82/68 Sb. ve znění zák.č. 70/70 Sb.

Ve shora uvedené věci zamýšlí krajský soud v Hradci Králové nařídít veřejné zasedání o návrzích obviněných, případně navrhovatelů na přezkoumání odsuzujícího rozsudku býv. krajského soudu v Pardubicích ze dne 25. ledna 1955 sp.zn. 1 T 1/55 ve znění rozsudku Nejvyššího soudu v Praze ze dne 15.4. 1955 sp.zn. 7 To 18/55 podle oddílu druhého zák.č. 82/68 Sb. ve znění zák.č. 70/70 Sb.

Za tím účelem byl požádán vedoucí advokátní poradny v Hradci Králové o ustanovení obhájce těm obviněným, kteří jej dosud nezvolili.

Současně se sděluje všem navrhovatelům, že mohou do spisů nahlédnout v úředních hodinách v kanceláři č.dv. 70 krajského soudu v Hradci Králové (I. posch.).

Dále se žádají navrhovatelé, aby své další případně důkazní nebo jiné návrhy bezodkladně učinili s tím, že jejich podání se očekává do 10.4. 1972.

Předseda senátu:

JUDr. JOSEF RACEK

Za správnosti / vyhotovení :

Hojman

12 Tr 078/68

U s n e s e n í .

Krajský soud v Hradci Králové, odděl. 12 rozhodl ve veřejném zasedání senátu, konaném dne 11. července 1972 1972 v přezkumném řízení podle oddílu druhého zák. č. 82/1968 Sb. ve znění zák. č. 70/1970 Sb. ve věci obviněného, nyní již zemřelého Františka T m ě j e , nar. 6.10.1899 v Makově, okr. Svitavy, bývalého zemědělce v Osiku čp. 24, okr. Svitavy, posl. bytem v Nových Hradech č. 84, okr. Chrudim o návrhu jeho manželky Marie Tmějové, důchodkyně v Nových Hradech čp. 84, okr. Chrudim t a k t o :

"Návrh navrhovatelky Marie Tmějové na zahájení přezkumného řízení podle oddílu druhého zák. č. 82/1968 Sb. ve znění zák. č. 70/1970 Sb. ohledně odsuzujícího rozsudku býv. krajského soudu v Pardubicích ze dne 25. ledna 1955 sp.zn. 1 T 1/55 ve znění rozsudku Nejvyššího soudu v Praze ze dne 15. dubna 1955 sp.zn. 7 To 18/55 ohledně obviněného nyní již zemřelého Františka Tměje se podle § 15 odst. 3 zák. o soud. rehabilitaci z a m í t á .

O d ů v o d ě n í .

Rozsudkem býv. krajského soudu v Pardubicích ze dne 25.1.1955 sp.zn. 1 T 1/55 byl obviněný František Tměj uznán vinným trestným činem velezrady podle § 78 odst. 1 písm. c) a odst. 2 písm.e) tr.z. a odsouzen podle § 78 odst. 1 a odst. 2 tr.z. k trestu odnětí svobody v trvání 11 let, podle § 78 odst. 4 tr.z. a § 47 tr.z. bylo vysloveno propadnutí celého jeho jmění a podle § 43 odst. 1 tr.z. byla vyslovena stráta občanských práv, přičemž dočasná stráta práv uvedených v § 44 odst. 2 tr.z. byla stanovena na 5 let.

Podle § 68 odst. 1 písm. e) tr.ř. byla obviněnému uložena povinnost nahradit náklady trestního řízení a to pokud jde o náklady neodškoditelné § 4/24.

Konečně byla obviněnému Františku Tmějovi uložena podle § 68 odst. 1 písm. b) tr.ř. povinnost nahradit advokátní poplatek v Pardubicích odměna obhájce, ustanoveného soudem.

Odvolání Marie Tmějové - manželky obviněného Františka Tměje - proti uvedenému rozsudku býv. krajského soudu v Pardubicích bylo rozsudkem Nejvyššího soudu v Praze ze dne 15.4. 1955 sp.zn. 7 ze 18/55 zamítnuto, protože se rozsudek soudu prvního stupně stal pravomocným.

Kromě obviněného Františka Tměje bylo uvedeným rozsudkem odsouzeno ještě dalších devět obviněných, někteří z nich pro trestný čin velezrady, někteří pro trestný čin sdružování proti republice a někteří pro trestný čin nedovoleného ozbrojování a byly jim uloženy tresty odnětí svobody a další tresty vedlejší.

Nevrhovatelka Marie Tmějová - manželka zemřelého obviněného Františka Tměje - podala v zákonné lhůtě jako osoba oprávněná podle § 5 odst. 1 zák. o soud. rehab. návrh na přezkoumání výše uvedeného rozsudku podle odřídka druhého zákona o soudní rehabilitaci (č.l. 1 spisu 12 Tr 078/68) ve kterém uvedla, že je pevně přesvědčena, že obviněný František Tměj byl zatčen a odsouzen jen proto, že měl společně s ní větší hospodářství, že byl předsedou lidové strany v Osiku, že se však ničím neprovinil a že se cítí povinná jeho památku očistit a neprávem zabavený majetek, zejména zemědělskou usedlost v Osiku a auto, požadovat zpět. Své oprávnění k podání návrhu prokázala úmrtím listem MŠNV v Litomyšli ze dne 6.12.1967, ze kterého bylo současně zjištěno, že obviněný František Tměj zemřel dne 24.11. 1967 (č.l. 80 rehab. sp.).

Ostatní obvinění, případně osoby ze ně oprávněné a sice Marie Bíbusová, za zemř. Václava Bíbuse, František Kučera, Alois Šplíchal, Josef Jílek, Karel Moisl, Vojtěch Řesníček, František Boštík, Jan Tomášek a František Bechyně, kteří rovněž podali návrhy na zahájení přezkumného řízení ohledně výše uvedeného rozsudku, vsali své návrhy v průběhu přezkumného ří-

senátpět a toto zpětvzetí návrhu bylo vzato předsedou senátu podle § 250 odst. 4 tr.ř. unesením na vědomí (č.l. 271, 302-303, 318 rehab. sp.), takže předmětem meritorního rozhodnutí se stal jen návrh navrhovatelky Marie Tmšjové.

Krajský soud v Hradci Králové přezkoumal napadený rozsudek a řízení mu předcházející z hlediska uplatněných námitek a ve smyslu ust. § 15 odst. 1 zák. o soudní rehabilitaci, vyslechl navrhovatelku Marii Tmšjovou, provedl důkazy obsahem původních trestních spisů, bývalého krajského soudu v Pardubicích sp. zn. 1 T 1/55, obsahem osobního spisu státněbezpečnostního vyšetřování proti Františku Tmšjovi č.j. B/4-V-27727/4-KS MV Hradec Králové, arch. č. 1191 a proti Josefu Jílkovi, č.j. B/4-V-27683/54, arch. č. 1191 KS MV Hradec Králové a obsahem spisů krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 12 Tr 078/68, jmenovitě pak písemnostmi citovaných spisů založených a v protokole o veřejném zasedání uvedených, případně dále v tomto usnesení citovaných a na základě těchto důkazů a výsledků přezkumného řízení shledal senát krajského soudu, že podaný návrh je nedůvodný a proto jej podle § 15 odst. 3 zák. o soud. rehab. zamítl.

Podle skutkového zjištění původního soudu byl obviněný František Tmšj uznán vinným výše uvedeným trestným činem proto, že Vojtěch Řezníček, Josef Jílek a Alois Šplíchal od února 1948 až do svého zatčení v kraji pardubického spolčili se navzájem, v Praze ještě s jinými osobami v úmyslu k pokusu rozvrátit a zničit lidově demokratické státní zřízení a společenský řád republiky, které jsou zaručeny ústavou, tím, že Řezníček, Jílek a Šplíchal s podnětu podle pokynů dalších osob zakládali ilegální protistátní organizaci, t.j. Křesťanskodemokratickou stranu, aby se ve vhodné chvíli uchopili moci, říkus a T m š j k ní přistoupili a Šplíchal k takovému činu hromadil zbraně, střelivo a výbušniny a ještě ukrýval osoby, které měly nepřátelský poměr k lidově demokratickému zřízení a bez povolení opouštěly území Československé republiky.

Konkretně pak - podle odůvodnění napadeného rozsudku - spočívala trestná činnost obviněného Františka Tmáře v tom, že tyž jako oddaný stoupenec staré Šrámkovy lidové strany a jako kulak, který v době první republiky vykořisťoval námezdně pracující, měl nepřátelský poměr k lidové demokratickému zřízení a když ho v měsíci červenci r. 1950 navštívil Josef Jílek, býv. tajemník ČSL v Litomyšli a informoval ho o zakládání protistátní organizace na základě vytvářené ilegální strany KDS, projevil velký zájem o tuto organizaci a vyjádřeno, že je rád, že "se již něco dělá". Spoluobviněný Jílek ho velmi podrobně informoval o přípravě a zakládání KDS, řekl mu, že je tato centrálně řízena z ústředí z Prahy, současně mu také jmenoval její vedoucí "funkcionáře" a seznámil ho s programem uvedené organizace. Na jeho žádost mu Tmář ochotně přislíbil spolupráci v přípravném řízení organizace. Obviněný Jílek ho navštívil později ještě dvakrát, přičemž ho informoval, že ve smyslu směrnice KDS lidovci se musí práci v JZD vyhýbat a když již do JZD vstoupili, aby se snažili dostat na vedoucí místa, kde budou moci sabotováním v JZD působit, aby neprosperovala, což bude mít za následek, že se rozpadnou a bude také zabráněno v dalším jejich tvoření. Obviněný Tmář přislíbil spoluobviněnému Jílkovi, že v případě zvratu by přijal funkci zemědělského referenta při ONV. Dále ještě do protistátní činnosti nabízel Jílkovi svého syna Ladislava s tím, že by mohl v případě zvratu zastávat nějakou vyšší funkci v KDS. Zapojení Tmáře do protistátní činnosti hlásil Jílek určitému funkcionáři v ústředí a dalším osobám, zapojeným rovněž v KDS.

Ve své výpovědi v přezkoumaném řízení vypověděla navrhovatelka Marie Tmářová (č.l. 46 až 47 rehabl.sp.), že o činnosti, pro kterou byl její manžel odsouzen, vůbec nic neví, že jí však před svou smrtí řekl, že je nevinný, že se ničeho nezákonného nedopustil, že po propuštění z výkonu trestu si stěžoval na dobu vazby, že byl hladový, nevyspalý a přinucován. Navrhovatelka se domnívá, že byl zatčen proto, že chtěl po svém dřívějším odsouzení ukreslného soudu v Litomyšli v r. 1953 spolupracovat s STB, že tuto spolupráci odmítl a že byl

zatčen též pro zastržení zemědělců, ježto po jeho zatčení bylo v obci pek založeno rychle JZD, které se před tím těžko zakládalo. Dále uvedla, že se jí svěřil, že posvém zatčení byl důrazně vyslýchán k případu nějaké vraždy. Konečně uvedla, že její manžel i ona sama znala tajemníka lidové strany Josefa Jílka z Litomyšle, který jim jednou pomáhal jeden den při polních pracích a který je navštívil v období od roku 1950 - 1953 asi dvakrát nebo třikrát, vždy pouze náhodně.

Krajský soud v Hradci Králové přeskoumával napadený rozsudek v první řadě z hlediska důvodů vadnosti podle § 15 odst. 1 písm. a) zák. o soud. rehab., tedy zda v řízení, jež rozhodnutí předcházelo, byly hrubě porušeny procesní předpisy a tato vada má za následek věcnou nesprávnost rozhodnutí. Jak je patrné z návrhu na vyšetřování ze dne 6.12.1954 (č.l. 1 osobního vyšetř. svazku proti Tmějovi) bylo zahájeno proti obviněnému Františku Tmějovi na svobodě a k jeho zatčení došlo až dne 17.1.1955, jak vyplývá z potvrzení příslušné věznice na písemném rozkazu k zatčení (č.l. 4 cit. vyš. svazku). Jeho výslech jako obviněného byl proveden dne 6.9.1954, tedy ještě před zatčením, jak je patrné z příslušného protokolu o jeho výpovědi (č.l. 12 cit. vyš. sv.). V poslední citovaném protokole nejprve obviněný Tměj trestnou činnost ve vztahu k obviněnému Jílkovi popíral, i když doznal, že se s Jílkem stýkal. Trestnou činnost doznal teprve po konfrontaci s obviněným Jílkem, když uvedl, že byl bývalým okresním tajemníkem Josefem Jílkem v roce 1950 informován o ilegální KDS, že mu přislíbil v této protistátní činnosti svoji spolupráci a potvrdil správnost výpovědi Josefa Jílka při konfrontaci, když výslovně uvedl, že v roce 1950 navštívil Františka Tměje v Oáiku a informoval jej, že se ilegálně zakládá KDS, přičemž jej požádal o spolupráci, kterou mu Tměj po krátké diskuzi přislíbil a došel, že v případě potřeby do této činnosti zapojí také svého syna.

Z obsahu a formy tohoto protokolu nelze dovodit, že by jeho stylizace byla odlišná od skutečné výpovědi obviněného. Je v něm protokolováno kategorické popírání viny ze strany obviněného a to nikoliv jen jednou, nýbrž na více místech (č.l. 13 -

- čtvrtý odstavce a předposlední odstavce, č.l. 14 - třetí odstavce vyš. sp.). Doznání se k trestné činnosti učinil obviněný František Tměj i v protokole ze dne 6.9.1954 (č.l. 16-17 cit. osob. vyš. sp.).

Z protokolu o skončeném vyšetřování ze dne 12.9.1953 (č.l. 18 osob. vyš. sv.) vyplývá, že byl obviněný František Tměj seznámen s jeho výsledky a že neměl žádných dalších návrhů na doplnění vyšetřování.

Podrobně byl obviněný František Tměj vyslechnut i krajským prokurátorem v Pardubicích ze dne 18.1.1955 (č.l. 60 původ. tr. spisu sp.zn. 1 T 1/55), ve kterém výslovně doznal, že k němu přišel Jílek, který ho informoval někdy v roce 1950 o zakládání KDS, která je řízena z Prahy, že mu nabízel v případě svratu funkce zemědělského referenta na ONV a že když projevil pochybnost, zda na to bude stačit, že jej Jílek ujišťoval, že se zapracuje a že pak souhlasil s tím, aby Jílek pro tuto akci s ním mohl počítat. Dále uvedl, že i obviněný Bednář se mu zmínil o svém zapojení v této činnosti ve vztahu k Jílkovi. Při tomto výsledku jen popíral, že by byl nabízel i svého syna do zapojení do ilegální činnosti.

Avšak nejen v původním přípravném řízení, nýbrž i v řízení před soudem, jak vyplývá z protokolu býv. krajského soudu v Pardubicích ze dne 25.1.1955 (č.l. 55 původ. tr. spisu) potvrzoval obviněný František Tměj pravdivost své výpovědi u vyšetřovacích orgánů a nenavrhoval provedení žádných dalších důkazů a k žalobě neměl připomínek. Přitom byl upozorněn, že před hlavním líčením může oznámit soudu další důkazy a byl poučen o právu na obhajobu. Současně byl seznámen s obsahem žaloby a bylo mu sděleno datum hlavního líčení.

I při hlavním líčení u býv. krajského soudu v Pardubicích dle protokolu ze dne 24. a 25. ledna 1955 obviněný František Tměj výslovně vypověděl, že byl získáván Jílkem do ilegální KDS pro funkci zemědělského referenta a že se zapojením souhlasil (č.l. 68 p.v. až 69 původ. tr. sp.). Současně byl usvědčen obviněným Jílkem v tom, že též jej seznámil s programem KDS o jejím ilegálním zakládání a řízení.

Rovněž byl usvědčován Jílkem v tom, že obviněný souhlasil v případě zvratu pověřením funkce zemědělského referenta na ONV.

Nelze přehlédnout, že obviněný František Tmáj byl řádně před výsledkem poučen (č.l. 38 p.v. původ. tr.spisů), když byl krajským prokurátorem seznámen s obviněním a vyzván, aby se k obviněním podrobně vyjádřil, souvisle vylíčil skutečnosti, které jsou předmětem obvinění a uvedl okolnosti, které zeslabují nebo vyvracejí podezření vůči němu a aby nabídl důkazy o nich. Obdobným způsobem byl obviněný František Tmáj poučen i předsedou senátu při hlavním líčení (č.l. 62 p.v. původ. tr.sp.).

Rovněž i při odvolacím líčení dle protokolu ze dne 15.4. 1955 (č.l. 129 původ. tr. sp.) obviněný uvedl v podstatě totéž u Nejvyššího soudu, co vypovídal již dříve. Výslovně sejména uvedl, že jej Jílek informoval o vytváření KDS, že jen na jméno této organizace si nemohl vzpomenout a že si na ni vzpoměl teprve při konfrontaci.

Z výše citovaných protokolů o hlavním líčení u býv. krajského soudu v Pardubicích a u odvolacího líčení u Nejvyššího soudu v Praze rovněž vyplývá, že v řízení před soudem měl obviněný obhájce a že ve svých právech na obhajobu nebyl tedy zkrácen.

Ze všech těchto provedených důkazů vyplývá, že v původním řízení ve všech jeho stadiích a před všemi orgány činnými v trestním řízení se obviněný František Tmáj k trestné činnosti, která mu byla kladena za vinu doznával, s výjimkou popírání trestné činnosti po zatčení, z čehož nelze usoudit, že by tato jeho výpověď byla jakýmkoliv nedovoleným způsobem vynucena.

Krajský soud v Hradci Králové provedl však ještě v přezkumném řízení další důkazy v tomto směru. Ze svědecké výpovědi Jitky Hovorkové, býv. zapisovatelky u krajského soudu, která se zúčastnila hlavního líčení vyplývá (č.l. 185 sp.12 Tr 78/68), že obvinění byli vždy předsedou senátu řádně seznámeni s obžalobou, kterou s nimi podrobně projednal, vysvětlil každému ze co je žalován a z jakých důvodů, rovněž i ze svědecké výpovědi Václava Moravce a Josefa Adamce (č.l. 186 a 187 rehab.sp.) vyplývá, že i u nich Josef Jílek se při návštěvě svěřil, že pra-

cuje v KDS. Není důvodu navěřit těmto svědkům, z jejichž svědectví nutno usuzovat na obdobnou trestnou činnost Josefa Jílka ve vztahu k obviněnému J. Františku Tačjovi. Tito svědci byli v minulosti rovněž pro podobnou trestnou činnost postíženi.

Nutno tedy uzavřít, že důvody vadnosti uvedené v § 15 odst. 1 písm. a) zák. o soud. rehab. nebyly v původním řízení a rozhodnutí zjištěny.

Dále byl napadený rozsudek přezkoumán z hlediska ust. § 15 odst. 1 písm. b) zák. o soud. rehab., tedy, zda rozhodnutí bylo učiněno na podkladě nesprávných zjištění a v důsledku toho je věcně nesprávné.

Jak vyplývá z výše provedených důkazů, nelze usoudit, že podklady pro rozhodnutí trpěly nesprávným zjištěním. Trestná činnost obviněného Františka Tačje byla prokázána jednak jeho několikerým nepochybným dosaháním před různými orgány činnými v trestním řízení, dále pak byl usvědčen spoluobviněným Josefem Jíllem. Ze zprávy KS SNB v Hradci Králové (č.l. 95 rehab.sp.) bylo dále zjištěno, že obviněný František Tačj nebyl v roce 1954 až 1955 získáván ke spolupráci s orgány STB v Litomyšli, jak se domnívala návrhovatelka. Rovněž ze zprávy KS SNB v Hradci Králové (č.l. 259-264 rehab. sp.) vyplývá, že činnost celé souzené skupiny byla součástí celostátní akce řízené z centra a že jejím cílem bylo obnovení kapitalismu v ČSR.

Nutno mít tedy za to, že výše uvedený důvod vadnosti nebyl rovněž prokázán.

Dále byl napadený rozsudek přezkoumán z hlediska důvodu vadnosti podle § 15 odst. 1 písm. c) zák. o soud. rehab., tedy zda skutek byl posouzen v rozporu se zákonem. Ani tento důvod vadnosti nebyl prokázán. Obviněný František Tačj byl uznán vinným trestným činem velezrady podle § 78 odst. 1 písm. c) a odst. 2 písm. a) tr.z.² roku 1950. Tohoto trestného činu se podle znění zákona dopustí ten, kdo se pokusí zničit nebo rozvrátit lidově demokratické státní zřízení nebo společenský řád republiky, které jsou zaručeny ústavou, nebo kdo se k takovému činu s někým spolčí.

K naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu není tedy zapotřebí žádné další aktivní činnosti a dostačuje jen samotné spolčení k pokusu o zničení nebo rozvrácení lidově demokratického státního zřízení nebo společenského řádu republiky, které jsou zaručeny ústavou. Jestliže bylo prokázáno, že obviněný František Tměj přislíbil spolupviněnému Josefu Jílkovi, že bude činný v rámci ilegální organizace KDS jako funkcionář, pak nepochybně k tomuto spolčení došlo. KDS měla být organizací ilegální, která měla být připravena pro případ zvratu poměrů v lidově demokratickém Československu a jejímž úkolem bylo obnovení kapitalismu. Obviněnému Františku Tmějovi bylo původním řízením prokázáno, že znal cíle a úkoly KDS jak jsou výše uvedeny. Pokud jde o spolčení, stačí dohoda dvou osob, což v daném případě nastalo. Nutno mít tedy za to, že skutek spáchaný Františkem Tmějem byl posouzen v souladu s tehdy platným trestním zákonem a příslušným ustanovením, které je v původním rozsudku citováno. Konečně byl přezkoumán napadený rozsudek z hlediska ust. § 15 odst. 1 písm. d) zák. o soudní rehabilitaci, tedy zda byl uložen takový druh trestu nebo trest v takové výměře, který nebylo možno podle zákona uložit.

Jak vyplývá ze slovního znění tohoto ustanovení, nelze v přezkumném řízení posuzovat výši trestu, pokud byl uložen podle zákona, zejména tedy v mezích trestní sazby. V daném případě bylo možno podle zákonných ustanovení v době rozhodování účinných uložit jak trest hlavní, tak i tresty vedlejší, tak jak byly v původním rozhodnutí uloženy a to co do druhu, tak co do výměry. V tomto směru nutno tedy poukázat jen na zákonná ustanovení, která jsou v původním rozsudku citována.

Nebyl proto ani tento důvod vadnosti zjištěn.

Poněvadž nebyly v přezkumném řízení zjištěny žádné důvody vadnosti, předpokládá se zákonem o soudní rehabilitaci, byl návrh navrhovatelky Marie Tmějové v souladu s návrhem krajského prokurátora podle § 15 odst. 3 zák. o soudní rehabilitaci jako nedůvodný zamítnut.

P o u ě n í : Proti tomuto usnesení lze podat do tří dnů ode dne jeho oznámení stížnost. Stížnost se podává ve dvojím vyhotovení u krajského soudu v Hradci Králové a rozhodoval by o ní Nejvyšší soud ČSR v Praze.

V Hradci Králové dne 11. července 1972.

Předseda senátu:

JUDr. JOSEF RACEK
Za správnou vyhotovení:

Toto rozhodnutí nabylo právní moci

dne 4. 9. 1990

1 Rt 263/90

OKRESNÍ SOUD VE SVITAVÁCH

dne 24. 9. 1990

U s n e s e n í .

Okresní soud ve Svitavách rozhodl dne 16. srpna 1990
v neveřejném zasedání, t a k t o :

Odsuzující rozsudek lidového soudu v Litomyšli ze dne
30.12.1953, č.j. T 126/53-146, ve spojení s rozsudkem krajského
soudu v Pardubicích ze dne 30.1.1954, č.j. 2To 607/53-180,
jimiž byl odsouzený

František T m ě j ,

nar.6.10.1899, bytem Osík čp.24,

uznán vinným trestným činem ohrožení zásobování podle § 134 odst.1
z.č.86/50 Sb.

a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvanácti
měsíců a peněžitému trestu 2000,- Kčs s, náhradním trestem odnětí
svobody v trvání šesti týdnů,

jakož i všechna další rozhodnutí na toto rozhodnutí obsahově
navazující

se podle § 2 odst.1 z.č.119/90 Sb. k datu kdy byla vydána

z r u š u j í .

Podle § 2 odst.2 z.č.119/90 Sb. se trestní stíhání pro trestný
čin ohrožení zásobování podle § 134 odst.1 z.č.86/50 Sb.

z a s t a v u j e .

O d ů v o d ě n í :

V provedeném rehabilitačním řízení soud zjistil, že shora
označená rozhodnutí byla rehabilitačním zákonem prohlášena v ce-
lém rozsahu za zrušená, a proto tuto skutečnost svým výrokem po-
tvrzuje. Současně podle § 2 odst.2 z.č.119/90 Sb. trestní stíhá-
ní odsouzeného pro trestný čin zastavuje.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení je možné podat stížnost
do 3 dnů od jeho oznámení ke krajskému soudu
v Hradci Králové, prostřednictvím okresního soudu.
Včas podaná stížnost má odkladný účinek.
Prokurátor může ve lhůtě 60 dnů ode dne ozná-
mení tohoto usnesení podat proti němu námítky.

Ve Svitavách dne 16. srpna 1990

Za správnost:

JUDr. Eva Jeriová,
předsedkyně senátu:

Rt 360/90

Pro rozhodnutí nabývá práva

veřejně dne 28. 10. 1990

U s n e s e n í

Krajský soud v Hradci Králové 1990

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl v neveřejném zasedání, konaném dne 23. listopadu 1990, podle § 9 zákona o soudní rehabilitaci č. 119/90 Sb. t a k t o :

Odsouzený František T m ě j, nar. 6. 10. 1899 v Makově, okr. Litomyšl, bytem Osík čp. 24, okr. Svitavy, odsouzený rozsudkem krajského soudu v Pardubicích ze dne 25. 1. 1955, sp. zn. 1 T 1/55, ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu v Praze ze dne 15. 4. 1955, sp. zn. 7 To 18/55, pro trestný čin velezrady podle § 78 odst. 1c, 2a tr. zák., podle § 78/1, 2 tr. zák. za použití § 29/2 tr. zák. k trestu odnětí svobody na dobu 11 let, dále k propadnutí celého jmění a ztrátě čestných práv občanských,

j e ú č a s t e n

soudní rehabilitace podle § 2 odst. 1, písm. c) zák. č. 119/90 Sb.

Podle § 2 odst. 2 zák. o soudní rehabilitaci č. 119/90 Sb. se trestní stíhání pro trestný čin velezrady podle § 78 odst. 1c, 2a tr. zák.

z a s t a v u j e .

O d ů v o d ě n í

V provedeném rehabilitačním řízení soud zjistil, že shora označená rozhodnutí byla rehabilitačním zákonem prohlášena v celém rozsahu za zrušená, a proto tuto skutečnost svým výrokem potvrzuje.

Současně podle § 2 odst. 2 zák. č. 119/90 Sb. trestní stíhání odsouzeného pro trestný čin shora označený zastavuje.

Poučení: Proti tomuto usnesení je možné podat stížnost do 3 dnů od jeho oznámení k Nejvyššímu soudu v Praze prostřednictvím krajského soudu. Prokurátor může ve lhůtě 60ti dnů ode dne oznámení tohoto usnesení podat proti němu námítky.

V Hradci Králové dne 23. listopadu 1990.

Předseda senátu:

František Pyšný prom. práv. v.r.
Za předsedu senátu

Odpověď na výzvu Českého rozhlasu „Únor 1948“

Český rozhlas Praha
Vinohradská 12
120 99 Praha 2

Věc: Odpověď na výzvu č.rozhlasu „Únor 1948“

Narodil jsem se v roce 1933 rodičům jako třetí dítě v pořadí. Předě mnou byly dvě starší sestry. Vyrůstali jsme u rodičů, kteří vlastnili 17ha hospodářství. Na výměnku s námi žila ještě babička. S hospodářstvím ještě pomáhal čeledím a dvě služby. Bylo nás tolik zapotřebí, aby se zdovaly všechny potřebné práce po celý hospodářský rok. Tak plynula léta plná práce a starostí – (zvláště za války) až přišel onen 25. únor 1948. To byl v pravdě historický okamžik, ve kterém jsme si vůbec nedovadli představit co pro nás bude znamenat. Od roku 1950 jsme nemohli zaměstnávat cizí pracovní síly. Tudíž jsme na hospodářství zbyli rodiče a já, neboť sestry se provdaly, jedna v roce 1945 a druhá v roce 1948. A otec ke všemu měl ještě slabé zdraví, říkal, že to je ještě následek z 1. světové války. Tak práce bylo po celý rok až nad hlavu a k tomu velké dodávky všech produktů.

3.5.1950 v 10 hod. večer nás sousedé vzbouřili, že nám hoří stodola. Nebudu vypisovat jak jsme tuto tragickou událost prožívali a jaké následky to pro naše hospodářství mělo. Převážnou většinu strojů a povozů jsme měli ve stodole a všechno shořelo. Výsledek vyšetřování, když se nepodařilo SNB prokázat, že jsem to zapálil sami, zněl, že důvod ohně zůstává záhadou.

Otřesení touto hrůzou přesto jsme se museli dál starat o naše hospodářství. Za pomoci dobrých lidí jsme do žní měli stodolu znovu pokrytou a mohli jsme úrodu svážet. Ale nebylo na čem a nebylo ji jak vymlátit. Zase vypomohli dobří sousedé ze vsi, ovšem až když měli svoje hotovo. Takto obtížně jsme sklízeli úrodu po čtyři roky. Dodávky obilí, mléka a masa se rok od roku zvyšovaly, takže jsme některé komodity – jako mléko nestačili plnit. No a za to přišla hned pokuta. V roce 1953 bylo nařízeno, že obilí musí být státu dodáno do 15. září. Samozřejmě my jsme mlátili na vypůjčené mlátiče (až když měl majitel hotovo), tudíž jsme nemohli stanovený termín dodržet. Po tomto termínu přijelo černé auto a v něm čtyři muži otce odvezli a zatkli. Byl odsouzen na 1 rok a byl vězněn na Borech u Plzně. Já jsem šel za měsíc po něm ten samý rok v listopadu r. 1953 na vojnu. A matka na tomto 17ha hospodářství zůstává sama. Tady v tomto okamžiku bych se zastavil a chtěl bych se zeptat všech zda si myslí, že se tak nic moc lidem nedělo?! To všechno byl přece zločin proti lidskosti.

Dále se vyvíjel náš příběh takto: Otec se po roce tedy v r. 1954 vrátil zpět na hospodářství. Ovšem netrvalo dlouho a v polovině ledna 1955 přijelo černé auto znovu. Provedli u nás domovní prohlídku, vzali si knihu zápisů ze schůzí Čsl. (Československé strany lidové) – otec byl tajemníkem strany v obci. A všechny moje dopisy z vojny. Doma je měli schované v balíčku. A vzali si zase s sebou otce. Tentokrát byl ale odsouzen v Pardubicích na 11 roků pro velezradu. Po odvolání k Nejvyššímu soudu byl rozsudek potvrzen a otec byl uvězněn na Mírově a po nějakém čase byl převezen do Leopoldova. Ve vězení navíc onemocněl - nemohl pracovat - a o to to měl těžší. Zároveň jako doplňující trest bylo odnětí veškerého jeho majetku a ztráta občanských práv. Takto byl vyřízen otec. Já jsem byl druhým rokem na vojně. A matka zůstala dále na hospodářství sama. Musím ještě připomenout, že ještě byla na výměnku babička. Ta v tom čase dostala (asi od obce Osík nebo okr. Litomyšl – to nevím) umístění do domova důchodců v Horní Sloupnici s důchodem 90 Kč na měsíc. Tu jsem po vojně ve Sloupnici několikrát navštívil. Zemřela tam v roce 1963. Na výměnek se po babičce nastěhovala jedna moje sestra s rodinou. Měla dva malé kluky narozené v letech 1950 a 1952. Její manžel – tedy můj švagr měl zákaz na matčině hospodářství pomáhat. V roce 1955, tedy ještě matka hospodařila do konce září. Sklidila úrodu, ale k penězům za úrodu a dodaný dobytek se už nedostala. Peníze ji byly odmítnuty vydat a zároveň dostala přípis z MNV k vystěhování. Bylo jí přidělena jedna místnost bez příslušenství u její prvorozené dcery. Taktéž v Osíku. Při těchto pro matku zdrcujících životních záležitostech matka nezaplatila za rok 1955 daň z nemovitosti, ze které byla vyhnána. To se jí pak stalo v roce 1959 osudným. Finanční odbor v Litomyšli zjistil (po čtyřech letech), že matka dluží částku, která

narostla na něco přes 9.000,- Kč. Po dlouhém odvolávání a vyjednávání matka musela dlužnou částku uhradit. Poněvadž ale požadovanou hotovost neměla, byla tímto donucena nabídnout svoji polovinu 17ha hospodářství za onu požadovanou částku 9.000,-. Žádosti o převedení poloviny hospodářství na Čsl. Stát finanční úřad v Litomyšli tento dluh považoval za vyrovnaný. Takto skončil jeden příběh selské usedlosti v Osíku. Není tedy pravdou, že zakládání JZD bylo radostnou událostí. Tyto pravdy by neměly být věrolomně zapomenuty.

Otec v květnu roku 1960 na velkou amnestii se vrátil z vězení z Leopoldova ve zbědovaném zdravotním stavu, bylo mu 61 let. Do práce pro nemoc nemohl nastoupit a tak požádal o nějakou podporu na živobytí. Sociální úřad v Chrudimi mu žádost zamítl a odkázal na vyživovací povinnost svých dětí. Tak to také zůstalo do jeho smrti v jeho 68 letech, tedy v roce 1967. Matka důchod pobírala asi 640,- Kč. Žila na střídání u nás dětí. Dožila se 80ti let a zemřela v r. 1987.

Příběh jedné selské rodiny Vám v nehorázném zjednodušení vypsál syn nespravedlivě týraných rodičů.

Čest jejich památce.

Ladislav Tměj – syn
Osík 24 u Litomyšle

P.S.: Neumíte si ani představit s jakým pocitem studu a hořkosti v srdci Vám tento dopis posílám. Nejraději bych si již vše nechal pro sebe. Něco mě však nabádá, že by to byla zrada na příštích generacích, kdybych se nevyznal ze své zkušenosti co znamenal „Únor 1948“ pro celý selský stav u nás. Můj životní postoj je takový, že jsem odpustil, ale nikdy nezapomněl jaký potupný život museli moji rodiče v 50tých letech min. století prožít, v době rozpoutaného třídního boje. Je proto nanejvýše nutné připomínat příštím generacím, že je jejich velkou povinností využít získanou svobodu ke spravedlivému soužití v naší společnosti. Aby již nikdy nemuseli prožívat znova totalitní režim.

Za to se z celého srdce modlím.

Dočetl příběh 17

VOŠK 29.1.2008

Popis fotografií:

Foto 1: Ladislav Tměj při rozhovoru s žáky ZŠ Litomyšl, Zámecká; foto Nina Kavková

Foto 2: Tadeáš Vytlačil během rozhovoru s Ladislavem Tmějem; foto Nina Kavková

Foto 3: Zleva: Stanislav Švejcar, Tadeáš Vytlačil, Eva Flídrová a Ondřej Vomočil během rozhovoru s Ladislavem Tmějem; foto Nina Kavková

Foto 4: Nina Kavková a Tadeáš Vytlačil během rozhovoru s Ladislavem Tmějem; foto Ondřej Vomočil

Foto 5: Stodola statku v současnosti; foto Eva Flídrová

Dokumentární příloha:

Dokumenty týkající se případu rodiny Ladislava Tměje; zdroj: soukromý archiv pamětníka

Předmluva

Jmenuji se Jan Vajrauch. Můj tatínek Lukáš je syn z názvu firmy, kterou před více než sto lety založil můj prapradědeček František. Truhlářství Vajrauch a syn – to jsme my.

Společně s kamarádkou a zároveň spolužačkou z IX. A Natálií Škeříkovou, s žákyněmi VIII. C Marikou Rožkovou a Eliškou Zölflovou a s paní učitelkou Dagmar Burdovou jsme se pokusili sepsat, co všechno se v naší rodině ve spojení s truhlárnou stalo od jejího založení roku 1892 do roku 2003, kdy ji převzal můj tatínek.

Jsem rád, že text o Truhlářství František Vajrauch a syn vznikl. Rodinných firem s dlouholetou tradicí asi není mnoho a já jsem se při práci na něm dozvěděl o svých předcích spoustu zajímavých věcí, o kterých jsem doposud nic netušil.

Můj děda nám po celou dobu poskytoval informace, a byl tak hlavním článkem celého projektu.

Chtěl bych poděkovat svým kolegyním Elišce, Marice a Natce, které sepisovaly dědovy vzpomínky, spolužáku Tadeáši Kleinerovi za grafickou úpravu textu, historiku Stanislavu Vosykovi za odbornou spolupráci a paní Dagmar Burdové, bez které by tenhle projekt ani nevznikl.

Vajrauchovi – příběh

Tento příběh začíná v neděli 7. února 1869, v den, kdy se v Praze narodil František Weirauch. (viz Obr. 1, 2).

Jeho matka Karolína Weirauchová, dcera sklenáře Mikoláše Weiraucha a Kateřiny Douhelisové ze Solnice, se po porodu nemanželského syna vrátila z Prahy do Litomyšle, kde měla domovské právo, a město se, jak bylo tehdy obvyklé, postaralo o chlapcovo vyučení. Měl snad být řezníkem, ale stal se truhlářem. Tovaryšské zkoušky udělal ve Vídni v roce 1887 a do Litomyšle se vrátil s hromadou ručně malovaných barevných návrhů nábytku na arších velikosti 50 x 30 cm (viz Obr. 3, 4, 5, 6). Dnešním jazykem bychom jejich soubor nazvali nejspíš katalogem.

Československá republika. Repubblica cecoslovacca.		Rodný a křestní list.		Arel-diecése: Archidiecése: Pražská.	
Okresní úřad: Magistrát Oficium districtus: hl. m. Prahy.		List 360		Vikariat: Vicariatus: Městský II.	
Okresní soud: Districtus judicialis: Praha II.		Č. ex. 481.		Fara: Parochia: u svatého Apolináře.	
Matriky křestní: Libri baptizatorum:		Kniha XXIV		Číslo řadové 347.	
Den, měsíc a rok Dies, mensis, annus nativitatis et baptismi	narození 7. II. 1869 t. j. dne sedmého únoru léta: tisícího osmi stého sedmáctého devátého křtu: 7. II. 1869.				
Jméno křtícího Nomen baptizantis	Josef Košťálek, kooperátor.				
Jméno pokřtěnce Nomen baptizati	František Weirauch.				
Náboženství Religio	řím. katolické.	Pohlaví Genus	mužské.	Lož Torus	řím. katolické.
Místo narození Locus nativitas	Praha II - 44 Apolinářské 20.				
Porodní asistentka Obstetrix	Františka Čížová.				
Otec Pater					
Jméno a příjmení, povolání a postavení v povolání jeho otec a matka, místo narození, číslo domu, okres soudní, okresní úřad					
Matka Mater	Karolína Weirauchová, rozená z Prahy, křtěná v Praze II u nejv. farního, dcera Mikoláše Weiraucha, sklenář v Praze a Kateřiny rozené Douhelisové ze Solnice.				
Kmotrové Patrini	Karel Schick, tesař; Jiří Konečný, Bohumil, dcera Křižího, otc z Prahy.				
Poznámka	Výpověď z farního řím. katolického úřadu o vyjádření otc. an. otc. ředitel v Litomyšli z 19. II. 1869. a. 4866 a 1869. úřadu tamtéž 4/12. 1921 č. 3740.				
Na důkaz toho stůj zde podpis a pečť farního úřadu. In quorum fidem manu propria subscripsi et sigillo parochiali muni.					
Dáno na farním úřadě u svatého Apolináře v Praze II. Datum in parochiali officio ap. ect. Apollinarem Prage II.					
Dne 15. ledna 1936. J. J. J. J. J. farář.					

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 4

Obr. 3

Obr. 6

Obr. 5

V dnešní Havlíčkově ulici si František, kterému budeme pro přehlednost říkat František I., pronajal v roce 1892 od Dušánkových část domu čp. 430 – byt a dvůr, kde začal podnikat. Zrodilo se Truhlářství Vajrauch. (viz Obr. 7, 8)

Manželka Marie tady Františkovi porodila nejprve dvě dcery – Lidmilu, které se až do její smrti neříkalo jinak než Lila, a Marii, ve čtvrtek 29. června 1899 pak syna Františka, pro nás Františka II (viz Obr. 9, 10).

Obr. 7

Obr. 8, foto TK

Československá republika.
N. E. 363.

Křestní list

matriky narozených proboštského úřadu v Litomyšli

lit. E str. 114.

Den měsíc a rok	narození litu	29. srpna 2. srpna	1899.	t. j. tisícově	omset randeschtet
Jméno křtěnce	František Josef				
Náboženství	katolické f. č. československé				
Lože	manželské				
Místo narození a číslo domu	Litomyšl č. 430.			politický okres:	Lito-
				soudní okres:	myšl
Otec	František Wehranek, katolík, tuháček v Litomyšli č. 430, bývalý kovář, dříve tiskárna u Wehraneků, s tiskárnou v Praze a katolík				
Matka	Marie Věroslava katolická, dříve Václava Věroslava, tkalce na tuháči č. 30, a Marie Annu z Litomyšli a tuháči č. 24, katolická				
Jméno křtěho	sv. Emanuel Svatý, kaplan				
Kmof	Jaroslav Duřinec, obchodník v Litomyšli Anna Pfeifferová ze Jáchova č. 23.				
Porodní loha	Kadřina Pfeifferová z Litomyšli				

Proboštský úřad v Litomyšli

den 2. srpna 1925.

Mimra
probošts

Tiskem a k. Göttsche v Z. Augusty v Litomyšli.

[illegible]

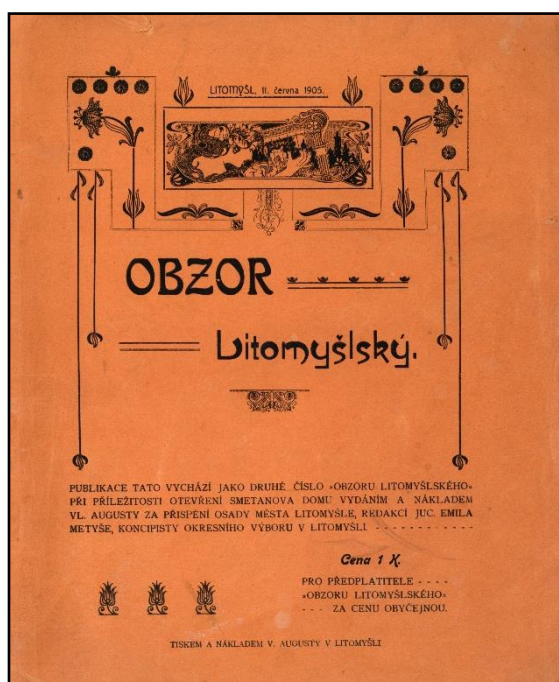
František Vajrauch,
truhlářství stavby a nábytku
v Litomyšli, Smetanovo nám. č. 430

odporučuje se ku zhotovení všech prací truhlářských jak stavebních tak všech jiných. — **Výbavy pro nevěsty** v cenách levných a za mírných podmínek. — Práce vkusná. — Ceny levné. — P. T. pány hostinské upozorňuji, že opravuji kulečniky, zejména potahování sukrem atd., vše se odborně provede na základě mé dlouholeté praxe.

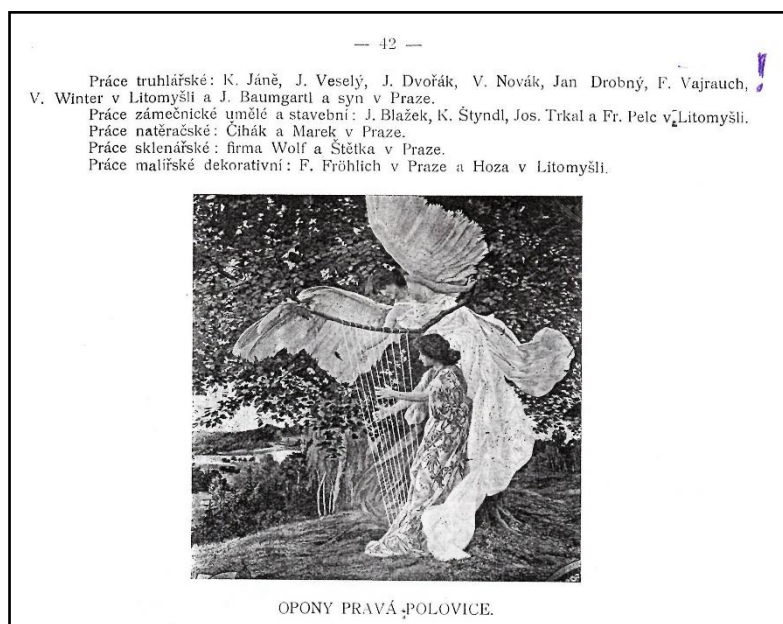
hád Kasal v Litomyšli

Truhlářství Vajrauch si pomalu získávalo zákazníky a popularitu, i když František I. zprvu veškeré truhlářské práce prováděl pouze ručně. Musel si vystačit s jednoduchými nástroji, jakými byly ruční pily, speciální hoblíky (např. tzv. macek, klopkař, hladík) či sekáče (tzv. kracmajzly) na zasazení pantů do dveří a vrat. Když si pak vyrobil první stroje – kotoučovou pilu, tzv. cirkulárku, a hoblovku, jeho konkurenceschopnost se co do rychlosti vyřízení zakázky významně zvedla. František I. byl truhlář vsutku všestranný. Vyráběl a opravoval nábytek, opravoval kulečnickové stoly, zvláště ty potahované sukem, nabízel vybavy pro nevěsty „v cenách levných a za mírných podmínek“ (viz Obr. 11), věnoval se i truhlářství stavebnímu.

Když se v roce 1903 začal stavět Smetanův dům, František I. se stal jedním z dodavatelů truhlářských prací (viz. Obr. 12, Obr. 13). Zároveň ale řešil složitou rodinnou situaci, která skončila rozvodem jeho manželství a svěřením všech tří dětí do jeho péče.

Obr. 12

Obr. 13

Podnikání firmy se dařilo stále líp a líp, doba mu přála. František II. zatím vyrůstal z dětských kalhot a tatínek mu naplánoval jasnou budoucnost: Kluk posílí jeho živnost. A tak se František II. 1. července 1914 ocitl ve Vysokém Mýtě u Václava Jelena, aby se tam vyučil řemeslu truhlářskému.

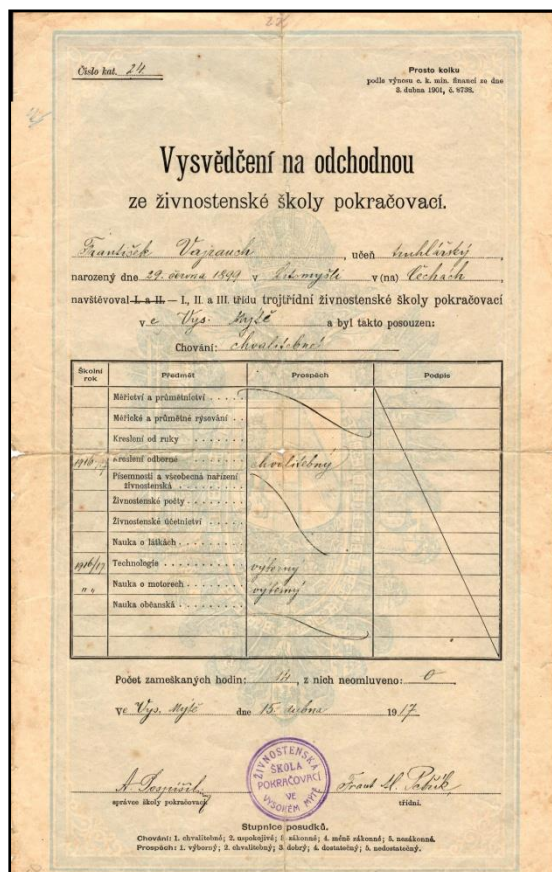
Pár týdnů nato, v úterý 28. července 1914, oznámil císař František Josef I. svým národům, že je „nucen přikročiti k tomu, aby se mocí zbraní opatřily nezbytné záruky, které mají zabezpečiti (jeho) státům pokoj uvnitř a trvalý mír na venek“⁸. Začala válka. Nejprve se Srbskem, pak s Ruskem, 12. srpna 1914 už bylo Rakousko-Uhersko ve válečném stavu i s Francií a s Velkou Británií.

František I. narukoval do kasáren ve Vysokém Mýtě, ale péče o tři děti ho zřejmě uchránila před nasazením na frontu. Válečná doba nebyla snadná ani pro lidi, ani pro firmy. Lila a Marie postupně přebíraly starost o domácnost, zatímco se František II. připravoval u truhlářského mistra Jelena na své budoucí povolání.

Když dostal František II. 15. července 1917 výuční list, otec si chlapce doma nenechal. Poslal ho tam, kde on sám jako mladík nabyl těch nejlepších zkušeností, tedy do Vídně. Přesněji do vídeňského Nového Města, kde František II. úspěšně složil 31. ledna 1918 tovaryšské zkoušky (viz Obr. 14, 15).

Obr. 14

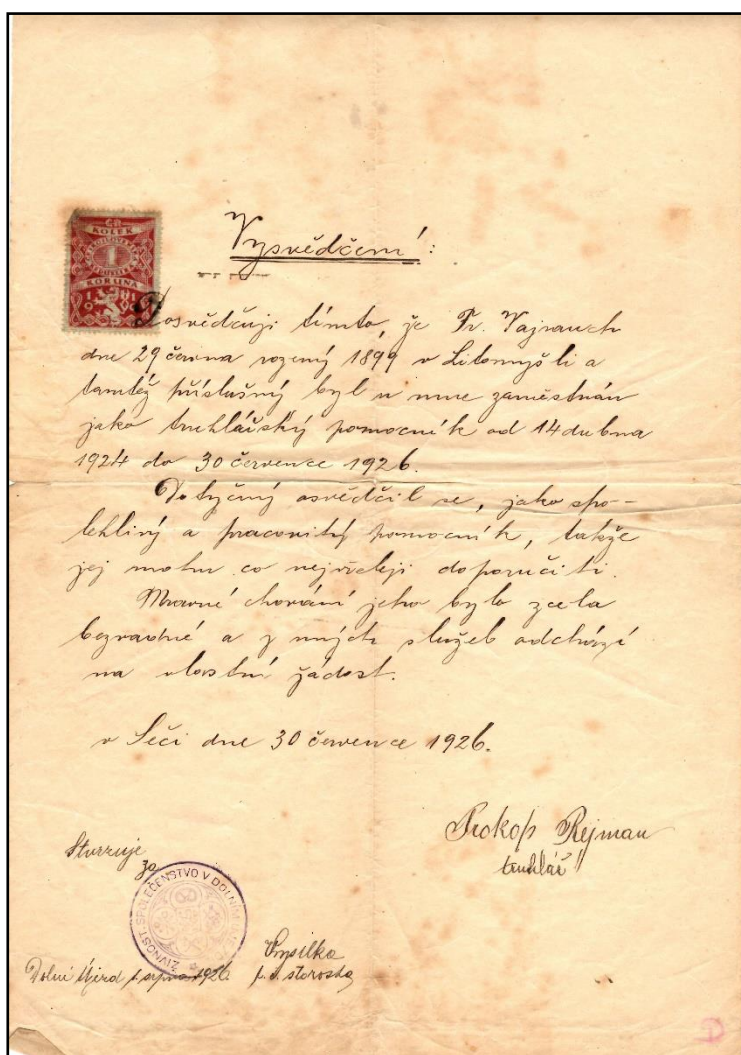
Obr. 15

⁸ Skřivánek, Milan: *Litomyšl 1259–2009, město kultury a vzdělávání*. Vydání 1. Vydalo Město Litomyšl, 2009. 615 s. ISBN 978-80-254-5129-8. s. 291.

Hned poté, v únoru 1918, po čerstvém truhlářském tovaryši Františkovi II. sáhla vojenská mašinerie a poslala ho na italskou frontu. Co se tam stalo, zůstává v oblasti rodinných mýtů, protože všechny relevantní dokumenty ročníku narození 1899 byly podle informace Vojenského historického archivu z listopadu 2018 skartovány.

František II. po návratu vyprávěl, jak ho s několika kamarády Italové zajali a odzbrojili, jak se jim podařilo utéct a jak se dostali přes Innsbruck až k vídeňskému nádraží. Tam prý byli mladí zběhové varováni, že jakmile je vojenská policie chytí, určitě je pošle na ruskou frontu. A tak se chlapci schovávali po stodolách a čekali, až nebezpečí pomine a oni se budou moci bez rizika vrátit domů. Kdo ví, kolik z „útěkového příběhu“ odpovídá pravdě, nicméně 20. listopadu 1918 byl František II. živ a zdrav zpátky v Litomyšli.

František I. si nechal syna ve firmě přes tři roky, oficiálně od 21. 11. 1918 do 31. 1. 1922, a pak mu poskytl další možnost profesního růstu. Od 1. února 1922 do 13. dubna 1924 pracoval František II. v truhlářství ve Spálené ulici v Praze, od 14. dubna 1924 do 30. července 1926 pak u truhláře Prokopa Rejmana ve Vidlaté Seči u Litomyšle, kde se osvědčil jako „spolehlivý a pracovitý pomocník“ (viz Obr. 16).

Obr. 16

V průběhu praxe ve Vidlaté Seči se František II. 21. března 1925 oženil v Litomyšli se Štěpánkou Podhajskou z Kozlova (viz Obr. 17). Svatba byla možná důležitým impulsem k rozhodnutí Františka I., že syna „nechá doma“, aby mu pomáhal s rozvojem rodinné firmy. František II. začal pracovat v otcově truhlářství začátkem srpna 1926 a ještě téhož roku se 13. listopadu stal otcem svého prvního dítěte, dcery Stanislavy.

K významné změně v životě obou Františků došlo o tři roky později: František I. (viz Obr. 18) udělal ze syna (viz Obr. 19) ve svém podnikání společníka. V dokumentu z 26. července 1929 oznamují, že „budou společně provozovati řemeslnou živnost truhlářskou pod firmou „František Vajrauch a syn““ (viz Obr. 20).

Země: Čechy
Polit. okres: Litomyšl

C. j. 13297

VÝPIS

z knihy sňatků vedené u okresního úřadu v Litomyšli
pro osoby bez vyznání a osoby k žádné státem uznané náboženské společnosti se nehlásící;
svazek I., ročník 1925, strana 119, 120.

1. Řadové číslo knihy sňatků	<u>12/1925</u>	
2. Rok, měsíc a den, kdy bylo manželství uzavřeno	<u>21.3.1925</u> <i>Pracovního dne jednoho z manželů</i>	
3. Jméno a příjmení	ženicha	nevěsty
	<u>František Vajrauch</u>	<u>Štěpánka Podhajská</u>
4. Rodiště a domovská příslušnost v den sňatku	<u>Litomyšl</u>	<u>Litomyšl</u>
5. Zaměstnání	<u>truhlářský učedník</u>	<u>rodinná důlnice</u>
6. Bydliště	<u>Litomyšl čp. 180</u>	<u>Litomyšl čp. 230</u>
7. Den, měsíc a rok narození (stáří)	<u>29.6.1899</u>	<u>16.12.1899</u>
8. Jsou-li svobodní, anebo byli-li již ve svazku manželském	<u>svobodný</u>	<u>svobodná</u>
9. Náboženské vyznání — bez vyznání	<u>českoslov.</u>	<u>českoslov.</u>
10. Jméno, příjmení a zaměstnání rodičů ženicha a nevěsty	<u>František Vajrauch, truhlář, Marie rozená Veseláková</u>	<u>† Rudolf Podhajský, obchodník, Anna rozená Dětoušková</u>
11. Jméno, příjmení, zaměstnání a bydliště svědků	<u>František Vajrauch, mistr truhlářský, Litomyšl, 130</u> <u>Josef Holaněk, kuchař, Litomyšl čp. 259</u>	
12. Jméno a hodnost služební osob úředních, před nimiž ženich a nevěsta slavně prohlásili, že přivolují k manželství	<u>V. Šalé v. r., rada polit. správy</u> <u>Alava v. r., okružní tajemník</u>	
13. Listiny, jimiž překážky vzešlé byly zrušeny		
14. Poznámky		

Okresní úřad v Litomyšli
dne 21. února 1941 193

Okresní hejtmán: L. Šlauný

Čís. skl.: 450 č. 1 — Státní tiskárna v Praze. — 1381-36.

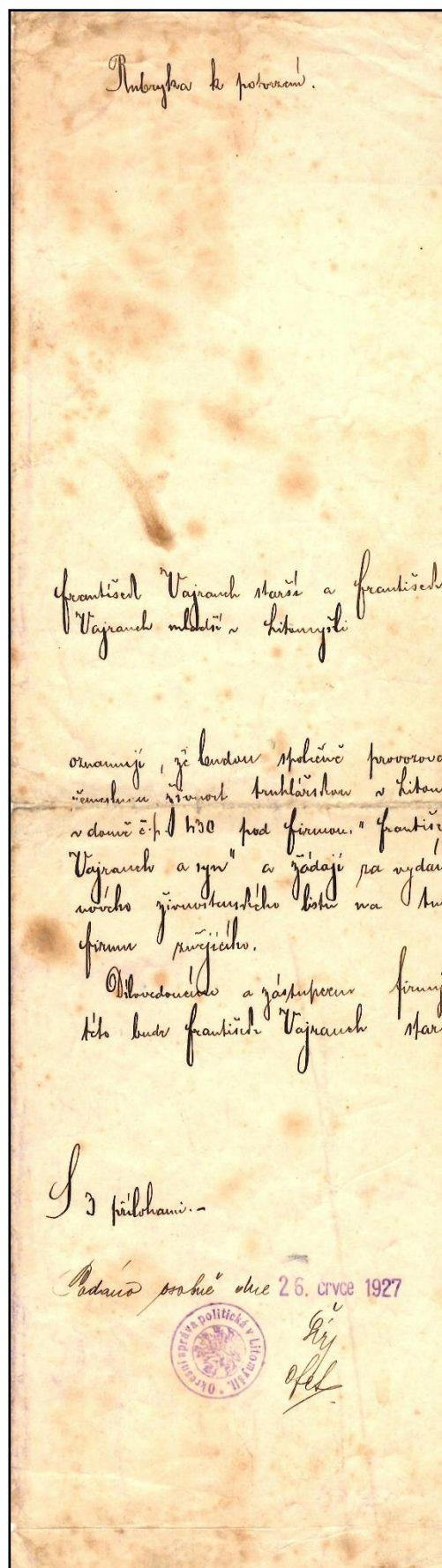
Obr. 17

Obr. 18

Obr. 19

Obr. 20

Průjezd a dvůr v domě rodiny Dušánkových rozvíjejícímu se provozu brzy nestačily. Bylo potřeba poohlédnout se po něčem větším. Volba padla na stodolu nedaleko Loučné v místě zvaném Bělidla. Bylo to vlastně malé náměstíčko tam, kde je dnes autobusové nádraží. František I. a obchodník Václav Jiroušek si plácli 6. září 1927. Stodola samozřejmě nebyla pro truhlárnu vyhovujícím prostorem, a tak se před stěhováním dostal ke slovu místní stavitel Trešl, aby objekt čp. 662 radikálně přestavěl. V přízemí nového domu vznikly dílny, v patře nad nimi byt se čtyřmi místnostmi, kam se vešli František II. s rodinou, František I. a Anežka, svobodná švagrová Františka II.

František Trešl odvedl opravdu dobrou a rychlou práci, Vajrauchovi se nastěhovali ještě v roce 1927 (viz Obr. 21).

Obr. 21

Kvůli stavbě se u stavitele zadlužili a museli se řádně otáčet, aby své závazky dokázali včas splácet. Část klasicky v penězích, část protiúčtem, hlavně výrobou oken a dveří. Naštěstí se v té době v Litomyšli hodně stavělo, o budoucí hospodářské krizi nikdo neměl ani tušení. Františkové zanechali svou truhlářskou stopu ve mlýnech v Tržku i v morašickém kostele, vyřizovali zakázky vojenského charakteru, do obchodů na litomyšlském náměstí dělali rámy výkladních skříní, zařizovali kuchyně, jídelny, obývací pokoje, dodávali nábytek ohýbaný i ručně leštěný, když se rozšiřovala městská nemocnice, našla se pro Truhlářství František Vajrauch a syn práce i tam. A dluh rychle zmizel. V roce 1929 se pak rozrostla rodina Františka II. o dceru Marii.

František I. sice trávil většinu času v truhlářské dílně, ale k jeho životu patřilo i divadlo. Byl nadšeným členem místního ochotnického divadelního spolku, s nímž vystupoval v sále hospody Na Hluchandě, na dnešní adrese Tyršova ulice č. 238. Někdy se s ním objevil na jevišti i František II. Mít za hereckého kolegu truhláře se v případě potíží s kulisami jevilo jako velká výhoda. František III. (syn Františka II.) si pamatuje vyprávění své maminky, manželky Františka II., jak se na „své chlapy“ vždycky zlobila, když jí odvezli do divadla nábytek třeba i na celý týden a rodina musela spát na matracích na zemi. Rodinné foto viz Obr. 22)

František I. byl také členem různých litomyšlských spolků. To kritické zimní odpoledne 5. ledna 1936 trávil v nedošínské hospodě Na Žabárně možná právě se členy jednoho z nich. Rozhodně je jisté, že cestou domů promokl, dostal zápal plic a v sobotu 11. ledna zemřel.

František II. začal rodinnou firmu řídit sám a snažil se dostat otcovu renomé ve všech směrech, i v pečlivosti vypisování účtů (viz Obr. 23).

Obr. 22

STROJNÍ ZÁVOD TRUHLÁŘSKÝ.

PRÁCE STAVEBNÍ A NÁBYTKOVÉ.

František Vajrauch**v Litomyšli č. 662.**

V Litomyšli dne 7. července 1936.

Účet.

za Vajrauch.

Velectěná slečna

J. Dosedlová

v místě:

		Kč	h	Kč	h
Za	dodaný nábytek do ložnice ,sestavající:				
1	skříň 3křídlová na rozdělení upravená, uvnitř mořená				
2	postele z překliž. desek				
2	noční stolky s vrchní deskou na zasklení				
1	kulatý stolek				
3	židle				
	za ujednanou cenu			1900.	--
Za	potažení 3 kusů židlí	20.	--	60.	--
Za	2 vložky do postelí			173.	--
Za	2 matrace do postelí	160.	--	320.	--
Za	kování do skříně t.j. nikl. tyč, věšáky na kravaty			13.	--
	2 stěrapce ke skříní			--.	--
				2466.	--
	Slovy / Dvatisícečtyřistašedesátšest Kč /				

Připsáno k dobru Vašeho účtu

2466. dne 7. VII. 1936

S veškerou účtou:

Strojní závod
truhlářskýFRANTIŠEK VAJRAUCH
V LITOMYŠLIpráce stavební
a nábytkové

V době Protektorátu truhlářství fungovalo v nezměněné podobě, dobrého truhláře lidé potřebovali stále. Nejvíce ohrožení se Vajrauchovi cítili paradoxně v květnu 1945, kdy vtrhli do domu na Bělidlech vojáci Rudé armády, obsadili dílnu a jejich velitel se ubytoval nahoře v ložnici. František II. s těhotnou manželkou museli spát v kuchyni, pro důstojníka a jeho společníci, kterou si k sobě nastěhoval, dokonce musela paní Štěpánka vařit. Své dvě dcery Vajrauchovi ze strachu před vojáky „schovali“ na Lidické ulici u Františkova švagra Josefa Síče, místního četníka. Naštěstí po několika dnech vojáci z Litomyšle odešli a v domě na Bělidlech se vše vrátilo do běžných kolejí.

Ačkoli dostal František II. v červnu 1945 od národního výboru potvrzení, že proti jeho chování „po dobu německé okupace nebylo žádných námitek“ (viz Obr. 24), Bedřich Bidman, Františkův soused a majitel kopytárny, udal Františka II. na policii (tehdy Sbor národní bezpečnosti – SNB) – obvinil ho, že za války kolaboroval s fašisty. Začalo vyšetřování, z něhož se v rodinném archivu Vajrauchových dochovaly dva protokoly z 21. srpna 1945: jeden obsahuje Bidmanovu výpověď (viz Obr. 25 nahoře), druhý výpověď Františkova bývalého zaměstnance Františka Tonara (viz Obr. 25 dole).

Výpověď Bedřicha Bidmana: „Sousedím s truhlářem V. Viděl jsem, že V. se často bavil a stýkal denně s faš. L. a sám jsem slyšel, když mluvili o protibolševické propagandě. Že skutečně s L. byl ve styku, a to ve velmi dobrém, bylo znát již z toho, že V. měl stále pracovní sílu ve svém podniku, kdežto já a jiní zaměstnanci jsme nemohli pracovní síly prostřednictvím úřadu práce v Litomyšli, kde byl L. zaměstnán jako vedoucí síla, obdržeti. Ostatní poukazují na připojenou relaci strážmistra Rezka.“.)

MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V LITOMYŠLI

Č. j.: Pres./45. Dne 14.6.1945.
 Věc: osvědčení o národní spolehlivosti

Místní národní výbor v Litomyšli potvrzuje po provedení
 šetření, že proti chování pana Františka Vajraucha,
 narozené/hod 29. 6. 1899, povolání truhlář,
 bytem v Litomyšli č.p. 66b a proti jeho/jejímu cho-
 vání po dobu německé okupace nebylo žádných námitek.

Předseda Místního národního výboru:
Vilém Hus

Místní Národní výbor v Litomyšli

103

Obr. 24

Výpověď Františka Tonara: „U truhláře V. jsem nastoupil k práci v roce 1933 a pracoval jsem u něho až do roku 1940, takže V. velmi dobře znám. V roce 1937 jsem měl s V. spor o zvýšení mezd, čímž jsem docílil toho, že musel zvýšit mzdy všem dělníkům, a to na podkladě zásahu odborové organizace, jejímž členem jsem byl předsedou. Z těchto důvodů V. měl proti mně stálou zášť a pod vlivem propuštění ze zaměstnání mě nutil, abych se vzdal představenstva v odborové organizaci. Jelikož byl toho času citovaný nedostatek o zaměstnání, byl jsem V. výhrůžkou přinucen k tomu, že jsem se vzdal té funkce. Pracoval jsem u V. až do roku 1940, do 6. července. Pro stálé spory, které V. úmyslně vyvolával, dostali jsme se do slovní potyčky, při které mi vytknul, že on je pánem a Stalina tu dosud nemáme, abych mu mohl poroučet já. Když jsem vystoupil ze zaměstnání od V., snažil jsem se najít práci u tr. V. a K. v Litomyšli, ale bylo mi naznačeno, že na zákrok V. mě do práce přijmout nemohou.“

SNB.L

Protokol

sepsaný dne 21/8.1945 na velitelství stanice SNB v Litomyšli s
výrobcem kopyt B.B.

nar.30/3.1897 v Litomyšli, do L.přisl. v Litom.šp.661 bydlícím.

Předmětem výsledku je chování truhl.-F.V.z Lit. za něm.okup.

Vyzván, aby vypovídal pravdu Bidman udává následující:

Sousedím s tr.V. Viděl jsem, že V. se často bavil a stýkal denně a faš.
L. a sám jsem slyšel, když mluvili o protibolševické propagandě.
že skutečně s L. byl ve styku a to velmi dobrém, bylo z toho již z toho
že V. měl stále pracovní sílu ve svém podniku, kdežto já a jiné
zam. nemohli pracovní síly prostř. úř.práce v Lit., kde byl L. ml.
zaměstnán jako vedoucí síla, obdrželi V ostatním poukazují na připojenou
relaci strēm.Rezka.

Přečteno a podepsáno Litomyšl 21/8.1945

Vyslýchající Jetleb stržm. Vyslýcháný: B.B. v.r.

SNB.

Li.

Protokol

sepsaný dne 15/10.1994 v Borové okr.Uhotěboř, přisl. do Lit.
bydl. v L.šp.730.

Předmětem výsledku je chování F.V. tr.z Lit. po dobu něm.okupace.

K věci:

U truhláře V. jsem nastoupil práci v roce 1933 a pracoval jsem
u něho až do r.1940, takže V. velmi dobře znám. V roce 1937 jsem s
V. spor o zvýšení mezd, čímž jsem docílil toho, že musel zvýšit mzdy
všem dělníkům a to na podkladě zásahu odb.org., jejímž jsem byl
předsedou.

Z těchto důvodů V. měl proti mně stálou zášť a pod hrozbou propušt.
ze zam. mě nutil, abych se vzdal předst. v odb.org. Jelikož byl toho času
citovaný nedostatek o zaměst., byl jsem V. výhrůžkou přinucen k tomu,
že jsem se vzdal prostř. v org. Funkci po mě převzal kolář J. Iněnička
z Lit.

Pracoval jsem u V. až do r.1940 - do 6. července. Pro stálé spory,
které V. úmyslně vyvolával, dostali jsme se do slovní potyčky při
které mě vytknul, že on je pánem, a Stalina tu dosud nemáme, abych mu
mohl poroučet já.

Když jsem vystoupil ze zam. od V., snažil jsem se najít práci u
tr. V. a U K. v Litomyšli, ale bylo mi naznačeno, že na zákrok V. mě do
práce přijmouti nemohou, poněvadž prý

Obr. 25

V této pro Vajrauchy nelehké době přibylo do rodiny třetí dítě – 18. prosince 1945 se narodil František III. (viz Obr. 26) Když se o někom řekne, že je benjamínkem rodiny, málokdy to platí tak absolutně jako v tomto případě. Oběma Františkovým rodičům, mamince i tatínkovi, bylo shodně již 46 let, starší sestra Stanislava byla devatenáctiletá, mladší Marie šestnáctiletá. Značný věkový rozdíl mezi dětmi a poměrně vysoký věk obou rodičů později hrály v životě Františka III. podstatnou roli – v průběhu let sestry stále víc nahrazovaly dorůstajícímu chlapci stárnoucí rodiče. František II. se z mužského potomka velmi radoval a určitě mu hned přisoudil roli pokračovatele firmy.

Když byl zkraje roku 1946 František II. konečně zbaven obvinění z kolaborace a řízení proti němu bylo 22. února 1946 na ONV v Litomyšli zastaveno, všem se ulevilo. Jenže klid netrval dlouho. Brzy události nabraly špatný směr.

Přišel únor 1948 a s ním komunistický převrat – začátek další temné éry v dějinách našeho tehdy stále ještě mladého státu. V září 1948 byl předseda vlády „soudruh“ Klement Gottwald, hlavní strůjce vítězství dělnické třídy nad „reakcí“, jmenován čestným občanem města Litomyšl a ještě do konce roku dal Litomyšli pocítit, jak vypadá realizace komunisty slíbeného znárodnování. Podobně jako v ostatních částech Československa tady byly znárodněny místní továrny na obuv, výroby lihovin, stavební firmy, na další podniky byla uvalena tzv. národní správa. Komunisté otevřeně útočili na živnostenský stav propagandou, ekonomickými a finančními nástroji, administrativní zátěží, kontrolami, znevýhodňováním členů rodiny. Od poloviny roku 1950 nebyly povolovány nové obchodní živnosti, na ty stávající stát nevybíravě tlačil, aby se připojily do společných podniků. Řemeslné živnosti byly utlumovány, až v polovině 50. let prakticky zanikly.

Končila doba, v níž se zdálo, že dějiny sice se člověkem čas od času zmítají, ale stejně záleží hlavně na něm, co se svým životem udělá.

Den, měsíc a rok narození	18.12.1945 /osmáctý prosinec jeden tisíc devět set čtyřicet pět/
Místo narození	Litomyšl, nemocnice
Jméno a příjmení dítěte	František Vajrauch
Pohlaví	mužské

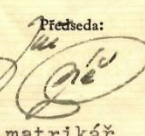
Otec	Jméno a příjmení	František Vajrauch
	den, měsíc, rok místo narození	29.6.1899 Litomyšl
	povolání a bydliště	truhlářský mistr, Litomyšl čp.662
	jména a příjmení	František Vajrauch a Marie roz.
	jeho rodičů	Veselíková
Matka	Jméno a příjmení	Štěpánka Vajrauchová roz.Podhajská
	den, měsíc, rok místo narození	16.12.1899 Litomyšl
	povolání a bydliště	----
	jména a příjmení	Rudolf Podhajský a Anna roz.
	jejích rodičů	Dědourková
Poznámka		----

Dne 23.května 1957

v Litomyšli

SEVT - C1 1/56

SEVT 11-5-2701

Předseda:

matrikář.

Obr. 26

OBCHODNÍ A ŽIVNOSTENSKÁ KOMORA V PRAZE

Pan František Vajruch,

Litomyšl.

PODLE § 7 VL. NAŘ. Z 3. ČERVENCE 1943, Č. 200 SB., JMENUJI VÁS

předsedou

KOMORNÍ ZKUŠEBNÍ KOMISE PRO ZÁVĚ-
RECNE ZKOUŠKY UČNOVSKÉ PRO OBOR

truhlářský

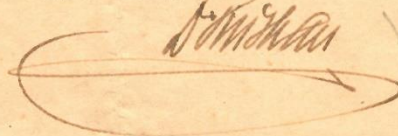
v Litomyšli

NA ZKUŠEBNÍ OBDOBÍ OD ROKU 1945 DO ROKU 1948

K VÝKONU FUNKCE BUDETE V JEDNOTLIVÝCH ZKUŠEBNÍCH
OBDOBÍCH ZVLÁŠTNÍMI POZVÁNKAMI KOMOROU VÝZVÁN.
VYKONÁVAJE TENTO ÚŘAD JSTE POVINEN ŘIDITI SE PŘÍSLUŠ-
NÝMI ZÁKONNÝMI USTANOVENÍMI, PŘEDPISY NA JEJICH
PODKLADĚ VYDANÝMI A POKYNY PODEPSANÉ OBCHODNÍ
A ŽIVNOSTENSKÉ KOMORY

V Praze dne 20. prosince 1945.

Vládní komisař:

Impressa, Praha

A když vybuduje podnikání a počítá s tím, že po létech tučných přicházejí léta hubená, dovede situaci zvládnout a postavit se zase na nohy. Jenže teď nastávaly jiné pořádky. Na firmu Truhlářství František Vajrauch a syn nelítostně dopadla železná pěst dělnické třídy.

Funkce předsedy živnostenské komory truhlářů na Litomyšlsku (viz Obr. 27) poslala krátce po převratu Františka II. do pražské Lucerny, kde Klement Gottwald přítomné zástupce živnostníků ujistil, že všechny firmy do dvaceti zaměstnanců zůstanou v soukromých rukou. Navzdory tomuto slibu bylo 5. dubna 1950 Truhlářství František Vajrauch a syn znárodněno (viz Obr. 28).

Z á p i s

SEPSANÝ U MĚSTSKÉHO NÁRODNÍHO VÝBORU V LITOMYŠLI

o čestném prohlášení

(§ 8 odst. 2 vl. nař. č. 91/60 Sb.)

pana, ~~pant.~~ Františka Vajraucha, nar. 29.6.1899 v Litomyšli
zaměstnání truhlářského dělníka bydliště Litomyšl čp. 662.

Prohlašuji na svou čest, že jsem byl v době od 5.4.1950 do 3.5.1953 za-
stán u Okresního komunálního podniku v Litomyšli jako vedoucí tru-
hlářské provozovny.

Jsem si vědom(a) trestních následků, které by měla v zápětí nepravdivost tohoto
mého čestného prohlášení.

V Litomyšli 21. března 19 61.

Vajrauch
podpis strany

Před ověřením podpisu byla strana poučena o trestních následcích nepravdivých
údajů v tomto prohlášení ~~(§ 8 odst. 2 vl. nař. č. 91/60 Sb.)~~ (§ 8 odst. 2 vl. nař. č. 91/60 Sb.)

Správnost podpisu strany se ověřuje.

V Litomyšli dne 21. března 19 61.

Razítko MěstNV

 ověřující orgán.

Báčková

Obr. 28

Dobře vybavená dílna Františka II. přešla 1. 7. 1953 do majetku Okresního komunálního podniku v Litomyšli – jednoho z nově vytvořených komunistických podniků, které sdružily zestátněná drobná podnikání.

Jak takové znárodnění vypadalo? „*To přišli soudruzi a provozovnu prostě zavřeli. Samozřejmě bez jakéhokoli předchozího oznámení,*“ vzpomíná František III. Že řada drobných podniků na Litomyšlsku byla zrušena či začleněna do státem řízeného „komunálu“ podobným způsobem, tedy ze dne na den a bez jakékoli dokumentace, lze zjistit ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli ve fondu Městský národní výbor Litomyšl, který ten „komunál“ v jistém směru řídil a kontroloval.

V kartonu 57 je sice obsažena živnostenská agenda z let 1950 - 1955, ale o firmě Vajrauch a syn (stejně jako např. o zlatnictví a hodinářství Nonn) není záznam žádný.

František II. se tedy stal 5. dubna 1950 ve své truhlárně zaměstnancem, řezivo uskladněné na zahradě bylo automaticky znárodněno. Samotné zařízení dílny, tedy stroje a nářadí, sice ve Františkově majetku zůstaly, ovšem sloužily pro potřeby komunálu. Samozřejmě bezplatně (viz Obr. 29, 30).

Pozice Františka II. nebyla v nové politické situaci jednoduchá. Stát mu nedůvěřoval, František II. byl stále pod dohledem a bylo jasné, že komunisté čekají na vhodný okamžik, aby mu svou moc ukázali naplno.

Obr. 29

Obr. 30

Podnětem k zúčtování s nebezpečným živnostníkem se v roce 1954 stalo udání: František II. má prý v domě tajný sklad, v němž schovává nakradené řezivo, kování a dýhy. Z tohoto materiálu pak načerno vyrábí nábytek, který dál prodává. František III. se domnívá, že udavač využil situace, kdy Františkova svobodná sestra Stanislava prodávala svou nevyužitou výbavu – nábytek do ložnice (ještě před válkou ho pro ni udělal František II.). K novému majiteli, řezníku Františku Walterovi, totiž ložnici rozloženou na díly odváželo od truhlárny na Bělidlech nákladní auto. Všem na očích.

A pak jednoho rána vpadli do Františkova domu příslušníci SNB. Velitel tříčlenné skupiny zazvonil, beze slova ukázal příkaz k domovní prohlídce, odstrčil vyděšené obyvatele a muži (Kšandl a Novák, identitu třetího neznáme) začali zuřivě hledat cokoli, co by mohlo informaci udavače potvrdit. Kam vstoupili, zanechali spoušť. „*Rozházeli peřiny, snad si mysleli, že naši mají někde schovanou fůru zlata,*” popisuje akci, která ho na dlouhá léta traumatizovala, František III.

Když už se zdálo, že se esenbáci vrátí na stanici s prázdnou, našli dýhy, tehdy velmi vzácný materiál, o který František II. pečoval se zodpovědností zkušeného řemeslníka. Neurvalé chování esenbáků k dýhovým deskám ho rozčílilo tak, že se neudržel a i v té vypjaté situaci veliteli rázně přikázal, aby se dých nedotýkal. Prohlídka skončila, ale pro Františka II. měla pokračování. Odvedli ho do budovy soudu v dnešní Ropkově ulici a za použití fyzického násilí ho pak vyslýchali v prostorách patřících Sboru národní bezpečnosti na dnešním Smetanově náměstí zřejmě v domě č. 57⁹. „*Byl ve vazbě asi tři čtvrtě roku. Na základě toho obvinění vyhodili moje sestry z práce, máma byla nemocná na nohy a já jako kluk, Byli jsme najednou bez peněz. Pak tátu pustili, protože mu nic nedokázali, a na příkaz soudu museli Marii i Stánu vzít zpátky do práce na jejich původní místa,*” vypráví František III. A dodává: „*Když táta zemřel a dělali pitvu, tak se primář strašně zajímal, proč měl táta krvavý sraženiny na mozku. A mně došlo, kde k tomu přišel.*“

Po třech zaměstnaneckých letech ve vlastní dílně dostal František II. od ředitele odštěpného závodu Státního rybářství, n. p. České Budějovice Vařenky nabídku práce na stavbě lodí. Ti dva se seznámili v Karlových Varech, kde František II., kterého úporně trápily žaludeční vředy, prodělával léčebnou kúru. Ve dvoře domu v Jiráskově ulici č. 3, v místě, kde má dnes (leden 2019) dílny Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, potřebovalo tehdy Rybářství vyrábět dřevěné pramice na sekání rákosu. A tak Vařekovo seznámení se s truhlářem, který uměl ohýbat nábytkové díly, přišlo v pravou chvíli. Když František II. na nabídku kývnul a nastoupil 3. května 1953 do dílny na Jiráskově ulici,

zanikla zároveň truhlárna na Bělidlech. „*Komunál o ni asi nestál. Táta ji prostě zamknul a začal chodit do práce s aktovkou,*“ odpovídá František III. na otázku, co se stalo s dílnou (viz Obr. 31).

⁹ Podle svědectví Jiřího Kopřivy, nar. 17.4.1932, předsedy pobočky Konfederace politických vězňů v Litomyšli, který byl vyslýchán na stejném místě.

STÁTNÍ RYBÁŘSTVÍ V LITOMYŠLI

NÁRODNÍ PODNIK

TELEFON 198

Titl.

František Vajrauch

B ě l i d l a 662

L I T O M Y Š L

L

Vaše zpráva značky

ze dne

Naše značka
1634/61/R

Litomyšl

23.5.1961.

Vše: Potvrzení o zaměstnání.

Potvrzujeme, že s. František Vajrauch, nar. 29.6.1899 v Litomyšli, bytem v Litomyšli čp.662 byl u nás zaměstnán jako truhlářský dělník od 4.5.1953 do 5.11.1957. Jmenovaný odešel od nás na vlastní žádost po obustranné dohodě.

Potvrzujeme dále, že s. Vajrauchovi byl na základě prokázaných dob zaměstnání přiznán v roce 1957 nárok na čtyři týdny dovolené na zotavenou.

~~Maximálně~~

ředitel

A handwritten signature in dark ink, appearing to be "S. H." or similar, written over the word "ředitel".

Vyřizuje: Kučera.

včt 06 388 58

Všechno zařízení v zamčené truhlárně zůstalo a začalo opět sloužit k výrobě až za čtyři roky. „V listopadu 1957 za tátou přišli drůbežáři¹⁰, že by potřebovali klece. Přidělili mu dělníka pana Flídra, táta odemknul dílnu a až do 29. června 1959 v ní ti dva vyráběli klece na drůbež. Pak táta začal dělat pro město drobné údržbářské práce a vydržel u toho až do pětasedmdesáti,“ uzavírá otcův profesní život František III.

Vraťme se teď o pár let zpátky a zaměřme svou pozornost na chlapce, který se v rodině majitele Truhlářství František Vajrauch a syn narodil v prosinci 1945.

Když František III. vyrostl z batolecího věku, zařadil se na Bělidlech do vrstevnické party, měl svůj dětský svět a politika ho až na traumatický zážitek z domovní prohlídky mýjela.

Kluci chytali v Loučné do ruky pstruhy, koupali se v řece a jezdili po ní na neckách (František II. dokonce udělal synkovi malou loďku, tzv. maňáska), vyráběli si z prkének a z koleček starých dětských kočárků vozítka zvaná masaratky a závodili na nich na kopci, který tehdy vedl od budovy gymnázia až k Lidovému domu. František se tajně naučil jezdit na tátově kole, a to nebylo vůbec jednoduché, protože na velkém kole bylo třeba být při šlapání skrčený pod „štanglí“. Ale když je vůle, jde všechno. Otec nicméně neměl pro synovy cyklistické zájmy pochopení, zvláště v okamžiku, kdy František III. kolo naboural a ohnul blatníky. Následoval výprask a kolo se na čas ocitlo „u ledu“.

Na samostatnou kapitolu by vydaly Františkovy příhody spojené s dospělou ženou, známou litomyšlskou figurkou Černou Máry, která vymýšlela takové akce, na jaké by si malí kluci sami od sebe netroufli. Poradila jim, že bude legrace, když tajně položí kolotočářům na komín u maringotky cihlu nebo když jí pomohou vyhnat na břeh husy z Loučné v době, kdy tam hospodyně rozložily prádlo na bělení. Děti na Bělidlech Černou Máry prostě milovaly a František III. nebyl výjimkou.

Nejen hry, také povinnosti provázely Františka III. dětstvím. Vajrauchovi chovali králíky, ty bylo třeba krmit, a tak František III. musel chodit na jaře pro „mlíčáky“ (listy smetánky lékařské), od léta pak pro „burákovou nat“ (listy krmné řepy). Zatímco smetánce bylo jedno, jakým způsobem o listy přijde, řepě nikoli. Listy se musely z bulvy opatrně odlupovat, aby rostlina mohla pokračovat v růstu. Že taková „piplačka“ malého Františka III. vůbec nebavila, se jistě nikdo nemůže divit.

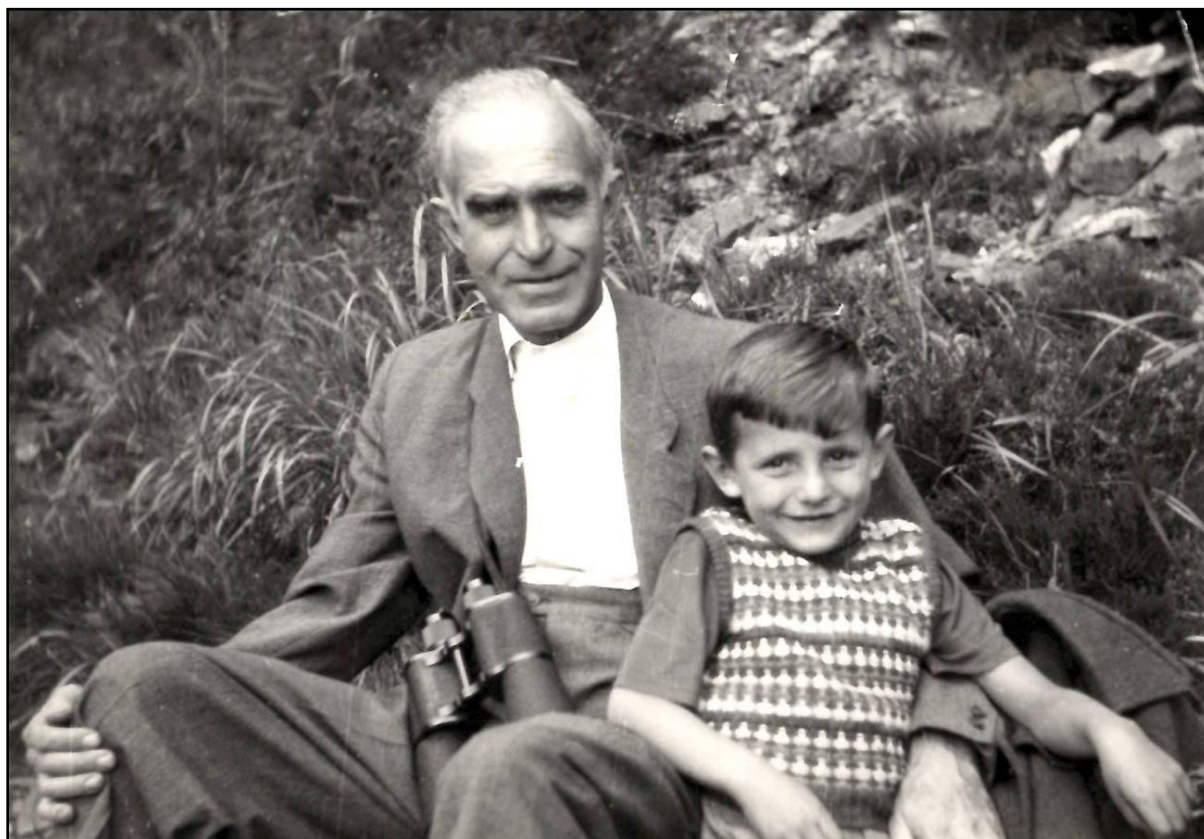
V místech, ke František III. prožíval svoje dětství, stojí dnes autobusové nádraží, přesněji jeho čekárna (viz Obr. 32).

Obr. 32, foto TK

¹⁰ Zřejmě Zemědělský nákupní a zásobovací podnik, n. p. Hradec Králové.

Zato donáška mléka – to bylo něco docela jiného! Rodiče pro něj posílali Františka III. s bandaskou (konvičkou) do sousedství k Nedošínským. Smetanu, která se usazovala na povrchu čerstvě nadojeného mléka, František cestou domů vždycky opatrně labužnický upíjel, ale na maminku si nepřišel. Buď ho prozradily bílé „vousy“ nad horním rtem, nebo absence smetany ve chvíli, kdy jí bylo třeba na vaření. (Předškolák František III. s otcem Františkem II. viz Obr. 33)

Obr. 33

Do školy František III. nastoupil 1. září 1952, ale neměl na ni čas, nehodlal ji vyměnit za spoustu jiných, a pro něj zajímavějších, činností. Hra na housle k nim rozhodně nepatřila. Proti mamčinu rozhodnutí se ovšem dítěti bojuje špatně. Paní profesorka Kubová byla dáma pečlivá a trvala na tom, že houslistu z člověka udělá jen cvičení a cvičení. Ševčíkova Houslová škola pro začátečníky se stala Františkovou noční můrou. „*Myslel jsem si, že budu hrát písničky. Ale po půl roce jsem uměl kromě různých opusů jenom Jeníčku, bloudíš, že za mnou chodíš, a tu jsem se navíc naučil sám,*“ říká dnes už se smíchem František III. Chlapcovo spíš vrzání než hraní vyvolávalo v jeho kamarádech pod okny ložnice hlasitý smích, až to maminka nevydržela a řekla, „*že tohle ona platit nebude*“, a pokus vychovat z Františka houslistu po šesti měsících skončil.

Dny Františka III. byly stejně jako dny jeho rodičů naplněné po okraj. A tak když dnes konstatuje, že nikdy nebyli společně na dovolené, protože tatínek nikdy dílnu (ani tu „komunální“) nezavřel, je to bez hořkosti a výčitek.

Ale přece jen – Františkova sestra Marie se vdala za Miroslava Vacha, jehož rodiče měli u Proseče chatu, a ta se stala cílem Františkových výletů z Litomyšle. Tam chodil s „dědou“ (otcem Miroslava Vacha) na houby, tam se naučil na koupališti plavat, tam se spřátelil s Viktorou Jáňovou, manželkou Dr. Jáni, kvůli níž vstoupil v Litomyšli do plaveckého oddílu. V něm se časem stal hlavně nepostradatelným členem štafety, protože na jeho motýlka „hned tak někdo neměl“.

Že je tatínek šest dní v týdnu od rána do večera v dílně, František III. vnímal odmala. Nejdříve se tam přimotal občas, pak se stal pravidelným návštěvníkem, až František II. usoudil, že by kluk mohl začít s opravdovou truhlářinou. Postupně ho zasvěcoval do všeho, co sám uměl. Ale ani pro jednoho z nich to nebylo zpočátku snadné.

Prvním Františkovým samostatným truhlářským úkolem byla výroba stoličky. František III., tehdy asi osmiletý, se snažil uplatnit, co od tatínka v dílně, v té době už komunální, odkoukal.

„Ze čtyř hranolků jsem udělal nohy, sklížil jsem desku na sedátko, vyčepoval, hranolky zasadil a zaklížil, protože jsem věděl, že správný nábytkář by se nikdy nesnížil k tomu, aby použil hřebíky. Jen jednu věc jsem podcenil – nevzal jsem si úhelnicí. A když jsem hranolky zasazoval, trefil jsem to od oka. Táta se na hotovou stoličku podíval, postavil ji na ponk a zjistil, že se viklá. Přísně se na mě podíval, rázně sebral stoličku z ponku, vylámал jí nohy a hodil je do kamen se slovy: ‚Neměls to sklížený do pravýho úhlu. Tak znova.‘ Táta se s nikým v dílně moc nemazal, a co se týče truhlářiny, nemazal se ani se mnou,“ vzpomíná František III.

Chlapec se kupodivu ani neurazil, ani nerozplakal, ale rozhodl se, že to prostě dokáže. A opravdu stoličku vyrobil k tatínkově spokojenosti. Dnes, v roce 2019, má tahle Františkova nábytkářská premiéra v jeho domě čestné místo (viz Obr. 34).

Obr. 34

Když byl František III. v roce 1960 v 8. třídě, poprvé se pořádně srazil s dějinami. Syn bývalého živnostníka, a chce jít studovat do Kroměříže na restaurátorskou školu? Nebo se snad chce vyučit truhlářem? Jaká opovážlivost zkoušet si vybírat. Může být rád, když mu vůbec dovolíme, aby se vyučil. Takto se k tomu postavila komunistická moc. „*Nabídlí mně doly, nebo černé řemeslo,*“ říká František III.

A tak v září 1960, to mu bylo 15 let, nastoupil na přímluvu příbuzného do TOSu (Továrny obráběcích strojů) ve Svitavách, aby se vyučil nástrojařem (viz Obr. 35). Ačkoli to do učiliště bylo z Litomyšle necelých 20 kilometrů, František III. musel bydlet na internátě, protože stát chtěl mít dostatek příležitostí pro jeho ideologickou nápravu. Naštěstí Františkova intenzivní převýchova trvala pouze jeden školní rok, od druhého ročníku mohl do školy dojíždět.

Podnik TOS Svitavy, národní podnik S v i t a v y

VÝUČNÍ LIST

František V a j r a u c h

narozený(á) dne 18. prosince 1945 místo Litomyšl

vykonal(a) před zkušební komisí závěrečnou učňovskou zkoušku z učebního oboru nástrojař

s prospěchem prospěl,

čímž osvědčil(a) požadované vědomosti a dovednosti a splnil(a) tak podmínku podle § 19 zákona č. 89/1958 Sb., o výchově dorostu k povolání v učebním poměru (učňovský zákon).

V e S v i t a v á c h dne 31. srpna 19 63

Razítko Razítko

Kyri Kad.
člen zkušební komise
(zástupce odboru školství a kultury ONV)

TOS - SVITAVY
národní podnik
SVITAVY

Dovsa
předseda zkušební komise

[Signature]
ředitel podniku

Celkový prospěch: 1. prospěl(a) s vyznamenáním — 2. prospěl(a)

SEVT - 49 454 0 (SŠ 6205) Svoboda 4 - 483 126/1 - 1963

Obr. 35

S přijetím na učiliště byla spojena povinnost odpracovat po vyučení v národním podniku TOS Svitavy tři roky. František III. do TOSu sice po vyučení nastoupil (rýsoval na litinu či kov obrysy výrobků, které se pak podle těch čar řezaly), ale po dvou letech zaměstnavatel vyhověl jeho žádosti o ukončení pracovního poměru. Důvodem byl špatný zdravotní stav Františkovy maminky. Tatínek František II., sám chatrného zdraví, už jí potřebnou péči poskytnout nedokázal, a tak bylo nutné, aby byl František III. více po ruce. To znamenalo mít zaměstnání v místě bydliště. František ho získal ve strojárně Juranovy závody na dnešní Sokolovské ulici v čísle 1169.¹¹

Péče o rodiče ovšem pro Františka III. neznamenalá odpuštění povinné vojenské služby. V roce 1966 ji nastoupil ve 20 kilometrů vzdáleném Vysokém Mýtě a naštěstí ji tam také celou absolvoval. Nejprve dělal řidiče, později – už jako desátník – psal řidičům jízdní příkazy a vyhodnocoval jejich cestovní záznamy, nakonec mu organizačně podléhala celá posádková autočeta. Jak to šlo, jezdil František III. za rodiči do Litomyšle, časem ale už nejen za rodiči. Seznámil se totiž s uhrančivou černovláskou Jaroslavou Francovou, která se stala jeho celoživotní láskou.

Po vojně, v roce 1968, se František III. vrátil zpět do tzv. Juranek a z desátníka se zase stal nástrojář. „Prošel jsem všechny mašiny, naučil jsem se dělat na všech strojích, na soustruhu, na fréze,..... Dělal tam se mnou chlap, o kterém mně po mnoha letech, když táta zemřel a já už jsem z Juranek odešel do melioračního družstva, sestra řekla, že právě on kdysi mlátil při výsleších mého tátu. Tajila to přede mnou, abych něco nevyvedl,“ vypravuje ten stále bolavý příběh František III.¹² „Potom mě stáhli na montáže. Tam jsem si udělal svářečské papíry na autogen a na elektriku. Řekl bych, že se mnou byli ve fabrice spokojení.“

V roce 1968 (18. 12.) se František III. oženil s Jaroslavou Francovou a rok nato, v roce 1969, došlo v jeho životě k důležité změně.

V té době dělal v Juranových závodech předsedu ROH (Revolučního odborového hnutí) Miroslav Novák z Lubné. „To byl bezvadnej chlap. A já jsem ho požádal, jestli by mně nedal doporučení, že tátu hodně mrzelo, že holkám dal vzdělání, to bylo ještě před válkou, a já jsem chtěl jít do školy, ale nedostal jsem se. On to nějak zařídil a já jsem konečně dostal příležitost udělat si maturitu. Kdysi vysněné restaurování nábytku to sice nebylo, ale byl jsem mu za to hrozně vděčnej. Od září 1969 jsem třikrát týdně končil ve fabrice dřív, v jednu hodinu jsem jel do České Třebové na strojní průmyslovku¹³ a vracel jsem se domů v sedm večer. To trvalo pět let,“ vzpomíná František III.

Další důležitá změna ve Františkově životě je čistě rodinného charakteru: 22. září 1970 mu manželka porodila dceru Lenku.

František III. ještě zdaleka nedospěl k maturitě (studium bylo pětileté), když se stal 28. 5. 1974 otcem Lukáše (viz Obr. 35).

¹¹ V lednu 2019 je v rekonstruované budově firma AUTO MOTIVE INDUSTRIAL a.s.

¹² Jméno dotyčného František Vajrauch, nar. 18. 12. 1945, zná, ale nepřeje si, aby tady bylo uvedeno.

¹³ Průmyslová škola strojní pro pracující s maturitou.

Toho roku také začaly na severozápadním okraji Litomyšle práce na silničním obchvatu. Tento obchvat ale komunističtí plánovači vedli napříč městem. Znehodnotili tím krásný park u Smetanova domu, okolí Lidového domu – druhé litomyšlské stavby s krásným divadelním sálem, nové silnici musely ustoupit také budovy na Bělidlech. Pro lidi, kteří na Bělidlech bydleli, se začalo stavět na břehu Loučné proti Smetanovu domu panelové sídliště.

Když se František III. dozvěděl, že jeho dům se zapečetěnou truhlářskou dílnou v přízemí bude srovnán se zemí, rozhodl se pořídit pro rodinu na zestátněných a stále prázdných pozemcích na konci Litomyšle nové bydlení. Ve spolupráci se švagrem, stavitelem Miroslavem Vachem, vytvořil plán skupiny šesti řadových domků a ještě v roce 1974 se začalo na konci Benátské ulice stavět. Samozřejmě svépomocí, jak bylo v té době běžné. Dnes je tato skupina řadových domků považována za architektonicky výjimečný soubor prvních vpravdě moderních „řadovek“ v Litomyšli. Projekt je podle

Litomyšlského architektonického manuálu výsledkem experimentování s moderními materiály a formami, odkazujícími ještě na vliv tzv. bruselského stylu, jenž si liboval v dynamických kompozicích s lichoběžníkovými a kónickými tvary a obecně s principy asymetrie.¹⁴ (viz Obr. 36)

Den, měsíc, rok narození a rodné číslo	28.5.1974 - dvacátý osmý květen jeden tisíc devět set sedmdesát čtyři
Místo narození	L i t o m y š l - nemocnice
Jméno a příjmení dítěte	Lukáš V a j r a u c h
Pohlaví	mužské

Otec	Jméno a příjmení den, měsíc, rok, místo narození	František V a j r a u c h 18.prosince 1945 Litomyšl
	povolání a bydliště	mistr Litomyšl, Bělidla 662
Matka	Jméno a příjmení den, měsíc, rok, místo narození	František Vejrauch Štěpánka rozená Podhájská
	povolání a bydliště	Jaroslava V a j r a u c h o v á rozená Francová 30.zář 1950 Litomyšl
Její rodič	Jméno a příjmení den, měsíc, rok, místo narození	uřednice Litomyšl, Bělidla 662
	Jméno a příjmení jejích rodičů	Jaroslav Franc Věra rozená Karásková
Poznámka		

Litomyšl
v 30.května 1974
Dne 30.května 1974
SEVT - 03 001 0 - Rodný list 1/73

 Předzadáno
v.z. matrikářka
ST 05-3-4472-73-G-VI

Obr. 35

Obr. 36, foto Nikola Tláskalová

¹⁴ Šubrtová, Anna, Backová, Lenka: *Dvoubytové řadové domy* [online]. 2017 [cit. 20. 01. 2019]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/05-1003-dvoubytove-radove-domy>.

„Když jsem přinesl maturitní vysvědčení, táta byl hrozně rád. Splnil se jeho sen, že i já budu mít středoškolské vzdělání. Byl na mě pyšnej. A já jsem si myslel, že teď v Jurankách z pozice nástrojáře trochu povýším. Chtěl jsem lepší práci, požádal jsem o ni, ale nedostal jsem ji. Tak jsem se rozhodl, že půjdu jinam. V Melioračním družstvu mě vzali rádi. Nastoupil jsem tam v roce 1974 a hned mě udělali vedoucím opravárenských dílen,“ říká hrdě František III.

V sobotu 8. února 1975 zemřel ve věku 76 let František II. Pohledu na likvidaci domu, kde prožil většinu života, byl ušetřen. Rodina Františka III. se z Bělidel stěhovala do novostavby na Benátské ulici 28. září 1976, tedy za necelé dva roky od „prvního kopnutí“, už jen s Františkovou maminkou Štěpánkou, která se synovou rodinou žila pod jednou střechou až do své smrti v roce 1984.

Stěhování proběhlo na poslední chvíli, protože bourání kvůli silnici se právě dostalo až na Bělidla. František III. přestěhoval do nového domu také všechny stroje z truhlárny: *„Pod celým barákem jsem si zařídil dílnu a občas jsem tam něco udělal i pro někoho jiného, abychom měli třeba na dovolenou. A vyčkával jsem, až se to zlomí, poněvadž co bychom si povídali....“*

Než k politickému zlomu opravdu došlo, uplynulo ještě mnoho let, v jejichž průběhu František III. opět změnil zaměstnání – v roce 1979 se stal vedoucím mechanizace a dopravy na Okresní správě silnic, jeho syn Lukáš absolvoval základní devítiletou školu na dnešní Zámecké ulici, tehdy ovšem na ulici Zdeňka Nejedlého, a začal dojíždět do České Třebové na střední odborné učiliště, kde se v oboru Truhlář se zaměřením pro výrobu nábytku a zařízení chystal pokračovat v rodinné tradici.

A pak se to opravdu zlomilo. Přišel listopad 1989 a s ním tzv. sametová revoluce. František III. se dočkal.

„Jako bych to tušil, dal jsem si na začátku roku 1989 na Městský národní výbor v Litomyšli žádost, abych si mohl oficiálně přivydělávat truhlářinou. V březnu jsem dostal Povolení k poskytování služeb v oboru drobné truhlářské práce. Bylo jako ve správném Kocourkově datované k 23. březnu, ale kupodivu platilo už od března prvního (viz Obr.37),“ směje se František III. „Měl jsem to chvíli jako druhé zaměstnání, jakmile v listopadu komunisti ztratili moc, praštil jsem s prací na Silnicích a šel jsem podnikat. Bylo mně pětáctýřicet let. Začal jsem dělat dřevěné hračky a všechno jsem se učil za pochodu. Táta už nežil a já jsem o podnikání nevěděl nic. Neměl jsem informace o odbytu, o výrobku, o zakázkách, zkrátka o ničem. V květnu 1991 jsem si nechal zaregistrovat ochrannou známku Vajrauch a syn – truhlářství. Měl jsem skutečnou firmu! Táta by měl radost. Je pravda, že to byla trochu divoká doba. Moje hospodaření se vešlo na pár stránek účetního sešitu velikosti A4. Dnes se tomu ani nechce věřit.“ (viz Obr. 38)

V Litomyšli dne 24.3.1989

C. j.: MH 118/89/Sa

ROZHODNUTÍ

Městský národní výbor v Litomyšli, odbor MH, na základě podané žádosti a podle ustanovení § 1 a § 4 nařízení vlády ČSR č. 1/1988 Sb., o prodeji zboží a poskytování jiných služeb občanů na základě povolení národního výboru a § 46 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení uděluje

p o v o l e n í k p o s k y t o v á n í s l u ž e b

Františku V a j r a u c h o v i, nar. 18.12.1945
bytem Litomyšl, Benátská 1008
číslo OP 809601 - AK, rodné číslo 45 12 18/061

v oboru drobné truhlářské práce

ode dne 1. března 1989 souběžně s hlavním zaměstnáním, se stanoví-
tém pro příjem zakázek ve svém bydlišti v Litomyšli, Benátská 1008
pro občany. Pracovní - provozní doba se stanovuje ve dnech pracov-
ních od 15.00 hodin. Uvedené služby je možno poskytovat při dodržení
těchto podmínek:

- a/ poskytovat služby v souladu s tímto povolením a obecně závaznými právními předpisy, které se vztahují na služby uvedené v tomto povolení
- b/ vydat v případě přijetí věci k opravě, úpravě nebo ke zhotovení věci na zakázku písemné potvrzení o přijetí objednávky, v ostatních případech jen na žádost zákazníka
- c/ vydat stvrzenku o rozsahu poskytnuté služby a o zaplacení ceny za ni
- d/ odstranit vady poskytnuté služby ve lhůtě dohodnuté se zákazníkem, nedojde-li k dohodě, ve lhůtě přiměřené povaze služby a okolnostem jejího poskytování
- e/ vést průkazné záznamy o příjmech a výdajích a uchovávat tyto doklady po dobu pěti let
- f/ poskytovat služby dle cenových předpisů a cenových rozhodnutí
- g/ uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která může vzniknout v souvislosti s poskytováním uvedených služeb

Toto povolení se vydává na dobu neurčitou a může být odňato podle § 9 Vl. nař. č. 1/1988 Sb.

Poučení o odvolání: Proti tomuto rozhodnutí můžete podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí podáním učiněným prostřednictvím odb. MH při MěstNV Litomyšl k ONV ve Svitavách, odboru MH.

Jaroslav S a m e v k
vedoucí odboru MH

Na vědomí:
ONV Svitavy, odbor MH
MěstNV Litomyšl, odbor PaF

Okresní úřad ve Svitavách

živnostenský referát

č. j. SP/91/R208/HA dne 31/05/91

Rozhodnutí o registraci

Jméno a příjmení VAJRAUCH František
Trvalý pobyt, PSČ Benátská 1008, 570 01 Litomyšl
Rodné číslo 451218/061
Ostatní účastníci řízení ^{1/} (jméno, příjmení, místo trvalého bydliště, PSČ, rodné číslo; uvedeno na zadní straně rozhodnutí) XXXXXXXX

Okresní úřad ve Svitavách podle zákona České národní rady ze dne 18. dubna 1990 a § 6 a 9 zákona č. 105/90 Sb. o soukromém podnikání občanů na základě žádosti ze dne : 30.5.91

registruje

Předmět podnikání :

Truhlářské práce - nákup a prodej zboží a materiálu,
služby obyvatelstvu - opravy a údržba bytového fondu

Vajrauh a syn - truhlářství

Obchodní název, popř. ochranná známka :

Den zahájení podnikání : po nabytí právní moci rozhodnutí (t. j. 15 dnů po doručení rozhodnutí)

Identifikační číslo (IČO) : 11100354 s trvalým místem podnikání : Litomyšl
(uvede-li je podnikatel v žádosti)

Registrace je časově omezená bez omezení

Odůvodnění: Při rozhodování Okresní úřad vycházel z těchto dokladů (konkretizovat název, č. j., datum)

- výpis z rejstříku trestů doložen
- doklad o odborné kvalifikaci (pokud to povaha služby vyžaduje, popř. proč bylo od jeho předložení upuštěno^{2/}) předložen
- doklady o zvláštním povolení, oprávnění nebo způsobilost (pokud jsou zvláštními předpisy vyžadovány^{2/})

Poučení o odvolání Proti tomuto rozhodnutí máte právo podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí k Ministerstvu obchodu a cestovního ruchu v Praze podáním u Okresního úřadu ve Svitavách.

Správní poplatek ve výši 60.- Kčs 6.5.91
zaplacen dne

Milan Kuthan

vedoucí živnostenského referátu

„Abych vyhověl novým předpisům, zažádal jsem si začátkem května 1992 o živnostenský list. Dostal jsem ho 25. května (viz Obr. 39).

Obr. 39

Lukáš si dal žádost taky, ale protože truhlářství bylo tzv. vázanou živností a on za sebou neměl tři roky odpracované pod vedením zkušeného řemeslníka, musel si nejdříve tuhle povinnost splnit a pak ještě udělat odbornou zkoušku. Já jsem v té době už nestíhal, tak jsme se dohodli, že nastoupí u mě a tu praxi zvládne doma. Stal se tím pádem mým prvním zaměstnancem. Pak absolvoval tu zkoušku a 1. 9. 1994 se z něj stal certifikovaný živnostník a já jsem ho udělal spolumajitelem,“ popisuje František III. první roky svého podnikání (viz Obr. 40).

OKRESNÍ ŽIVNOSTENSKÝ ÚŘAD VE SVITAVÁCH

Živnostenský list

č.j.: ŽÚ/94/Ř-143 Ve Svitavách 1. 9.1994

Okresní úřad ve Svitavách - okresní živnostenský úřad příslušný podle par.2 zákona č. 570/1991 Sb. o živnostenských úřadech na základě ohlášení ze dne 1. 9.1994 vydává podle par. 47 odst. 1 a 2 zákona 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání ve znění změn a doplňků živnostenský list fyzické osobě na předmět podnikání :

Truhlářství

osobě :	Lukáš V a j r a u c h
rodné číslo :	740528/3501
trvalé bydliště:	Benátská 1008, 570 01 Litomyšl
obchodní jméno :	Lukáš Vajrauch
IČO :	608 90 304
místo podnikání:	Benátská 1008, 570 01 Litomyšl
provozovny :	Benátská 1008, 570 01 Litomyšl

Živnostenský list se vydává na dobu: neurčitou
Vznik oprávnění provozovat živnost : 1. 9.1994

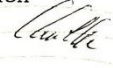
Poučení o odvolání:

Proti tomuto rozhodnutí lze do 15 dnů od jeho doručení podle par.53 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení podat odvolání k ministerstvu hospodářství ČR prostřednictvím zdejšího okresního živnostenského úřadu.

Okresní úřad Svitavy
okresní živnostenský úřad

Milan Kuthan
vedoucí Okresního živnostenského
úřadu ve Svitavách

Obr. 40

Obnovenému truhlářství se dařilo a dílna ve sklepě brzy přestala stačit. Nezbylo než pracovní prostor významně rozšířit. František III. se synem pět dní v týdnu vyřizovali do patnácti hodin zakázky a potom až do večera stavěli tzv. prostřední dílnu. Stavba zcela samozřejmě pohltila i celé víkendy.

Větší dílna znamenala i možnost vyřídit více zakázek (viz Obr. 41, 42).

Do firmy přibyl další řemeslník, truhlář Milan Brýdl, o účetnictví se začala oficiálně starat Františkova manželka Jaroslava a v roce 1995 se počet zaměstnanců rozrostl o Petra Nádvorníka a Pavla Otavu.

K zatím poslední významné změně v životě Františka III. (viz Obr. 43) a Truhlářství František Vajrauch a syn došlo v roce 2003, kdy firmu převzal Františkov syn a její dosavadní spolumajitel Lukáš Vajrauch (viz Obr. 44)..

Obr. 41, foto TK

Obr. 42, foto TK

Obr. 43, foto TK

Obr. 44, foto TK

V 4039/2008-609

Kupní smlouva

kteřou uzavřeli :

na jedné straně : **pan František Vajrauch** rodné číslo 451218/061, bytem Benátská 1008
Litomyšl město 570 01 Litomyšl
paní Jaroslava Vajrauchová rodné číslo 505930/166 bytem Benátská
1008 Litomyšl město 570 01 Litomyšl
- dále jen prodávající -

na druhé straně: **pan Lukáš Vajrauch** rodné číslo 740528/3501, bytem Benátská 1008
Litomyšl město 570 01 Litomyšl
- dále jen kupující -

I.

Prodávající pan František Vajrauch a paní Jaroslava Vajrauchová jsou na základě kolaudačního rozhodnutí 345/1994 ze dne 14. 11. 1994 vlastníky stavebního pozemku č. parcely 3143/1 – zastavěná plocha a nádvoří a budovy bez popisného čísla - jiná stavba na stavebním pozemku čísla parcel 3143/1 a 3143/2. Vlastnictví v SJM. Nemovitosti jsou zapsány na listu vlastnictví číslo 1184 pro katastrální území Litomyšl obec Litomyšl vedený Katastrálním úřadem pro Pardubický kraj, Katastrální pracoviště Svitavy.

II.

Prodávající pan František Vajrauch a paní Jaroslava Vajrauchová prodávají stavební pozemek číslo parcely 3143/1 a jinou stavbu na stavebním pozemku čísla parcel 3143/1 a 3143/2. Kupující pan Lukáš Vajrauch uvedené nemovitost za dohodnutou cenu [redacted] Kč. Kupní cena je rozdělena následovně: Cena za budovu [redacted] a za pozemek [redacted]

III.

Dohodnutá kupní cena bude vyplacena do tří měsíců od dne, kdy byl zapsán vklad práva do katastru nemovitostí.

IV.

Prodávající prohlašuje, že na převáděné nemovitosti neváznou žádné dluhy, věcná břemena, zástavní práva ani jiné právní povinnosti, které by tento převod omezovaly nebo znemožňovaly. Kupující prohlašuje, že je se stavem nemovitostí obeznámen, nemá k ní výhrad.

V.

Strany prodávající bere na vědomí, že je každý samostatně poplatníkem daně z převodu nemovitostí a zavazuje se podat místě příslušnému správci daně přiznání k dani z převodu nemovitostí nejpozději do konce třetího měsíce následujícího po měsíci, v němž byl zapsán vklad práva vlastnického do katastru nemovitostí a v této lhůtě zákonnou daň z převodu nemovitostí také zaplatit, vše dle příslušných ustanovení zákona číslo 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí ve znění pozdějších předpisů.

VIII.

Po přečtení smlouvy její účastníci prohlašují, že tato kupní smlouva byla sepsána dle jejich pravé a svobodné vůle, bez tísně nebo za jinak jednostranně nevýhodných podmínek a souhlas s jejím obsahem vyjadřují svými vlastnoručními podpisy.

V Litomyšli 26 července 2008.

Prodávající :

František Vajrauch

Kupující:

Lukáš Vajrauch

Jaroslava Vajrauchová

Katastrální úřad pro Pardubický kraj se sídlem v Pardubicích
Katastrální pracoviště Svitavy

Vklad práva povolen rozhodnutím sp. zn. (č.j.) V-4039/2008-609
Vklad práva zapsán v katastru nemovitostí dne 7. 8. 2008
Právní účinky vkladu vznikly ke dni 26. 7. 2008

JUDr. Marie Kotasová
pověřený zaměstnanec
Katastrálního úřadu pro Pardubický kraj
se sídlem v Pardubicích

Obr. 45

Doslov

Postupem času děda s tátou přistavěli další dílnu, sklad truhlářských výrobků a vzorkovou prodejnu, kde si mohou zákazníci vybrat různá kování, úchytky, materiály a odstíny povrchů pro svoje vlastní výrobky.

V září 2010 převzala po babičce účetnictví moje maminka Lenka. Ta se zároveň stará o chod prodejny. Truhláři, které děda přijímal na začátku 90. let, jsou tu dodnes všichni.

V současnosti se naše firma zabývá hlavně výrobou zakázkového nábytku, je schopná vyrobit vybavení do celého domu doslova od podlahy. Dělají se u nás kuchyňské linky, obývací pokoje, ložnice, vestavné skříně, schodiště, zařizujeme hotely, restaurace, prodejny, ordinace, kanceláře apod.

Dědovi Františkovi je 73 let a stále ho nepřestala truhlářina bavit. Dělá v dílně údržbáře, brousí veškeré nástroje, když je třeba, zastupuje moje rodiče v krámě.

Já jsem se narodil 23. 3. 2004, můj bratr Adam 10. 9. 2006. Já určitě v dílně pracovat nebudu, to není nic pro mě. Výroba čehokoli mi vždycky hrozně dlouho trvá a ani mě to moc nebaví. Ale rád bych dělal návrhy interiérů a probíral je se zákazníky, abychom jim mohli vyrobit, co jim bude nejlépe vyhovovat.

Co se manuální práce týče, Adam je daleko šikovnější a táta na něj spoléhá. Představuje si, že z Adama bude truhlář, který bude řídit výrobu rovnou v dílně. Možná i celou firmu.

Kdo ví, jak to dopadne. Ale jsem přesvědčený, že my s bratrem naše truhlářství nepotopíme.

V Litomyšli 31. května 2019

Jan Vajrauch

U Vajrauchů v dílně:

Úhelník (také úhelnice)

- používá se na měření pravých úhlů

Dláta

- používají se na dlabání otvorů

Hoblíky

- používají se na hoblování hran a zarovnávání ploch

Hoblík „macek“

- používá se na hoblování delších hran

Palička

- používá se na srážení desek nábytku

foto JV

Pila rámová

- používá se na zkracování
dřeva

Pily speciální

- tyhle se používají na
řezání lišt

Truhlářský ponk

Ztužidlo

- používá se při klížení materiálu
na přitisknutí jednotlivých dílů
k sobě

foto JV

Dlabáčka

- používá se k dlabání
otvorů pro spoje ráámů,
dveří, oken

Pila na masiv

- používá se na
rozmítání fošen a
prken

Pásová pila

- používá se
k tvarovému
vyřezávání dřeva

Tloušťkový protahovačka

- používá se na protahování
fošen a prken dané tloušťce

Hoblovka

- používá se ke srovnání plochy a
hrany materiálu

foto JV

Formátovací pila

- používá se k přesnému
formátování deskového materiálu

Pásová bruska

- používá se k broušení vyrobených
dílů před jejich povrchovou
úpravou

Spodní frézka

- slouží k frézování a tvarovému
opracování materiálu

Olepovačka

- slouží k olepování hran
deskového materiálu

foto JV

Kolíkovačka

- slouží při spojování desek
k vyvrtávání více otvorů najednou

Vyvrtávací stroj

- slouží k vrtání otvorů pro
panty a podpěrky

Tloušťkovací protahovačka

- používá se na
protahování fošen a
prken, aby získaly danou
tloušťku

foto JV

Závěr

Dočetli jste příběhy, které nejsou jen několika střípky 20. století, ale pohledem do zrcadla naší společnosti. Určitě jste v nich zahlédli data, jména, pojmy či události, které utvářely regionální dějiny. My ale doufáme, že jste v nich našli i něco víc. Dějiny totiž nejsou jen o uvedeném. Jsou o hodnotách, které formovaly naši současnost, a které považujeme za základní pilíře společnosti – úctě k lidským právům a svobodám, vzájemnému respektu i odpuštění. Věříme, že příběhy, které naši žáci sepsali, o těchto hodnotách vyprávějí. A věříme, že poslední uvedená není nejméně důležitou, ale právě naopak. Protože teprve v odpuštění se rodí naděje na budoucnost. Odpuštění však v sobě zároveň nese naději, že se na uvedené křivdy nezapomene. Snad nezapomenou ani naši žáci.

Stanislav Švejcar

Obsah

Motto	3
Poděkování	4
Žákovský tým.....	5
Úvod.....	10
Příběh Václava Jozefyho.....	11
Příběh Vojtěcha Kodytky	31
Příběh Boženy Skálové.....	41
Příběh Ladislava Tměje.....	50
Příběh Vajrauchových	81
Závěr.....	124